

Nr 217.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om svenskt medborgarskap; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om svenskt medborgarskap.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Den föreslagna medborgarskapslagen — vilken bygger på ett av delegerade för Sverige, Danmark och Norge gemensamt utarbetat betänkande — vilar i stor utsträckning på samma principer som den gällande lagen i ämnet, men innehåller några principellt betydelsefulla avvikelser från gällande rätt. De till sina verkningar mest omfattande av de föreslagna ändringarna angå den gifta kvinnans ställning. Under det att gift kvinna nu i stort sett följer sin man i medborgarskapshänseende, tillerkänner förslaget den gifta kvinnan en fullt självständig ställning. Utländsk kvinnas äktenskap med svensk man har enligt förslaget ingen annan inverkan på kvinnans medborgarrättsliga ställning än att det väsentligt underlättar hennes upptagande till svensk medborgare genom naturalisation. Svensk kvinna, som blir utländsk medborgare genom äktenskap med utländsk man, behåll-

ler sitt svenska medborgarskap, även om hon tar hemvist i mannens hemland. Beträffande barnens ställning intar förslaget i stort sett samma ståndpunkt som gällande lag. I vissa undantagsfall skall dock barn i äktenskap förvärva svenskt medborgarskap genom födseln, ehuru endast modern är svensk medborgare. Vidare föreslås att den åldersgräns, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner vid föräldrarnas förvärv av medborgarskap, sänkes från 21 till 18 år. En annan principell nyhet är, att Kungl. Maj:t enligt förslaget äger att efter avtal med annat nordiskt land sätta i kraft vissa bestämmelser om mera förmånlig behandling av de avtalsslutande ländernas medborgare.

Bland övriga mera betydande avvikelser från gällande rätt må följande nämnas. Två stadganden i den nuvarande lagen, enligt vilka förvärv av svenskt medborgarskap inträder automatiskt, ha ersatts med bestämmelser om förvärv genom anmälan. Detta gäller förvärv genom födsel i Sverige i förening med oavbrutet hemvist här intill viss ålder samt återvinning av tidigare innehaft svenskt medborgarskap. Kungl. Maj:ts befogenhet att medge eftergift från de allmänna naturalisationsvillkoren har utvidgats.

Lagen avses skola träda i kraft den 1 januari 1951. Enligt en särskild övergångsbestämmelse skall kvinna, som jämte äldre lag förlorat svenskt medborgarskap till följd av giftermål eller mannens förvärv av utländskt medborgarskap, vara berättigad att på anmälan inom fem år efter lagens ikraftträdande återfå svenskt medborgarskap.

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

L a g**om förvärvande och förlust av
svenskt medborgarskap;***given Stockholms slott den 23 maj 1924*

(sådan lagen lyder efter däri vidtagna ändringar genom lagar den 19 maj 1933 och den 31 mars 1944).

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas, på grund av födsel, av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

3 §.

Utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk medborgare, förvärfvar genom giftermålet svenskt medborgarskap.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt tjuguet år.

F ö r s l a g

till

L a g**om svenskt medborgarskap.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas genom födsel av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern ej har medborgarskap i någon stat eller om barnet icke genom födseln förvärfvar faderns medborgarskap;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn som anträffas här i riket anses såsom svensk medborgare intill dess annat utrönes.

2 §.

Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna, blir före äktenskapet fött barn till makarna svensk medborgare, om det är ogift och ej fyllt aderton år.

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, blir svensk medborgare vid uppnådd ålder av tjugutvå år.

Vad i första stycket sägs gälla ej den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarskap i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer dock ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse, som i andra stycket sägs, skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva avsägelsen samt att därom meddela beslut.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svenskt medborgarskap genom att taga hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetvå år men innan han fyllt tjugutvå år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bliva svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Då riket är i krig, äger vad i första stycket är stadgat icke tillämpning å den som är medborgare i fientlig stat eller som där ägt medborgarskap men förlorat det utan att förvärva medborgarskap i annan stat.

4 §.

Har någon, som genom födseln varit svensk och oavbrutet haft sitt hemvist här i riket intill aderton års ålder, förlorat sitt svenska medborgarskap, återvinner han, om han sedan två år har hemvist i riket, medborgarskapet genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

svenskt medborgarskap, såframt han, efter förlust av det utländska medborgarskapet, tager hemvist här i riket, eller ock, medan han har hemvist här i riket, går sitt utländska medborgarskap förlustig.

härom. Den som är utländsk medborgare återvinner dock icke svenskt medborgarskap, med mindre han styrker, att han därigenom skulle förlora det utländska medborgarskapet.

6 § första och andra styckena.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 2 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år, såframt de hava hemvist här i riket. Hava de ej hemvist här i riket, men tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under tjuguet år, under faderns livstid hemvist härstädes, vinner hustrun eller barnet svenskt medborgarskap, om mannen fortfarande är svensk medborgare.

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning å barn, som, efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, står under moderns vårdnad, ej heller, medan hemskillnad består, å hustrun och barn, om vilket hon har vårdnaden.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning:

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern är utländsk man och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt

5 §.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 3 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans ogifta barn i äktenskap, som har hemvist här i riket och ej fyllt aderton år. Vad nu sagts gäller dock icke barn, som efter äktenskapets återgång eller äktenskapsskillnad eller under hemskillnad står under moderns vårdnad.

Vad i första stycket är stadgat om att barn i äktenskap förvärvar medborgarskap tillsammans med fadern skall äga motsvarande tillämpning

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och moder, om ej fadern är utlänning och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka;

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguetå år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;
3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må svenskt medborgarskap honom beviljas utan hinder av här ovan under punkterna 1 och 2 stadgade villkor. Har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, må avvikelse ske jämväl från vad ovan under punkt 4 stadgats.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare att vara medborgare i det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt an-

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, om barnet står under moderns vårdnad.

6 §.

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fyllt aderton år;
2. sedan minst sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må naturalisation beviljas, även om de i första stycket under punkterna 1, 2 och 4 stadgade villkoren icke äro uppfyllda. Om synnerligen starka skäl tala därför, må avvikelse ske från villkoret under punkt 3. Är sökanden dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, må även om annat särskilt skäl ej föreligger avvikelse ske från det under punkt 2 angivna villkoret.

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stad-

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

sökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, medborgarskap honom ändock av Konungen beviljas.

6 § tredje stycket (jfr även 7 §).

Varder utländsk man, på ansökan enligt 5 §, upptagen till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida detta skall medföra svenskt medborgarskap även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuuguett år. Hustrun skall, där ej särskilda skäl föranleda annat, beredas tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Förblir hon, trots mannens förvärv av svenskt medborgarskap, medborgare i främmande stat, må svenskt medborgarskap ej tilläggas henne, med mindre hon därtill samtyckt.

8 §.

Svenskt medborgarskap förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskapet tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras svenskt medborgarskap av ogift barn under tjuuguett år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

gas, att sökanden inför den länsstyrelse Konungen bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida behörigt bevis företetts.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

7 §.

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap och möjliggjort förvärvet genom att ansöka därom eller eljest uttryckligen samtycka därtill;
2. den som förvärvar utländskt medborgarskap genom att inträda i allmän tjänst i annan stat;
3. ogift barn under aderton år,

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

som blir utländsk medborgare genom att någon av föräldrarna, som ej är utan del i vårdsnaden om barnet, på sätt ovan i paragrafen avses förvärvar utländskt medborgarskap, dock icke om den andre är svensk medborgare och har del i vårdsnaden;

4. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra; har barnet hemvist här i riket, inträder dock förlust av svenskt medborgarskap endast om barnet flyttar ur riket innan det fyllt aderton år.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft hemvist, förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att medborgarskapet ändock må bibehållas. Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av svenskt medborgarskap enligt den paragraf för svensk man medför förlust av sådant medborgarskap även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

8 §.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförinnan gjord ansökan må dock Konungen medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare.

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla befrielse från sitt svenska medborgarskap, göra därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat medborgarskap i annat land.

9 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvat medborgarskap i annan stat.

10 §.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island eller Norge, förordna om tillämpning av en eller flera av bestämmelserna under a)—c) här nedan. Med fördragsslutande stat avses i dessa bestämmelser den eller de stater, med vilka Sverige ingått avtal om tillämpning av bestämmelsen i fråga.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 samt 3 § likställes födsel i fördragsslutande stat med födsel här i riket.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;
2. fyllt tjuguettt men ej sextio år;
3. sedan tio år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till frihetsstraff,

förvärvat svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid så-

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

dant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

c) Den som förlorat svenskt medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i fördragslutande stat, återvinner svenskt medborgarskap genom att, efter det han tagit hemvist här i riket, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

11 §.

När någon gör anmälan enligt 3, 4 eller 10 §, åligger det länsstyrelsen att meddela beslut, huruvida på grund av anmälingen svenskt medborgarskap förvärvats eller ej.

11 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, efter regeringsrättens hörande, äger meddela dylikt förklarande.

Vill någon erhålla förklaring att han är svensk medborgare, må han göra ansökan därom hos Konungen, som efter regeringsrättens hörande äger meddela sådan förklaring; dock må härvid icke prövas fråga som avses i första stycket.

12 §.

Talan mot länsstyrelses beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

13 §.

Den som fyllt aderton år äger utan hinder av att han står under annans vårdnad själv göra ansökan eller anmälan enligt denna lag.

Anmälan må ej göras genom förmyndare eller vårdnadshavare.

(Gällande lag.)

(Föreslagen lydelse.)

12 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan, som i 5 § sägs, och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, så ock de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, givas av Konungen.

14 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan enligt 6 § och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, ävensom de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

15 §.

13 § första och femte styckena.

Den, som förlorat svenskt medborgarskap på grund av stadgandet i 7 § lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, äger, såframt han icke förvärvat medborgarskap i annan stat samt förutsättningarna för förlust av medborgarskap enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § för där avsedda fall stadgats lända till efter rättelse; dock skall det i 6 § första stycket med avseende å hustru och barn stadgade villkoret om hemvist här i riket ej gälla för det fall att det svenska medborgarskapet återvinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

Genom denna lag upphäves lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap med undantag av 13 § första stycket; och skall, när någon blir svensk medborgare enligt nämnda stadgande, vad i 5 § nya lagen är för där avsedda fall föreskrivet äga tillämpning, dock att villkoret om hemvist här i riket ej skall gälla.

(Gällande lag.)

(Förelagen lydelse.)

16 §.

Före lagens ikraftträdande här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern vid dess födelse var svensk medborgare, förvärvar svenskt medborgarskap vid ikraftträdandet, om barnet ej fyllt aderton år och icke är eller varit medborgare i någon stat.

17 §.

Den som fyller tjugutvå år under år 1951 äger göra anmälan enligt 3 § intill utgången av nämnda år.

18 §.

Kvinna, som jämlikt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap till följd av att hon ingått äktenskap med utländsk man eller att hennes make blivit utländsk medborgare, men som med tillämpning av nya lagen skulle hava förblivit svensk medborgare, återvinner svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser Konungen meddelar anmäla sin önskan härom. Sådan anmälan må dock ej göras senare än den 31 december 1955.

19 §.

För kvinna, som fyller tjugutvå år under något av åren 1951—1953 och som vid uppnåendet av denna ålder är eller varit gift, inträder förlust av svenskt medborgarskap under de i 8 § stadgade förutsättningarna först med utgången av år 1953.

20 §.

Bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, skall lända till efterrättelse, ändå att den står i strid mot vad i lagen är stadgat.

15 § andra stycket.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *ny lagstiftning om svenskt medborgarskap* samt anför därvid följande.

Gällande bestämmelser om svenskt medborgarskap återfinnas, förutom i § 33 regeringsformen, i lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap. Lagen bygger på ett av delegerade för Danmark, Norge och Sverige år 1921 framlagt betänkande, vilket ligger till grund även för de gällande danska och norska medborgarskapslagarna.

Under andra världskriget aktualiserades frågan om en revision av medborgarskapslagstiftningen, men med hänsyn till att samverkan med våra nordiska grannländer då icke var möjlig, ansågs spørgsmålet böra anstå tills vidare. Sedan den danska regeringen efter krigets slut inbjudit till ett möte för behandling av medborgarrättsliga frågor, förordnade Kungl. Maj:t den 23 augusti 1946 sakkunniga för deltagande i överläggningar med representanter för övriga nordiska länder angående lagstiftningsåtgärder på medborgarskapsrättens område. I november 1946 höllös i Köpenhamn förberedande överläggningar mellan dessa sakkunniga och representanter för Danmark och Norge. Sedan under år 1948 särskilda kommittéer för frågans fortsatta utredning tillsatts även i Danmark och Norge, fullföljdes det skandinaviska samarbetet. Som resultat härav föreligger nu ett av de tre ländernas delegerade gemensamt utarbetat betänkande¹ med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Betänkandet har i vart och ett av de tre länderna tryckts på landets språk. Det på svenska tryckta betänkandet (SOU 1949: 45) har den 12 oktober 1949 överlämnats till Kungl. Maj:t.

¹ Betänkandet har undertecknats från svensk sida av underståthållaren Martin Wahlbäck, ordförande, chefredaktören, ledamoten av riksdagens andra kammare Rolf Edberg, fru Signe Höjer, kanslirådet i justitiedepartementet Ragnar Kihlgren och presidenten i Göta hovrätt Joël Laurin, från dansk sida av departementschef i indenrigsministeriet J. H. Zeuthen, ordförande, kontorchef i samma ministerium Knud Larsen och kontorchef i socialministeriet Alice Bruun samt från norsk sida av ekspedisjonssjef i justisdepartementets politiavdelning E. R. Rognlien, ordförande, ligningssekretær cand. jur. Else Broch, byråsjef i justisdepartementets lovavdelning Andreas Endresen och høyesterettsadvokat Sigrid Stray.

Sedan yttranden inhämtats över förslaget, anhåller jag nu att få upptaga detta lagstiftningsärende till behandling.

Förslagets allmänna innebörd.

Betänkandet.

De delegerades förslag till ny svensk medborgarskapslag bygger i stor utsträckning på samma principer som den gällande lagen i ämnet, men det innehåller några principiellt betydelsefulla avvikelser från gällande rätt. De till sina verkningar mest omfattande av de föreslagna ändringarna angå den gifta kvinnans ställning. Under det att gift kvinna nu i stort sett följer sin man i medborgarskaphänseende, tillerkänner förslaget den gifta kvinnan en fullt självständig ställning. Utländsk kvinnas äktenskap med svensk man har enligt förslaget ingen annan inverkan på kvinnans medborgarrättsliga ställning än att det väsentligt underlättar hennes upptagande till svensk medborgare genom naturalisation. Svensk kvinna, som blir utländsk medborgare genom äktenskap med utländsk man, behåller sitt svenska medborgarskap, även om hon tar hemvist i mannens hemland. Beträffande barnens ställning intar förslaget i stort sett samma ståndpunkt som gällande lag. I vissa undantagsfall skall dock barn i äktenskap förvärva svenskt medborgarskap genom födseln, ehuru endast modern är svensk medborgare. Vidare föreslås att den åldersgräns, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner vid föräldrarnas förvärv av medborgarskap, sänkes från 21 till 18 år. En annan principiell nyhet är, att Kungl. Maj:t enligt förslaget äger att efter avtal med annat nordiskt land sätta i kraft vissa bestämmelser om mera förmånlig behandling av de avtalsslutande ländernas medborgare.

Bland övriga mera betydelsefulla avvikelser från gällande rätt må följande nämnas. Två stadganden i den nuvarande lagen, enligt vilka förvärv av svenskt medborgarskap inträder automatiskt, ha ersatts med bestämmelser om förvärv genom anmälan. Detta gäller förvärv genom födsel i Sverige i förening med oavbrutet hemvist här intill viss ålder samt återvinning av tidigare innehaft svenskt medborgarskap. Kungl. Maj:ts befogenhet att medge eftergift från de allmänna naturalisationsvillkoren har utvidgats. Vidare har möjlighet ansetts böra beredas att under vissa förutsättningar framtagna naturaliserad person, som dömts för förräderi, spioneri eller vissa liknande brott, hans svenska medborgarskap genom en ensidig åtgärd från statens sida, s. k. expatriering.

De danska och norska förslagen överensstämman i sakligt hänseende med det svenska, fränsett att det danska förslaget till följd av att grundlagen kräver lagstiftningsmaktens medverkan i varje naturalisationsärende saknar föreskrifter om villkoren för naturalisation. De delegerades lagförslag torde få fogas såsom bilaga till protokollet.

Yttrandena.

Över det svenska förslaget till ny medborgarskapslag ha efter remiss utlåtanden avgivits av Svea hovrätt, statens utlänningskommission, utlän-

ningsnämnden, arbetsmarknadsstyrelsen, statistiska centralbyrån i egenskap av riksbyrå för folkbokföringen, 1949 års folkbokföringssakkunniga, överståthållarämbetet (med bifogande av yttranden från polismästaren i Stockholm, kriminalpolisintendenten i Stockholm och biträdande kriminalpolisintendenten vid statspolisen), länsstyrelserna i Södermanlands län, Östergötlands län (med bifogande av yttranden från poliskamrarna i Linköping och Norrköping och kriminalpolisintendenten i Norrköping), Kronobergs län, Malmöhus län, Göteborgs och Bohus län (med bifogande av yttranden från poliskammaren och kriminalpolisintendenten i Göteborg), Värmlands län (med bifogande av yttrande från Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler), Västmanlands län och Norrbottens län, beskickningarna i Buenos Aires, Helsingfors, Köpenhamn, London, Oslo, Paris (med bifogande av yttrande från konsulatet i Paris), Warszawa och Washington (med bifogande av yttranden från generalkonsulatet i Chicago och konsulatet i Minneapolis), generalkonsulaten i London och New York, Fredrika-Bremer-förbundet, Norden svensk förening för nordiskt samarbete, utlands-svenskarnas förening och yrkeskvinnors samarbetsförbund.

De i yttrandena uttalade helhetsomdömena om förslaget gå alla i gynnsam riktning. Ändringarna i fråga om den gifta kvinnans ställning ha tillstyrkts eller lämnats utan erinran i nästan samtliga yttranden. Såsom en särskild fördel ha flera remissinstanser framhållit, att bestämmelserna om förvärv av medborgarskap genom anmälan vore ägnade att skapa klarhet i medborgarskapsförhållandena. Tillfredsställelse har även uttalats med att de övriga nordiska ländernas medborgare föreslagits skola intaga en särställning i förhållande till andra utlänningar. Vidare har framhållits som en fördel att förslaget utmärktes av en strävan att i möjligaste mån förebygga såväl statslöshet som dubbelt medborgarskap.

Mot vissa av de föreslagna bestämmelserna ha emellertid erinringar framställts i en del yttranden. Sålunda ha några remissinstanser uttalat betänkligheter mot förslaget att naturaliserad person under vissa förutsättningar skulle kunna fråntagas medborgarskapet. Även på en del andra punkter ha jämkningar i förslaget ifrågasatts. För de framställda erinringarna kommer närmare redogörelse att lämnas i samband med behandlingen av de bestämmelser, till vilka de hänföra sig.

Departementschefen.

Det skandinaviska samarbetet på medborgarskapsrättens område inleds redan på 1880-talet. De gällande danska, norska och svenska medborgarskapslagarna utgöra också resultatet av samarbete mellan de tre länderna. Dessa lagar tillkommo några år efter första världskriget. Med hänsyn till den utveckling som sedan dess ägt rum synes det naturligt att lagarna nu underkastas revision. De delegerade för Danmark, Norge och Sverige som fått i uppdrag att utreda detta spörsmål ha framlagt förslag till nya medborgarskapslagar, vilka inbördes överensstämna i ännu större utsträckning än de gällande lagarna. Detta förhållande är ett glädjande ut-

tryck för samhörigheten mellan de tre länderna. Det har också direkt praktisk betydelse att reglerna om förvärv och förlust av medborgarskap i dessa länder vila på samma principer, enär därigenom uppkomsten av statslöshet och dubbelt medborgarskap motverkas.

Det framlagda förslaget till ny lag om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap synes mig väl ägnat att läggas till grund för en reformerad lagstiftning i ämnet och jag kan i allt väsentligt biträda förslaget. Endast på några punkter till vilka jag senare återkommer anser jag mig böra föreslå smärre jämkningar. Beträffande dessa har under ärendets beredning inom justitiedepartementet i allt väsentligt samråd ägt rum med det danska inrikesministeriet och det norska justitiedepartementet.

Enligt vad jag inhämtat har de danska delegerades förslag förelagts den danska riksdagen. I Norge torde förslag på grundval av betänkandet komma att framläggas för årets storting.

Innan jag ingår på de särskilda bestämmelserna i förslaget, torde det vara lämpligt att behandla två spörsmål, som ha betydelse för ett flertal paragrafer i förslaget, nämligen frågan om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning och frågan vid vilken ålder barn skola erhålla en självständig ställning beträffande förvärv av medborgarskap.

Gift kvinnas medborgarrättsliga ställning.

Gällande rätt.

Såsom huvudprincip i lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap gäller, att gift kvinna i medborgarskapshänseende följer sin man. Sålunda blir utländsk kvinna, som gifter sig med svensk man, genom giftermålet automatiskt svensk medborgare (3 § första stycket). När en utländsk man förvärvar svenskt medborgarskap enligt 2 § (födelse i Sverige och hemvist här intill 22 års ålder) eller enligt 4 § (återvinning av förlorat svenskt medborgarskap), blir i regel också hans hustru svensk medborgare (6 § första och andra styckena). Vid naturalisation av utländsk man bestämmer Kungl. Maj:t, huruvida naturalisationen skall medföra svenskt medborgarskap även för hustrun. Skulle hustrun trots mannens naturalisation bibehålla sitt utländska medborgarskap, får emellertid naturalisationen icke utsträckas till hustrun, med mindre hon samtycker därtill (6 § tredje stycket). Gift kvinna kan på egen ansökan självständigt upptagas till svensk medborgare.

I fråga om förlust av svenskt medborgarskap stadgas i 8 §, att svenskt medborgarskap förloras av den som genom giftermål eller eljest blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskapet tar sitt hemvist. Svensk kvinnas giftermål med utlänning medför sålunda icke i och för sig förlust av hennes svenska medborgarskap, men om hon — såsom gäller i åtskilliga länder — genom giftermålet förvärvar medborgarskap i mannens hemland, går hon miste om sitt svenska medborgarskap,

under förutsättning att hon har eller sedermera tar sitt hemvist i mannens hemland. Under samma förutsättning förlorar en svensk kvinna sitt svenska medborgarskap, om mannen under äktenskapet förvärvar medborgarskap i land, där hustrun följer sin man i medborgarskapshänseende. När svensk man förlorar svenskt medborgarskap jämlikt 9 § första stycket (födelse i utlandet och hemvist utomlands intill 22 års ålder), medför detta enligt andra stycket förlust av svenskt medborgarskap även för hans hustru.

Tidigare reformförslag.

Redan i samband med tillkomsten av gällande medborgarskapslag höjdes röster för att den gifta kvinnan borde få en självständig ställning i medborgarskapshänseende. Sålunda uttalade sig lagrådets flesta ledamöter till förmån för denna princip i sitt år 1922 avgivna yttrande över då föreliggande förslag till medborgarskapslag (se prop. nr 29/1923 s. 57—63). Även i riksdagen hade denna mening åtskilliga förespråkare.

Vid 1944 års riksdag väcktes en motion (nr II: 82), vari anhölls om utredning angående genomförande av likställighet mellan könen på medborgarskapsrättens område. Konstitutionsutskottet (utlåtande nr 10) ansåg visserligen, att den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning vid lämplig tidpunkt borde tagas under omprövning, men fann frågan böra anstå tills vidare, främst med hänsyn till att i dåvarande läge samverkan med våra nordiska grannländer icke var möjlig. Riksdagen avslog motionen.

Med anledning av en motion (nr I:68) vid 1947 års riksdag beslöt riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet (utlåtande nr 5) skrivelse (nr 90) till Kungl. Maj:t med hemställan om en allsidig och förutsättningslös utredning av gift kvinnas medborgarrättsliga ställning. Denna utredning uppdrogs åt de tidigare tillkallade sakkunniga för nordiskt samarbete på medborgarskapsrättens område.

Vid 1949 års riksdag väcktes en motion (nr II:205) angående bestämmelser till förhindrande av att utländsk kvinna genom skenäktenskap med svensk man förvärvade svenskt medborgarskap. Första lagutskottet (utlåtande nr 26) avstyrkte motionen under hänvisning till den pågående utredningen om revision av medborgarskapslagstiftningen, och riksdagen avslog motionen.

Utländsk lagstiftning.

Vid tiden för tillkomsten av 1924 års lag gällde i det stora flertalet länder — dock icke i Förenta staterna¹ och en del sydamerikanska stater — att utländsk kvinna automatiskt förvärvade inländskt medborgarskap, om hon gifte sig med inländsk man. Å andra sidan förlorade enligt lagstiftningen i många länder inländsk kvinna sitt medborgarskap genom giftermål med

¹ I Förenta staterna hade år 1922 antagits en lag, som vilade på principen om gift kvinnas självständighet i medborgarskapshänseende.

utlänning oberoende av om hon genom giftermålet erhöi mannens nationalitet eller ej.

Av en i betänkandet (s. 28—32) lämnad redogörelse för den på området gällande lagstiftningen i åtskilliga länder framgår, att den nyare utländska lagstiftningen däremot utmärkes av en klar tendens att bereda kvinnan en självständig ställning i medborgarskaphänseende. I ett flertal länder, bland annat Förenta staterna, Canada och Tjeckoslovakien, medför sålunda utländsk kvinnas giftermål med inländsk man i och för sig icke någon ändring av hennes medborgarskap. Vill kvinnan ha samma medborgarskap som sin man, måste hon ansöka om naturalisation, varvid vissa lättnader i fråga om naturalisationsvillkoren medges. Även i Storbritannien tillämpas det systemet att utländsk kvinna icke genom giftermål med inländsk man förvärvar brittiskt medborgarskap. Hon äger emellertid ovillkorlig rätt att efter anmälan bli registrerad som brittisk medborgare. I Belgien och Frankrike, där regeln att kvinnan genom giftermålet förvärvar mannens medborgarskap i princip bibehållits, har kvinnan möjlighet att undgå sådant förvärv genom att avge en särskild viljeförklaring.

Beträffande verkan av inländsk kvinnas giftermål med utlänning ha nästan alla länder numera frångått principen att kvinna förlorar sitt inländska medborgarskap i sådana fall då hon icke genom giftermålet förvärvar mannens medborgarskap. Endast Spanien och Östtyskland torde stå kvar på den äldre ståndpunkten. I vissa länder, t. ex. Förenta staterna, Storbritannien och Canada, medför ej heller den omständigheten att kvinnan genom giftermålet blir utländsk medborgare förlust av det inländska medborgarskapet. Enligt fransk lag behåller en kvinna i motsvarande fall sitt franska medborgarskap, såframt hon icke före äktenskapets ingående uttryckligen avstår från detsamma. I Schweiz, Tjeckoslovakien och Österrike, där förvärv av utländskt medborgarskap genom giftermål i princip leder till förlust av inländskt medborgarskap, kan dispens beviljas från denna regel.

Betänkandet.

De delegerades förslag bygger på principen om gift kvinnas självständighet i medborgarskaphänseende. Utländsk kvinnas äktenskap med svensk man har enligt förslaget icke någon annan inverkan på kvinnans medborgarrättsliga ställning än att det väsentligt underlättar hennes naturalisation som svensk medborgare. Svensk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap genom giftermål med utlänning medför icke förlust av hennes svenska medborgarskap, med mindre hon ansökt om eller eljest uttryckligen samtyckt till medborgarskapsförvärvet. En mans förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap påverkar icke hustruns medborgarskap. Enligt en övergångsbestämmelse i förslaget skall kvinna, som på grund av äldre lag förlorat svenskt medborgarskap genom giftermål eller mannens förvärv av utländskt medborgarskap, vara berättigad att på anmälan inom viss tid efter lagens ikraftträdande återfå svenskt medborgarskap.

I betänkandet (s. 33—36) utvecklas skälen för och emot kvinnans frigörelse på medborgarskapsrättens område. Därvid framhålles till en början, att den rättsliga och faktiska likställighet med mannen, som kvinnan numera uppnått på andra områden, uppenbarligen vore ett tungt vägande skäl för att icke bibehålla den gifta kvinnans osjälvständiga ställning i medborgarskaphänseende. Också andra skäl än principen om könens likställighet talade för en ändring av den gällande ordningen. En automatisk ändring av medborgarskapet genom giftermål kunde nämligen ibland medföra betydande faktiska olägenheter för kvinnan. Härtill komme, att det nuvarande systemet vore otillfredsställande från statens synpunkt, i det att staten saknade möjlighet att hindra icke önskvärda utläningar att förvärva medborgarskap genom giftermål.

De delegerade erinra om att som skäl mot avskaffande av kvinnans osjälvständiga ställning på medborgarskapsrättens område ofta åberopats, att det i åtskilliga hänseenden vore av betydelse att familjen hade ett enhetligt medborgarskap. Detta motiverade emellertid icke att man påtvingade en kvinna ett av henne icke önskat medborgarskap. Synpunkten att det i allmänhet vore önskvärt att familjen utgjorde en enhet i medborgarskaphänseende borde emellertid beaktas vid utformningen av en lagstiftning, som gäve kvinnan en självständig ställning. Detta borde främst ske genom att förvärv av svenskt medborgarskap underlättades i sådana fall, där makar hade olika medborgarskap. Vidare förutsattes, att utlänningslagstiftningen komme att tillämpas på sådant sätt, att en familj, där hustrun vore utlänning, icke splittrades utan att från statens synpunkt viktiga skäl föreläge därtill.

I den tidigare diskussionen hade, fortsätta de delegerade, som skäl mot kvinnans frigörelse i medborgarskaphänseende även åberopats, att en sådan ordning i stor utsträckning skulle leda till dubbelt medborgarskap eller till statslöshet. På senare år hade emellertid i många länders medborgarskapslagstiftning genomförts ändringar, som medfört att dessa skäl icke numera ägde någon större bärkraft. I nuvarande läge skulle dubbelt medborgarskap sannolikt uppkomma i mindre utsträckning enligt det ifrågasatta systemet än enligt den gällande lagstiftningen. Ett slopande av regeln om hustrus automatiska förvärv av mannens medborgarskap skulle vidare endast i ytterst få fall leda till medborgarskapslöshet, och det statslösa tillståndet skulle för övrigt praktiskt taget alltid komma att upphöra efter relativt kort tid.

Under hänvisning till här återgivna skäl uttala de delegerade, att de icke hyste någon tvekan om att tiden nu vore mogen för en reform, varigenom den gifta kvinnan tillerkändes en fullt självständig ställning i medborgarskaphänseende.

Vad angår möjligheten för utländsk kvinna som gift sig med inländsk man att förvärva mannens medborgarskap framhålla de delegerade, att den nyare utländska lagstiftningen på området i stort sett följt två olika vägar, i betänkandet benämnda optionslinjen och naturalisationslinjen. Enligt det

förra systemet hade kvinnan en ovillkorlig rätt att förvärva mannens medborgarskap, om hon så önskade. Naturalisationslinjen innebure, att äktenskap icke hade någon annan inverkan på kvinnans medborgarrättsliga ställning, än att det väsentligt underlättade naturalisation.

I betänkandet upptagas de båda systemens för- och nackdelar till närmare diskussion (s. 36—39). Sammanfattningsvis uttalas, att skälen för att kvinnans upptagande till svensk medborgare skedde efter individuell prövning vägde tyngre än det förhållandet att naturalisationssystemet vore mera omständligt och från kvinnans synpunkt mindre förmånligt än optionssystemet. Naturalisationspraxis borde självfallet vara så liberal, att intresset av familjens enhet finge vika endast i de fall, där från statens synpunkt viktiga skäl talade mot att kvinnan upptoges till medborgare.

I de delegerades förslag har i enlighet härmed det förhållandet att naturalisationssökande är gift med svensk medborgare upptagits bland de omständigheter, som kunna föranleda avsteg från de eljest föreskrivna villkoren för naturalisation.

Yttrandena.

De delegerades uppfattning att gift kvinna bör erhålla en fullt självständig medborgarrättslig ställning delas nästan undantagslöst av de myndigheter och organisationer som yttrat sig i frågan.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har emellertid ifrågasatt, om praktiska motiv verkligen talade för en så långt gående ändring av den nuvarande lagstiftningen. Icke minst inom Norrbottens län skulle förslaget få omfattande följder. Giftermål mellan svenska och finska medborgare vore nämligen vanliga i gränsområdet mot Finland. För den i huvudsak finskspråkiga befolkningen i dessa trakter skulle det framstå som onödigt invecklat, att en finskfödd kvinna, som gifte sig med en svensk man, alltid skulle nödgas ansöka om naturalisation för att bli svensk medborgare. Enligt länsstyrelsens uppfattning skulle flertalet personer bli bättre tillgodosedda, om den nuvarande huvudregeln även i fortsättningen gällde; möjligen borde dock till densamma fogas vissa undantagsbestämmelser.

Beskickningen i Paris har uttalat, att det varit önskvärt att utredning förelegat om de konsekvenser på olika områden, som följde av en lagstiftning på förslagets grund. Beskickningen har hänvisat till ett yttrande av *konsulatet i Paris*, vari framhållits att det syntes motiverat att särskild utredning verkställdes angående frågan, huruvida ett frångående av principen om familjens enhet i medborgarskapshänseende påkallade ändringar i svensk internationell privaträtt rörande arv och äktenskap.

Vad angår den medborgarrättsliga ställningen för utländsk kvinna, som gifter sig med svensk man, ha samtliga som yttrat sig i frågan anslutit sig till de delegerades uppfattning, att naturalisationslinjen vore att föredraga framför optionslinjen. Därvid har i första hand framhållits betydelsen av att naturalisationssystemet gäve staten möjlighet att hindra icke önskvärda personer från att förvärva svenskt medborgarskap. Många remissinstanser

ha givit uttryck åt sin tillfredsställelse med att man härigenom skulle komma till rätta med problemet skenäktenskap. I ett yttrande ha dessa synpunkter uttryckts så, att förslaget avskaffade den möjlighet, som enligt gällande lag tillkomme enskild svensk man att vid sidan av Kungl. Maj:t — genom giftermål — upptaga utländsk kvinna till svensk medborgare.

Departementschefen.

Den osjälvständiga ställning, som gift kvinna för närvarande intar i medborgarskapshänseende, står i strid mot den på andra områden genomförda grundsatsen om full likställighet mellan man och hustru. Den gällande ordningen är även ägnad att medföra olägenheter i skilda avseenden. Det kan sålunda ej anses tillfredsställande att en utländsk kvinna, som ingår äktenskap med en svensk man, blir svensk medborgare, även om detta skulle strida mot hennes önskan. En annan nackdel är, att en svensk kvinna, som genom giftermål med utlänning förvärvat utländskt medborgarskap och bostätt sig i mannens hemland, ej kan få behålla sitt svenska medborgarskap. Bortsett från det principiellt betänkliga i att förlust av svenskt medborgarskap inträder oberoende av om förvärvet av utländskt medborgarskap skett med kvinnans vilja, medför den nuvarande regeln även olägenheter av praktisk betydelse. I vissa situationer skulle sålunda ett svenskt medborgarskap kunna utgöra ett värdefullt skydd för kvinnan. Det är emellertid icke blott från individens utan också från statens synpunkt som den nuvarande ordningen kan kritiseras. Sålunda har regeln om kvinnans automatiska förvärv av svenskt medborgarskap genom giftermål i viss utsträckning missbrukats genom ingående av s. k. skenäktenskap, d. v. s. äktenskap som uteslutande haft till syfte att bereda kvinnan medborgarskap. Även i sådana fall då äktenskapet är allvarligt menat kan nämnda regel leda till betänkliga konsekvenser. Ingen myndighet kan för närvarande hindra att en kvinna, som fått avslag på en ansökan om naturalisation eller som till och med blivit utvisad, genom giftermål skaffar sig svenskt medborgarskap och därmed ovillkorlig rätt att uppehålla sig i Sverige.

Å andra sidan kan icke bestridas, att den gällande ordningen i vissa hänseenden innebär fördelar framför en lagstiftning, som tillerkänner den gifta kvinnan en självständig ställning i medborgarskapshänseende. Sålunda skulle det såväl för den enskilde som för myndigheterna medföra ett visst besvär, att utländsk kvinna som gift sig med svensk man måste företa en positiv åtgärd, om hon ville bli svensk medborgare, i stället för att som nu automatiskt förvärva svenskt medborgarskap genom giftermålet. I den tidigare diskussionen har även åberopats, att det i åtskilliga hänseenden vore av stor betydelse att hela familjen hade samma medborgarskap. Denna synpunkt förtjänar otvivelaktigt att beaktas. Den kan emellertid i stor utsträckning tillgodoses genom lättnader i villkoren för naturalisation av utländsk kvinna som är gift med svensk man. Vidare kunna olägenheterna av att makar ha olika medborgarskap avsevärt minskas genom ändringar i annan lagstiftning, t. ex. vissa sociallagar. En del olägenheter av kvinnans med-

borgarrättsliga frigörelse torde under alla förhållanden komma att kvarstå. Det är sålunda tänkbart, att nackdelar i enstaka fall skulle uppkomma till följd av att Sverige icke kunde bereda en svensk mans hustru med utländskt medborgarskap diplomatiskt skydd.

Ett av huvudskälen till att regeln om utländsk kvinnas förvärv av svenskt medborgarskap genom giftermål med svensk man bibehölls i 1924 års medborgarskapslag torde ha varit, att utländska kvinnor som gifte sig med svenskar eljest i stor utsträckning skulle ha blivit statslösa. Vid tiden för lagens tillkomst gällde nämligen i de flesta europeiska länder, att kvinna genom giftermål med utlänning förlorade sitt ursprungliga medborgarskap, även om hon icke blev medborgare i mannens hemland. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen för utländsk lagstiftning är läget nu helt annorlunda. I den mån äktenskap över huvud inverkar på kvinnans medborgarskap gäller nästan undantagslöst, att kvinnan behåller sitt ursprungliga medborgarskap, om hon icke genom äktenskapet blir utländsk medborgare.

Att nya fall av dubbelt medborgarskap skulle uppkomma, om svensk kvinna alltid ägde rätt att ha kvar sitt svenska medborgarskap vid sidan av ett genom giftermål automatiskt förvärvat utländskt medborgarskap, anser jag i likhet med de delegerade icke böra hindra en sådan reform. Denna olägenhet torde för övrigt komma att mer än uppvägas av den minskning av fallen av dubbelt medborgarskap, som kan antagas inträda, om de tre skandinaviska länderna samtidigt slopa regeln om automatiskt förvärv av inländskt medborgarskap genom giftermål.

Sammanfattningsvis får jag som min mening uttala, att kvinnans frigörelse i medborgarskapsrättsligt hänseende visserligen skulle medföra vissa nackdelar, men att de fördelar, som skulle vinnas genom en sådan reform, äro så betydande, att olägenheterna ej böra hindra densamma. Jag ansluter mig därför till de delegerades uppfattning att medborgarskapslagstiftningen bör bygga på principen att den gifta kvinnan intar en fullt självständig ställning.

Såsom tidigare antytts bör en lagstiftning på denna grund kompletteras med regler av innebörd att utländska kvinnor som äro gifta med svenska män i fråga om förvärv av svenskt medborgarskap inta en gynnsammare ställning än andra utlänningar. I några länder tillämpas det systemet, att kvinnan har en ovillkorlig rätt att bli medborgare i mannens hemland, om hon blott anmäler sin önskan därom. Detta system är fördelaktigt för kvinnan och har därjämte vissa förtjänster i administrativt hänseende. Med hänsyn till vikten av att staten får möjlighet att efter individuell prövning hindra icke önskvärda personer att förvärva svenskt medborgarskap ha de delegerade emellertid icke ansett sig kunna förorda detsamma. I stället har föreslagits att privilegiationen får den formen, att väsentliga eftergifter från de vanliga naturalisationsvillkoren medges för kvinnor som äro gifta med svenska män. De delegerades ståndpunkt har under remisshandlingen icke mött någon erinran, och jag vill för min del förorda förslaget. Till frågan om

de närmare villkoren för naturalisation i dessa fall återkommer jag i samband med behandlingen av 6 § i departementsförslaget.

Den svenska internationella familjerätten bygger i huvudsak på nationalitetsprincipen, d. v. s. medborgarskapet är avgörande för vilket lands familjerätt som skall tillämpas. Genomförandet av kvinnans emancipation på medborgarskapsrättens område skulle alltså få vissa följdverkningar inom den internationella privaträtten. Dessa skulle åtminstone i vissa situationer kunna tänkas medföra nackdelar från svensk synpunkt. Olägenheterna torde dock icke bli mera allvarliga, än att frågan om härav påkallade lagändringar bör kunna anstå till den allmänna översyn av den svenska internationella familjerätten, som enligt vad jag i ett tidigare lagstiftningsärende uttalat vid lämpligt tillfälle bör komma till stånd.

Frågan om den ålder vid vilken barn skola erhålla en självständig ställning beträffande förvärv av medborgarskap.

Gällande rätt.

När en utländsk man blir svensk medborgare, medför detta i regel att även hans ogifta barn i äktenskap förvärva svenskt medborgarskap, om de ej fyllt 21 år (6 §). Barn utom äktenskap följa på motsvarande sätt sin moder (7 §). För självständigt förvärv av medborgarskap genom naturalisation förutsättes som regel, att sökanden fyllt 21 år (5 § första stycket). Undantagsvis kan emellertid naturalisation beviljas en person, som ännu ej uppnått denna ålder (5 § andra stycket).

Lagrådet år 1922.

Den gällande lagen överensstämmer i förevarande hänseende med det förslag, som år 1922 remitterades till lagrådet. I sitt yttrande över förslaget (prop. nr 29/1923 s. 64—65) framhöll lagrådet, att barnets uppfostran ofta nog vore avslutad, innan barnet uppnått 21 års ålder; det hade valt sin levnadsbana och börjat självständigt försörja sig. Att barnet under sådana förhållanden skulle stå i medborgarrättsligt beroende av annan syntes ej vara tillfredsställande. Vidare framhölls, att i svensk rätt i åtskilliga fall en relativt stor självständighet tillerkänts den som ännu icke uppnått den ålder, då han upphörde att stå under annans vårdnad. Det ville därför synas, som om något hinder ej borde möta mot att även för vinnande av självständigt medborgarskap sänka gränsen under myndighetsåldern. Lagrådet ansåg gränsen lämpligen böra sättas vid 18 år och förordade med hänsyn därtill sådana ändringar i förslaget, att den som fyllt 18 år icke komme att i medborgarrättsligt hänseende anses såsom biperson till annan.

I det förslag till medborgarskapslag, som förelades 1923 års riksdag men avslogs av riksdagen, hade de av lagrådet förordade ändringarna införts.

I 1924 års proposition intogs däremot samma ståndpunkt som i det år 1922 till lagrådet remitterade förslaget, och detta blev även riksdagens beslut.

Betänkandet.

De delegerade föreslå att den ålder, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner vid föräldrarnas förvärv av medborgarskap, sänkes från 21 till 18 år. Till stöd härför åberopas i huvudsak samma skäl, som lagrådet år 1922 anförde såsom motiv för sitt förslag om en dylik sänkning. Därjämte framhålles, att härigenom överensstämmelse skulle uppnås med den i dansk och norsk rätt gällande åldersgränsen.

De delegerade torde ha utgått från att den som fyllt 18 år kan förvärva medborgarskap utan vårdnadshavarens medverkan. Av ett par av de föreslagna bestämmelserna (3 och 6 §§) framgår sålunda att anmälan eller ansökan kan göras av den som fyllt 18 år, och någon föreskrift om att samtycke av vårdnadshavaren därvid erfordras har icke upptagits i förslaget.

Yttrandena.

Förslaget att den ålder, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner till föräldrarna vid deras förvärv av medborgarskap, skall sänkas från 21 till 18 år har i yttrandena allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Frågan huruvida omyndig, som fyllt 18 år, bör kunna förvärva medborgarskap utan medverkan av den legala ställföreträdaren har berörts i två yttranden. Sålunda har *överståthållarämbetet* uttalat, att det i viss mån torde vara tveksamt, huruvida de delegerades ståndpunkt stode i god överensstämmelse med de principer, som kommit till uttryck i den svenska förmynderskapslagstiftningen. I sitt yttrande över det förslag till medborgarskapslag, som förelades 1923 års riksdag, syntes emellertid lagrådet ha utgått från att en omyndig som fyllt 18 år skulle utan medverkan av förmyndaren kunna själv förvärva medborgarskap genom naturalisation. De delegerades förslag torde icke heller behöva medföra någon konflikt med lagstiftningen i vederbörandes hemland. Förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan eller anmälan förutsatte nämligen som regel, att vederbörande genom förvärvet förlorade sitt tidigare medborgarskap. Svenskt medborgarskap torde därför icke utan förmyndarens medverkan kunna förvärvas i sådana fall, då enligt hemlandets lag dennes samtycke krävdes för en ändring i den omyndiges medborgarskap. Ämbetet ansåge sig med hänsyn därtill icke böra framställa någon erinran mot förslagets ståndpunkt.

Svea hovrätt har förordat, att i förslaget måtte upptagas en bestämmelse att av omyndig gjord ansökan eller anmälan icke finge bifallas eller tillerkännas verkan, med mindre den biträdades av förmyndaren. Hovrätten har därvid framhållit, att på vissa ställen i den svenska lagstiftningen finnes bestämmelser, som inskränkte omyndigs rättshandlingsförmåga i personligt hänseende. Främst kunde hänvisas till 2 kap. 2 och 3 §§ giftermåls-

balken och 4 kap. 5 § föräldrabalken. Enligt hovrättens mening kunde det icke anses, att 18-åringar i allmänhet vore mogna att på egen hand taga ställning till en så viktig fråga som medborgarskapet. Det syntes icke heller följdriktigt att låta en underårig självständigt avgöra frågan om sitt medborgarskap, samtidigt som det förmenades honom att utan föräldrars medgivande låta sig adopteras. Motsvarande synpunkter gjorde sig gällande beträffande omyndigförklarade.

Departementschefen.

De delegerade ha föreslagit en sänkning från 21 till 18 år av den åldersgräns vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner till föräldrarna vid dessas förvärv av medborgarskap. Detta förslag har allmänt godtagits i yttrandena, och jag vill även tillstyrka att det genomföres.

De delegerade ha utgått från att underårig som fyllt 18 år själv kan göra ansökan eller anmälan angående förvärv av svenskt medborgarskap. I vissa andra angelägenheter av personlig art äger enligt svensk rätt den som uppnått 18 års ålder handla utan vårdnadshavarens medverkan. Det kan visserligen vara något tveksamt, om det lämpligen bör anförtros åt 18-åringar att på egen hand taga ställning till en så viktig fråga som medborgarskapet. Svea hovrätt har också givit uttryck åt den uppfattningen, att 18-åringar i allmänhet icke kunde anses ha uppnått härför erforderlig mognad. För egen del anser jag emellertid i likhet med de delegerade övervägande skäl tala för att den som fyllt 18 år bör äga handla självständigt i frågor rörande svenskt medborgarskap. Jag kan alltså tillstyrka förslaget ståndpunkt i detta hänseende. En uttrycklig bestämmelse härom torde böra upptagas i lagen.

Att förslaget sålunda bygger på den grundsatsen, att underårig som fyllt 18 år äger rättslig handlingsförmåga i medborgarskapsfrågor, medför emellertid ej, att man kan helt bortse från vad utländsk lagstiftning innehåller härom. Enligt 3 och 4 §§ i förslaget är det nämligen en förutsättning för underårigs förvärv av svenskt medborgarskap att det utländska medborgarskapet därigenom förloras, och detsamma gäller i regel även i fråga om naturalisation enligt 6 §. I vissa utländska stater gäller den regeln, att förvärv av medborgarskap i annan stat medför förlust av det inhemska medborgarskapet endast om särskilt beslut om befrielse från detta meddelas. Om enligt den utländska rätten sådant beslut ej kan erhållas på ansökan av den underårige själv utan härför kräves medverkan av vårdnadshavaren, innebär detta indirekt även att den underårige ej kan förvärva svenskt medborgarskap utan vårdnadshavarens samtycke. Frånsett det fall att den underårige är statslös eller att vid naturalisation kravet på befrielse från det utländska medborgarskapet efterges, kommer sålunda den svenska regeln om att den som fyllt 18 år äger handla självständigt beträffande förvärv av svenskt medborgarskap att få betydelse endast i de fall, då den underårige enligt den utländska rätten äger byta medborgarskap utan vårdnadshavarens medverkan.

Även i de naturalisationsfall då den underårige ej är beroende av vårdnadshavaren kan det emellertid för ärendets bedömande vara av intresse att få kännedom om dennes inställning till den underåriges medborgarskapsfråga. Då underårigs ansökan ej innehåller yttrande från vårdnadshavaren, bör därför såvitt möjligt tillfälle beredas denne att yttra sig i ärendet.

Den föreslagna regeln om underårigs handlande utan vårdnadshavarens medverkan avser endast underårig som fyllt 18 år. Stater finnas emellertid, där underårig vinner självständig handlingsförmåga tidigare än vid 18 års ålder. Huruvida en sådan person kan handla självständigt i ett naturalisationsärende — förvärv enligt 3 och 4 §§ kan aldrig ske före fyllda 18 år — måste vid det förhållandet att den föreslagna medborgarskapslagen icke reglerar detta fall bedömas efter vad som i allmänhet gäller enligt svensk internationell familjerätt.

De särskilda bestämmelserna i departementsförslaget.

1 §.

Denna paragraf, som motsvarar 1 § i gällande lag, innehåller bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap genom födsel.

Enligt de delegerades förslag skall liksom för närvarande barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, och barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare, förvärva svenskt medborgarskap genom födseln. Därjämte skall — i motsats till vad som nu gäller — barn i äktenskap i vissa fall erhålla svenskt medborgarskap genom födseln, ehuru endast modern är svensk medborgare. Detta skall gälla, om barnet födes här i riket samt antingen fadern är statslös eller barnet icke genom födseln förvärvar faderns utländska medborgarskap. I andra stycket har upptagits det stadgande angående hittebarn, vilket återfinnes i 1 § andra stycket i den gällande lagen.

I betänkandet (s. 44) framhålles, att en följdriktig tillämpning av principen om könens likställighet skulle leda till att barn i äktenskap städse förvärvade svenskt medborgarskap då modern vore svensk medborgare. De delegerade ha emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik generell regel, främst av det skälet att den skulle medföra dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I detta sammanhang ha de delegerade övervägt frågan huruvida barn av svensk moder automatiskt borde bli svensk medborgare, om modern efter äktenskapets upplösning finge vårdnaden om barnet och hade eller sedermera toge hemvist i Sverige. De delegerade ha emellertid ansett att så icke borde vara fallet. I betänkandet (s. 45) utvecklas närmare de olägenheter, som enligt de delegerades mening skulle vara förbundna med en sådan regel. Härjämte uttalas, att naturalisationsvägen erbjöde tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kunde vara önskvärt att barnet finge moderns medborgarskap. De delegerade säga sig utgå från att det i dylika fall komme att bli regel att bortse från de eljest gällande naturalisationsvillkoren, exempelvis beträffande ålder och hemvist.

De delegerade (s. 45—47) påpeka, att den omständigheten, att gällande

lag icke tillmätte moderns medborgarskap någon betydelse beträffande barn i äktenskap, i vissa fall ledde till den otillfredsställande konsekvensen, att barn med svensk moder bleve statslösa. Detta inträffade då fadern saknade medborgarskap eller barnet enligt lagen i faderns hemland icke genom födseln förvärvade faderns medborgarskap. Det nyss åberopade huvudskälet mot att låta barn i äktenskap bli svenska medborgare då endast modern vore svensk — nämligen att en sådan regel skulle medföra dubbelt medborgarskap — ägde icke giltighet i dylika fall. Med hänsyn härtill ha de delegerade föreslagit den förut omnämnda regeln, att barn i äktenskap i dessa fall förvärva svenskt medborgarskap genom födseln. Att den föreslagna bestämmelsen i ämnet begränsats till att avse i Sverige födda barn har motiverats med att ett stadgande, som saknade en dylik begränsning, skulle medföra stora tillämpningssvårigheter samt att utomlands födda barn i äktenskap mellan statslös man och svensk kvinna mången gång kunde antagas sakna närmare anknytning till Sverige.

I några remissyttranden har yrkats, att barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man skulle bli svenska medborgare genom födseln i större utsträckning än de delegerade föreslagit. Det mest långtgående yrkandet har framställts av *Fredrika-Bremer-förbundet och yrkeskvinnors samarbetsförbund*, vilka förordat att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle förvärva svenskt medborgarskap genom födseln. Till stöd härför har åberopats, att de delegerades förslag säkerligen i åtskilliga fall skulle komma att leda till icke önskvärda konsekvenser. Sålunda kunde syskon komma att få olika medborgarskap, beroende på om de fötts före eller efter äktenskapets ingående. Enligt förslaget skulle ett barn, vars moder vore svensk medborgare, kunna naturaliseras, om det kommit under moderns vårdnad. Att märka vore emellertid, att denna möjlighet till naturalisation hade betydelse endast för de fall, då modern erhållit vårdnaden om barnet. I många fall kunde det dock vara av stor vikt, att barnet redan då vårdnadsfrågan upptoges till rättslig behandling vore svensk medborgare, så att svensk lags regler kunde tillämpas i vårdnadsfrågan. De regler, som i utlandet gällde i fråga om äktenskaps upplösning och vårdnaden om barn, stode nämligen i många fall helt i strid med svensk lag och rättsuppfattning. Många exempel skulle kunna anföras, där nuvarande regler lett till förfång för svensk moder och hennes barn. Betänkligheterna inför ett dubbelt medborgarskap borde få vika för svensk moders intresse att få samma rättsskydd för sig och sitt barn som andra svenska medborgare. Dubbelt medborgarskap liksom ombyte av medborgarskap måste ändå förekomma i en del fall, så länge länderna tillämpade olika principer i fråga om medborgarlagstiftning.

Kriminalpolisintendenten i Stockholm har, utan att direkt yrka ändring i de delegerades förslag, gjort vissa uttalanden angående förevarande spörsmål. Enligt hans mening kunde det sålunda ifrågasättas, om det vore riktigt att barn med utländsk fader, vilket uppfostrades i Sverige, ej skulle ha möjlighet att under uppväxttiden bli svensk medborgare. Om staten be-

traktade ett sådant barn som utlänning, komme det att inta en egendomlig mellanställning. Det kunde också lätt bli mottagligt för utländsk propaganda. I det avseende, som troligen betydde mest för kvinnan, nämligen barnens ställning, hade kvinnan enligt de delegerades förslag icke nått likställighet med mannen.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har föreslagit, att bestämmelsen angående äktenskapliga barn, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, måtte utvidgas att omfatta även sådana fall, då barnet fötts utom riket. Enligt länsstyrelsens mening talade så starka humanitära skäl härför, att de praktiska hänsyn, som åberopats till stöd för den av de delegerade förordade begränsningen, borde få vika. Av humanitära skäl ville länsstyrelsen vidare ifrågasätta, om icke barn utom äktenskap, vars fader vore svensk medborgare, borde erhålla svenskt medborgarskap genom födseln, när modern vore statslös eller barnet icke förvärvade moderns utländska medborgarskap.

Statistiska centralbyrån har funnit övertvägande skäl tala för att här i riket av svensk moder fött barn borde förvärva svenskt medborgarskap genom födseln även i de fall, då faderns medborgarskap vore ovisst eller okänt. *Folkbokföringssakkunniga* ha givit uttryck åt samma uppfattning. I andra hand ha de sakkunniga förordat en bestämmelse, enligt vilken i dylika fall sådant barn i analogi med hittebarn tills vidare skulle anses som svensk medborgare.

Departementschefen.

Beträffande barn i äktenskap gäller för närvarande såsom en undantagslös regel, att det är faderns medborgarskap som är avgörande för frågan, huruvida barnet genom födseln förvärvar svenskt medborgarskap. Såsom de delegerade framhållit skulle en konsekvent tillämpning av principen om könsens likställighet leda till att barn i äktenskap skulle erhålla svenskt medborgarskap även i de fall, då endast modern vore svensk medborgare. De delegerade ha emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik regel. Endast i vissa undantagsfall, då barnet eljest skulle bli statslöst, skall enligt de delegerades förslag äktenskapligt barn, av vars föräldrar blott modern är svensk, förvärva svenskt medborgarskap genom födseln.

I det stora flertalet remissyttranden har de delegerades förslag lämnats utan erinran. De kvinnoorganisationer, som yttrat sig, ha emellertid ansett förslaget otillfredsställande och förordat, att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födseln. För min del kan jag icke biträda detta yrkande. Enär flertalet stater upprätthålla principen att faderns medborgarskap överföres på barnet, skulle nämligen den ifrågasatta bestämmelsen leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I motsats till nämnda organisationer kan jag icke finna, att bestämmelsen i andra hänseenden skulle innebära sådana fördelar framför de delegerades förslag, att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap böra få vika. Barnets medborgarskap

synes icke ha så stor betydelse i en vårdnadsprocess, som organisationerna antagit. I en rättegång vid svensk domstol angående vårdnaden om barn av svensk moder och utländsk fader torde sålunda svensk rätt i mycket stor utsträckning böra tillämpas, vare sig barnet är svensk medborgare eller icke.¹ Och om vårdnadsprocessen föres vid utländsk domstol, lär svenskt medborgarskap för barnet knappast utgöra något skydd för moderns intresse, i varje fall icke om barnet samtidigt är medborgare i domstolslandet.

Även om den av kvinnoorganisationerna förordade bestämmelsen icke genomföres, kan man räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet komma att bli svenska medborgare, innan de uppnått vuxen ålder. Bor fadern i Sverige, torde sålunda barnet i många fall komma att erhålla svenskt medborgarskap till följd av att fadern genom naturalisation upptages till svensk medborgare. Stundom kan det vara motiverat, att barnet självständigt naturaliseras. Detta gäller främst då föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet. I likhet med de delegerade anser jag, att det i dylika fall bör vara regel att göra avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren. Står barnet under föräldrarnas gemensamma vårdnad, synes den omständigheten, att fadern icke vill eller icke kan bli svensk medborgare, ej böra utesluta att barnet naturaliseras på ansökan av föräldrarna.

Såsom redan nämnts ha de delegerade föreslagit, att barn i äktenskap i vissa fall skola förvärva svenskt medborgarskap genom födseln, ehuru endast modern är svensk medborgare, nämligen då barnet fötts i Sverige och därjämte fadern är statslös eller barnet icke genom födseln förvärvar faderns medborgarskap. Den gällande lagens regler medföra det otillfredsställande resultatet, att sådana barn bli statslösa. Med hänsyn härtill vill jag tillstyrka de delegerades förslag. Däremot kan jag icke biträda den under remissbehandlingen framförda meningen att bestämmelsen borde utsträckas att omfatta även sådana fall, då faderns medborgarskap är ovisst eller okänt. En dylik förutsättning kan näppeligen införas i en automatiskt verkande regel, och att för dessa fall inrätta ett särskilt prövningsförfarande bör enligt min mening icke ifrågakomma. Såsom de delegerade förutsatt bör naturalisationsvägen kunna anlitas i här avsedda fall. Ej heller kan jag förorda att bestämmelsen, såsom i ett yttrande ifrågasatts, utvidgas att avse även barn som födas utom riket. Med hänsyn till vad som i betänkanDET anförts mot en dylik utvidgning, synes det nämligen lämpligast att frågan om sådana barn skola förvärva svenskt medborgarskap underkastas prövning i det enskilda fallet.

Beträffande barn utom äktenskap upptar förslaget den nuvarande regeln, att sådant barn erhåller svenskt medborgarskap genom födseln, om modern är svensk medborgare. I ett yttrande har ifrågasatts, om icke utomäktenskapligt barn i vissa fall borde förvärva svenskt medborgarskap, då icke

¹ Se Hult: Föräldrar och barn enligt svensk internationell privaträtt s. 97—99 och Karlgren: Lärobok i internationell privaträtt s. 124—125.

modern men väl fadern vore svensk. Det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader är emellertid ofta så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende synes naturalisationsvägen erbjuda tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara rimligt att barnet blir svensk medborgare.

2 §.

Denna paragraf, som reglerar förvärv av medborgarskap genom legitimation, motsvarar 3 § andra stycket i nuvarande lag. Den ändringen har dock skett, att åldersgränsen av förut angivna skäl sänkts från 21 till 18 år. Det av de delegerade föreslagna stadgandet har i departementsförslaget undergått vissa redaktionella jämkningar.

3 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om förvärv av medborgarskap genom s. k. *increscens*. Paragrafens första stycke ersätter 2 § i gällande lag, under det att andra stycket saknar motsvarighet i lagen.

Gällande bestämmelser innebära i princip att utlänning, som är född i Sverige och oavbrutet haft sitt hemvist här, automatiskt förvärvar svenskt medborgarskap vid 22 års ålder, såvida han icke under det sista året i viss ordning avsagt sig rättigheten att bli svensk medborgare.

De delegerades förslag avviker i åtskilliga hänseenden från vad som nu gäller (s. 48—53). Den mest genomgripande ändringen består i att den nuvarande ordningen med automatiskt förvärv av medborgarskap utbyts mot ett system, som kräver positiv åtgärd från utlänningens sida. För förvärv av medborgarskap fordras sålunda enligt förslaget, att vederbörande på visst sätt anmäler sin önskan att bli svensk medborgare. Som huvudskäl för denna ändring åberopa de delegerade, att den nuvarande ordningen i stor utsträckning ledde till dubbelt medborgarskap. I de flesta länder förlorades nämligen icke medborgarskap på grund av sådant förvärv av utländskt medborgarskap, som skedde automatiskt. I fråga om olägenheterna av dubbelt medborgarskap i dessa fall hänvisa de delegerade särskilt till Danmarks och Norges erfarenheter under den tyska ockupationen. Vidare framhålles, att systemet med positiv förklaring även medförde den fördelen, att medborgarskapsfrågan kunde prövas vid uppnåendet av den avgörande åldern i stället för att som nu ofta komma upp först åtskilliga år senare, då det kunde vara svårt att utreda, om villkoren för förvärv av medborgarskap uppfyllts.

Beträffande spørsmålet vid vilken ålder rätten att göra anmälan bör inträda framhålla de delegerade, att vissa skäl talade för att åldersgränsen sattes vid 18 år. Detta skulle medföra fördelar i värnpliktshänseende och i vissa fall även ha betydelse för vederbörandes möjligheter till yrkesval och utbildning. Emellertid gällde i åtskilliga länder, att medborgarskap icke förlorades genom förvärv av utländskt medborgarskap på grund av anmälan, som gjordes före 21 års ålder. Med hänsyn till vikten av att fallen av dub-

belt medborgarskap begränsades i största möjliga utsträckning ha de delegerade därför som huvudregel föreslagit, att anmälan skall få göras först efter fyllda 21 år. För sådana fall då förvärv av svenskt medborgarskap före 21 års ålder icke skulle medföra dubbelt medborgarskap, ha de delegerade emellertid icke ansett anledning föreligga att låta vederbörande vänta med att göra anmälan tills hans fyllt 21 år. I enlighet härmed föreslås, att anmälan skall kunna göras redan vid 18 år, då sökanden är statslös eller styrker att han — antingen automatiskt eller på grund av särskilt befrielsebeslut — skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt. I syfte att underlätta ärendenas behandling borde enligt de delegerades mening vederbörande departement fortlöpande underrätta de myndigheter, som hade att mottaga ifrågavarande anmälningar, om i vilka länder sådan lagstiftning gällde, att anmälan kunde göras före 21 års ålder utan att befrielsebeslut företeddes.

I förslaget har även upptagits en övre åldersgräns för anmälan, nämligen 22 år. Som skäl härför åberopa de delegerade, att de ansett det orimligt, om en person, som kunde ha förvärvat svenskt medborgarskap i åldern mellan 18 och 22 år men icke velat begagna denna möjlighet, skulle ha tillfälle att kanske många år senare bli svensk medborgare genom en ensidig handling. Om fristen försuttes, stode sedermera naturalisationsvägen öppen.

Stadgandet i 2 § gällande lag äger ej tillämpning å gift kvinna. Med hänsyn till att de delegerades förslag genomgående bygger på principen om likställighet mellan man och kvinna saknar detta undantag motsvarighet i förslaget.

Anmälan föreslås skola göras hos samma myndighet, som har att behandla avsägelse enligt gällande lag, d. v. s. länsstyrelsen i det län där vederbörande har sitt hemvist. Enligt 13 § i förslaget skall länsstyrelsen pröva om anmälan rätteligen gjorts och meddela beslut därom.

Som andra stycke i den föreslagna 3 § har upptagits ett stadgande, enligt vilket under krig medborgare i fientlig stat icke kan förvärva medborgarskap enligt paragrafen. Förslaget är föranlett av Danmarks och Norges erfarenheter under andra världskriget. Det visade sig nämligen då, att de stadganden, som motsvara 2 § i den gällande svenska lagen, ledde till det högst otillfredsställande resultatet, att en del medborgare i fientlig stat under pågående krig automatiskt blevo danska eller norska medborgare.

Förslaget om övergång från automatiskt förvärv till förvärv genom anmälan har i remissyttrandena allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Folkbokföringssakkunniga* ha uttalat sin synnerliga tillfredsställelse med förslaget på grund av de fördelar det innebure från folkbokförings-synpunkt.

På ett par punkter ha erinringar framställts mot de föreslagna bestämmelserna i första stycket. Sålunda har *länsstyrelsen i Södermanlands län* ansett en övre åldersgräns för anmälan vara överflödig. I andra hand har länsstyrelsen förordat, att gränsen måtte sättas vid 25 år. *Folkbokförings-*

sakkunniga ha ifrågasatt, om icke kyrkobokföringsorten borde vara avgörande för frågan, vilken länsstyrelse som skulle vara behörig att mottaga anmälan.

I några yttranden ha ifrågasatts vissa utvidgningar av det föreslagna stadgandet i andra stycket, enligt vilket 3 § under krig skulle suspenderas beträffande medborgare i fiendlig stat. Sålunda har *utlänningskommissionen* ansett, att stadgandet borde omfatta även medborgare i stat, som visserligen icke befunde sig i krigstillstånd med Sverige men vore bundsförvant med en mot Sverige fiendlig stat. *Överståthållarämbetet* har förordnat, att suspensionen även skulle gälla statslösa personer, som tidigare varit medborgare i fiendlig stat. Eljest syntes bestämmelsen lätt kunna kringgås genom att den fiendliga staten framtog sina i Sverige bosatta medborgare deras medborgarskap. Måhända kunde det förtjäna övervägas, huruvida icke vid krig eller krigsfara förvärv av medborgarskap enligt 3 § borde komma till stånd endast efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. *Svea hovrätt* har uttalat, att det jämväl vid vissa allvarliga lägen före ett krig otvivelaktigt torde kunna föreligga behov att i större eller mindre omfattning suspendera reglerna i första stycket. Hovrätten ville med hänsyn därtill föreslå, att regeln utformades så, att det överlämnades till Kungl. Maj:t att, i den mån det med hänsyn till krig eller krigsfara, vari riket befunde sig, eller andra av krig föranledda förhållanden funnes påkallat, förordna att medborgare i främmande stat icke finge förvärva medborgarskap enligt förevarande paragraf.

Departementschefen.

Den omständigheten att medborgarskap enligt 2 § i gällande lag förvärvas automatiskt medför, såsom de delegerade påvisat, vissa nackdelar. I likhet med de delegerade anser jag dessa vara så betydande, att de motivera övergång till den ordningen, att förvärv av medborgarskap förutsätter positiv åtgärd, en anmälan, från utlänningens sida. Ej heller har jag något att erinra mot de delegerades förslag att rätten att göra sådan anmälan i regel skall inträda vid fyllda 21 år, men i vissa fall redan vid 18 års ålder. I ett yttrande har gjorts gällande i första hand att det vore onödigt att uppställa en övre åldersgräns för anmälan och i andra hand att den av de delegerade föreslagna fristen tilltagits för snävt. Tillräcklig anledning att på denna punkt frånga de delegerades förslag, om vilket enighet uppnåtts vid gemensamma skandinaviska överläggningar, kan emellertid enligt min mening icke anses föreligga. Det må erinras om att den kortaste fristen enligt förslaget, ett år, är lika lång som den tid, inom vilken utlänning äger att avsäga sig rätten att bli svensk medborgare enligt 2 § i gällande lag.

Enligt de delegerades förslag skall anmälan göras hos länsstyrelsen i det län där den anmälade har sitt hemvist. Det synes emellertid lämpligare att, såsom folkbokföringssakkunniga ifrågasatt, i stället låta kyrkobokföringsorten vara avgörande för frågan vilken länsstyrelse som skall vara behörig

att mottaga anmälan. Den av de delegerade föreslagna lagtexten har därför ändrats i enlighet härmed.

Förslaget att bestämmelserna i 3 § under krig skola suspenderas beträffande medborgare i fientlig stat synes välmotiverat, icke minst med hänsyn till Danmarks och Norges erfarenheter under andra världskriget. I syfte att förhindra att undantagsstadgandet kringgås synes detta, såsom överståthållarämbetet föreslagit, böra utvidgas att omfatta även statslösa personer som senast varit medborgare i fientlig stat. Övriga under remissbehandlingen ifrågasatta ändringar finner jag, efter samråd med danska inrikesministeriet och norska justitiedepartementet, mig icke böra biträda.

4 §.

Denna paragraf innehåller liksom 4 § i gällande lag bestämmelser om återvinning av medborgarskap. Såväl de gällande som de föreslagna stadgandena innebära, att förutvarande svenska medborgare i viss utsträckning kunna återfå svenskt medborgarskap under enklare former än som gälla för naturalisation och utan att behöva underkasta sig sådan prövning, som sker i samband med naturalisation.

De gällande bestämmelserna omfatta — fränsett ett föga betydelsefullt undantag — endast sådana förutvarande svenska medborgare, som blivit statslösa. Vidare förutsättes, att det svenska medborgarskapet förvärvats genom födseln. Återförvärvet av medborgarskap sker automatiskt genom att personen i fråga tar hemvist i Sverige eller, då av honom förvärvat utländskt medborgarskap förloras först efter hemvisttagandet, genom förlusten av detta medborgarskap. Motsvarande bestämmelser finnas i den gällande norska lagen. Den nuvarande danska lagen innehåller däremot icke något stadgande av denna art.

De delegerade ha föreslagit åtskilliga ändringar i de gällande bestämmelserna. Av betänkandet (s. 54—56) framgår att förslaget tillkommit genom en kompromiss. Man har sålunda sökt finna en regel, som skulle kunna å ena sidan tillgodose det från norsk sida framförda önskemålet om att behålla återvinningsinstitutet och å andra sidan minska de betänkligheter som på dansk och svensk sida gjort sig gällande mot de nuvarande återvinningsbestämmelserna.

I syfte att från den särskilda återvinningsmöjligheten avskära personer som, trots att de tidigare varit svenska medborgare, saknat verklig anknytning till Sverige föreslå de delegerade, att återvinningsregeln begränsas till att omfatta personer, som icke blott förvärvat svenskt medborgarskap genom födseln utan även haft sitt hemvist i Sverige åtminstone intill 18 års ålder. Vidare föreslås, att återvinning skall kunna ske först sedan vederbörande på nytt haft hemvist i Sverige under två år. De delegerade anföra att genom sistnämnda villkor skulle vinnas dels att svenskt medborgarskap icke återvunnes förrän vederbörande haft tillfälle att åter bli förtrogen med landets förhållanden, dels att myndigheterna finge möjlighet att genom utvisning eller förpassning ur landet hindra att icke önskvärda personer åter-

vunne medborgarskap. Med hänsyn till att återvinningens nuvarande rent automatiska karaktär visat sig medföra vissa olägenheter har i förslaget uppställt det ytterligare vilikoret för återvinning, att vederbörande skriftligen anmäler sin önskan att bli svensk medborgare. Anmälan föreslås skola göras hos länsstyrelsen i det län, där den anmälände har sitt hemvist. Som en konsekvens av de sålunda föreslagna skärpningarna av villkoren för återvinning föreslå de delegerade, att den nuvarande begränsningen av återvinningsmöjligheten till statslösa slopas. Den som är medborgare i annat land skall dock kunna återvinna svenskt medborgarskap endast om han styrker att han — antingen automatiskt eller på grund av särskilt befrielsebeslut — skulle förlora det utländska medborgarskapet genom att bli svensk medborgare.

Endast i två yttranden ha erinringar framställts mot de delegerades förslag. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har ifrågasatt, om det verkligen vore nödvändigt att kräva att den tidigare vistelsen i Sverige varat oavbrutet från födelsen till 18 års ålder. Det borde enligt länsstyrelsens mening räcka, att vederbörande någon gång under sitt liv vistats här under minst 10 år i sträck. Vidare borde ett års vistelse i Sverige vara tillräckligt för att den som förlorat sitt svenska medborgarskap skulle kunna återvinna detsamma. *Folkbokföringssakkunniga* — vilka uttalat sin synnerliga tillfredsställelse med att enligt förslaget återvinning icke skulle ske automatiskt utan efter anmälan — ha föreslagit, att kyrkobokföringsorten skulle vara avgörande för frågan, vilken länsstyrelse som skulle vara behörig att mottaga sådan anmälan.

Departementschefen.

En av de viktigaste olikheterna mellan de gällande skandinaviska medborgarskapslagarna består i att den danska lagen saknar motsvarighet till de återvinningsbestämmelser, som återfinnas i 4 § i de norska och svenska lagarna. Under de skandinaviska överläggningarna om revision av medborgarskapslagstiftningen eftersträvade man att komma fram till en lösning av återvinningsfrågan, som kunde godtagas av alla tre ländernas delegerade. Detta lyckades också. För min del anser jag mig böra biträda den sålunda uppnådda kompromisslösningen, helst som den på sätt de sakkunniga utvecklats synes innebära fördelar framför de nuvarande bestämmelserna. Det må framhållas, att något hinder icke föreligger mot att en förutvarande svensk medborgare genom naturalisation erhåller svenskt medborgarskap tidigare än två år efter återkomsten till Sverige.

Såsom folkbokföringssakkunniga ifrågasatt synes — liksom i de fall som behandlas i 3 § — kyrkobokföringsorten böra vara avgörande för frågan, hos vilken länsstyrelse anmälan enligt förevarande paragraf skall ske.

5 §.

Denna paragraf, som motsvarar 6 § första och andra styckena samt 7 § i gällande lag, innehåller regler om i vilka fall förvärv av svenskt med-

borgarskap enligt 3 eller 4 § inverkar på barnens medborgarskap. Paragrafen överensstämmer i sak helt med de delegerades förslag (s. 56—57). I två hänseenden avvika de föreslagna bestämmelserna från de nu gällande. Dels har den åldersgräns, vid vilken barn upphöra att behandlas som bipersoner, sänkts från 21 till 18 år, dels saknas motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen att sådana barn, som vid tiden för huvudpersonens förvärv av medborgarskap icke haft hemvist i Sverige, under vissa förutsättningar erhålla svenskt medborgarskap genom att sedermera taga hemvist här.

6 §.

I denna paragraf, som ersätter 5 § och 6 § tredje stycket i gällande lag, behandlas förvärv av svenskt medborgarskap genom naturalisation.

För naturalisation förutsättes enligt gällande lag att sökanden 1) fyllt 21 år, 2) sedan fem år har hemvist i riket, 3) gjort sig känd för hederlig vandel och 4) har möjlighet att försörja sig och sin familj. Lagen ger emellertid Kungl. Maj:t viss befogenhet att meddela eftergift från de under punkterna 1), 2) och 4) angivna villkoren.

I de delegerades förslag ha villkoren under punkterna 3) och 4) upptagits oförändrade. Åldersgränsen i punkt 1) har däremot i förslaget sänkts från 21 till 18 år. Den föreslagna lagtexten företer vidare den avvikelser från den gällande, att den i punkt 2) angivna hemvisttiden höjts från fem till sju år. Denna ändring, som sammanhänger med att en särbestämmelse för medborgare i de övriga nordiska länderna upptagits i förslaget, innebär emellertid icke någon skärpning i förhållande till den praxis, som följts under den nuvarande lagens giltighetstid. Den i lagen angivna minimitiden fem år har nämligen (betänkandet s. 58) — i enlighet med uttalanden i motiven till lagen — i princip tillämpats endast beträffande danskar, islänningar, norrmän, finlandssvenskar och estlandssvenskar, under det att för andra utlänningar som regel fordrats minst sju års hemvist i Sverige. Såsom framgår av en vid 1949 års riksdag lämnad redogörelse för praxis ha för sistnämnda kategorier än strängare krav i fråga om hemvisttid tillämpats under och efter andra världskriget (se andra kammarens protokoll nr 10/1949 s. 14).

I betänkandet uttalas, att någon sänkning av den för medborgare i icke nordiska länder tillämpade normala minimitiden, sju år, enligt de delegerades mening icke borde ske. Genom att i lagen uttryckligen ange, att sju års hemvist fordrades, skulle man åtminstone i viss utsträckning kunna förebygga att, såsom nu ej sällan skedde, ansökningar på grund av obekantskap med praxis ingåves redan efter fem år, vilket försakade såväl den enskilde som myndigheterna onödigt besvär.

Den föreslagna särskilda bestämmelsen för medborgare i övriga nordiska länder har givits den formen, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att för denna kategori göra avsteg från villkoret om sju års hemvist. De delegerade ha ansett, att naturalisation av sådana personer skulle kunna ifrågakomma efter kortare tid än fem år. En förutsättning härför borde, framhålls det,

givetvis vara att ingen tvekan kunde råda om vederbörandes lämplighet. Beträffande finska medborgare av finskspråkigt ursprung borde därjämte krävas, att sökanden behärskade svenska språket.

Beträffande villkoren för naturalisation av utländsk kvinna som är gift med svensk man anföra de delegerade följande:

För att myndigheterna med tillräcklig säkerhet skola kunna bedöma sökandens lämplighet synes det påkallat att som regel uppställa krav på hemvist i landet under en icke alltför obetydlig tidrymd. Det synes också vara ganska naturligt att fordra att den som vill förvärva medborgarskap åtminstone i någon mån levt sig in i landets förhållanden. Å andra sidan medför utländsk kvinnas äktenskap med inländsk man i allmänhet en så stark anknytning till landet, att det är motiverat att i sådana fall avsevärt sänka den tid, som eljest förutsättes för naturalisation. Då det syntes lämpligt att avvakta närmare praktiska erfarenheter ha de delegerade icke i de föreslagna lagtexterna fixerat någon viss minimitid. De delegerade ha i stället stannat för den lagtekniska lösningen av frågan, att äktenskap med inländsk medborgare upptagits bland de omständigheter, som kunna föranleda avsteg från de eljest gällande naturalisationsvillkoren. När det gäller hustru, som är medborgare i ett annat nordiskt land, bör det enligt de delegerades mening som regel vara tillräckligt att fordra att vederbörande haft hemvist i landet under ett år, såframt det icke eljest föreligger någon tvekan om huruvida hon bör naturaliseras. Är hustrun medborgare i ett icke nordiskt land, bör det däremot ställas åtskilligt strängare krav beträffande hemvisttiden. De föreslagna lagbestämmelserna utesluta icke naturalisation av kvinnor som har hemvist i utlandet, men denna möjlighet synes böra begagnas endast i undantagsfall. Som exempel på tillfällen då naturalisation bör kunna ifrågakomma, fastän makarna äro bosatta utomlands, må nämnas att makarna bo i ett annat land än hustruns hemland och mannen där representerar ett företag i sitt hemland eller eljest fortfarande visat sig äga samhörighet med hemlandet. Vidare kunna stundom humanitära skäl tala för naturalisation, exempelvis behov av diplomatiskt skydd under oroliga förhållanden i vistelselandet.

Rörande prövningen av kvinnans lämplighet att vinna svenskt medborgarskap uttala de delegerade, att naturalisationspraxis borde vara så liberal, att intresset av familjens enhet i medborgarskapshänseende finge vika endast i sådana fall, då från statens synpunkt viktiga skäl talade mot att kvinnan upptoges till svensk medborgare.

Den föreslagna bestämmelsen om möjlighet att medge eftergift från naturalisationsvillkor, när sökanden är gift med svensk medborgare, omfattar även utländsk man som är gift med svensk kvinna. De delegerade framhålla emellertid, att detta icke betydde att naturalisationspraxis måste vara densamma för män och kvinnor. De faktiska förhållandena i det nuvarande samhället syntes tala för att man upprätthölle strängare praxis för männen än för de gifta kvinnorna.

I fråga om eftergift från naturalisationsvillkor innebär förslaget vidare den ändringen i förhållanden till gällande rätt, att befogenheten att göra avsteg från naturalisationsvillkor utsträckts att omfatta samtliga villkor. För närvarande får dispens från kravet på försörjningsförmåga medges endast beträffande förutvarande svenska medborgare, och kravet på hedrande

vandel kan över huvud icke efterges. De delegerade uttala, att billigheten krävde att möjlighet till dispens från försörjningsvillkoret infördes jämväl beträffande sökande, som icke tidigare varit svensk medborgare. Främst tänkte de delegerade på sådana fall, då sökanden bott i Sverige mycket lång tid och först då den egna försörjningsförmågan började avtaga sökte svenskt medborgarskap. Möjligheten till eftergift borde emellertid närmast betraktas som en säkerhetsventil för undvikande av uppenbart obilliga resultat och begagnas synnerligen restriktivt. Frågan om dispens från villkoret om hedrande vandel ha de delegerade funnit vara mera tveksam. Att i förslaget även detta villkor gjorts dispensabelt berodde främst på den gifta kvinnans ändrade ställning i medborgarskapshänseende. Enligt den för närvarande tillämpade tolkningen av detta villkor ansåges visserligen Kungl. Maj:t ha befogenhet att bortse från förhållanden som låge långt tillbaka i tiden, men när det gällde naturalisation av svensk mans hustru syntes enligt de delegerades mening ej heller en anmärkning mot hennes vandel, som hänförde sig till en mera närliggande tidpunkt, i och för sig böra hindra naturalisation, såframt anmärkningen icke vore av mera allvarlig art.

De delegerades förslag innehåller liksom gällande lag en bestämmelse, som har till syfte att om möjligt förhindra att naturalisation leder till dubbelt medborgarskap. Stadgandet avser sådana fall då enligt vederbörande utländska lag naturalisation icke medför förlust av tidigare medborgarskap men befrielse från medborgarskap kan medges genom särskilt beslut. Enligt gällande rätt skall, om så är förhållandet och sökanden ej redan företett bevis om befrielse från det utländska medborgarskapet, naturalisationsbeslutet göras beroende av det villkoret, att sökanden inom viss tid styrker att han erhållit sådan befrielse. För den händelse sökanden icke uppfyller detta villkor, kan det efterges, om synnerliga skäl föreligga därtill. De delegerade ha föreslagit en uppmjukning av detta stadgande. I betänkandet framhålles att det visat sig, att vissa länder i allmänhet icke beviljade befrielse från medborgarskap eller i varje fall icke för värnpliktiga. Det syntes vara tillräckligt att kräva att sökanden gjort vad som skäligen kunde begäras för att bli befriad från sitt utländska medborgarskap. Om han ansökt om befrielse men fått avslag eller icke erhållit svar inom rimlig tid, borde sålunda den omständigheten att dubbelt medborgarskap skulle uppkomma icke hindra naturalisation. När sökanden vore politisk flykting, måste det anses oskäligt att begära att han skulle träda i förbindelse med representanter för den nuvarande regimen i hemlandet och begära befrielse från medborgarskapet. Med hänsyn till nämnda förhållanden ha de delegerade föreslagit, att Kungl. Maj:t skall få befogenhet att redan från början avstå från att uppställa krav på befrielse från det utländska medborgarskapet.

Beträffande naturalisations inverkan på barnens medborgarskap ha de delegerade ansett de i 6 § tredje stycket och 7 § i gällande lag meddelade bestämmelserna vara onödigt komplicerande. Det av de delegerade föreslagna stadgandet innehåller endast, att Kungl. Maj:t vid beviljande av naturalisation bestämmer, om naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta

barn under 18 år. De delegerade uttala, att avgörande för frågan huruvida naturalisation i det särskilda fallet skulle utsträckas till sökandens barn borde vara deras faktiska samhörighet med denne. I enlighet härmed borde i allmänhet barn utom äktenskap följa fadern endast då denne hade den faktiska vårdnaden om barnet samt äktenskapliga barn följa modern i stället för fadern i sådana fall, som avsåges i 5 § andra stycket i förslaget.

Beträffande de allmänna villkoren för naturalisation ha erinringar mot de delegerades förslag framställts endast i några få yttranden. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har anfört, att enligt dess mening anledning icke föreläge att skärpa det för naturalisation stadgade tidsvillkoret. Nu gällande tidsfrist av fem år borde för normalfallen vara fullt tillräcklig för bedömande av vederbörandes kvalifikationer och lämplighet att vinna svenskt medborgarskap. *Föreningen Norden* har uttalat sitt beklagande av att det i lagtexten angivna kravet på viss tids hemvist skärpts i förhållande till vad som nu gällde. Det undandroge sig föreningens bedömande, om denna skärpning fullt ut kunde komma att elimineras genom det särskilda stadgandet beträffande de övriga nordiska ländernas medborgare, men det vore föreningens livliga förhoppning att detta komme att tillämpas med största möjliga liberalitet. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har beträffande hemvistvillkoret framhållit, att skillnaden mellan lagens nuvarande minimikrav och praxis stundom torde ha vållat missförstånd, i det att utlänningar trott sig vara berättigade att erhålla svenskt medborgarskap efter fem års vistelse i landet. Då det även i fortsättningen många gånger kanske kunde vara berättigat att liksom hittills kräva längre tid än sju år, vore det önskvärt att lagtexten något förtydligades, så att dylika missförstånd i fortsättningen kunde undvikas. Detta syntes enklast kunna ske genom att före orden »sju år» inskjuta ordet »minst».

I några yttranden har hävdats, att kvinna som vore gift med svensk man borde kunna naturaliseras efter kortare tids vistelse i Sverige än de delegerade förutsatt. Vissa remissinstanser ha också ansett de delegerades uttalanden angående möjligheten till naturalisation i sådana fall, då kvinnan bodde utomlands, vara alltför snäva. Sålunda har *länsstyrelsen i Södermanlands län* som sin uppfattning uttalat, att de eljest gällande tidsfrister na borde kunna avsevärt förkortas för utländsk kvinna som vore gift med svensk medborgare eller med utlänning vilken längre tid vistats i Sverige. Kvinnor från något av de nordiska grannländerna borde i allmänhet vara berättigade att erhålla svenskt medborgarskap omedelbart efter giftermålet och kvinnor från andra länder kunna få del av mannens svenska medborgarskap redan efter ett års vistelse i Sverige. Länsstyrelsen funne det önskvärt, att detta komme till uttryck i lagtexten eller upptoges i direktiven för tillämpningen.

Beskickningen i Warszawa har ansett det starkt kunna ifrågasättas, om det vore nödvändigt eller ens önskvärt att uppställa en regel om väntetid, då hustrun till en svensk man önskade bli svensk medborgare. Naturligt-

vis funnes fall då en omedelbar prövning av medborgarskapsansökan kunde vålla svårigheter, men om man utginge från att naturalisationsansökan borde avslås endast i undantagsfall, t. ex. vid skenäktenskap eller beträffande kvinna som skulle ha vägrats uppehållstillstånd, borde det som regel icke möta hinder att bedöma frågan om naturalisation av utländsk hustru utan krav på någon längre hemvisttid. Frågan torde för övrigt ofta ha stor praktisk betydelse även därför att i vissa länder kvinnan icke kunde få utresetillstånd, innan hon förvärvat annat medborgarskap och därmed förlorat sitt tidigare medborgarskap. För det betydande antal svenska män som gifte sig utomlands och där fortsatte sin verksamhet vore det även ofast av betydelse att hustrun kunde få svenskt medborgarskap. Detta hade också förutsetts av de delegerade, ehuru de ansett att naturalisation därvid borde ske endast i undantagsfall. Med hänsyn till det anförda förordades en ännu liberalare naturalisationspraxis än de delegerade utgått från.

Beskickningen i London har hävdadt, att det i sådana fall då makarna bodde i utlandet snarare borde vara regel än undantag att hustrun upptoges till svensk medborgare. Erfarenheterna från det senaste världskriget syntes ge vid handen att i många fall ett naturalisationsförfarande icke kunde genomföras, om det inleddes först sedan oroliga förhållanden inträtt i vistelselandet.

Generalkonsulatet i London har till en början erinrat om att lagbestämmelsen om lätnader i naturalisationsvillkoren för utländsk kvinna som vore gift med svensk man upptagits i ett stadgande, som hade karaktär av undantag. En sådan konstruktion av lagtexten syntes ägnad att inge betänkligheter. Konsulatet har vidare ansett motivuttalandena på denna punkt vara alltför snäva. Om en personligen oförvitlig engelska, fransyska eller amerikanska inginge äktenskap med en svensk och själv önskade bli medborgare i mannens land, syntes lagförslagets hela syftning, hänsynen till hustruns och familjens intresse samt goda skäl över huvud tala för att hon skulle kunna påräkna att erhålla svenskt medborgarskap inom rätt kort tid, ett eller två år. Hennes möjlighet att bli svensk medborgare syntes ej böra i någon högre grad försvåras, därför att hon vore bosatt utomlands. När hustrun bodde i sitt hemland, låge det i sakens natur, att hon ofta icke önskade bli svensk medborgare. Men om hon ville det syntes redan denna önskan tyda på en icke obetydlig samhörighetskänsla med mannens hemland. Än starkare vore skälen för liberal naturalisationspolitik, då makarna bodde i ett tredje land. För att markera att naturalisation av svenska medborgares hustrur vore en normal och önskvärd åtgärd borde man formulera reglerna i lagtexten positivt och generöst samt införa dem såsom ett särskilt moment i 6 §.

Beskickningarna i Paris och Washington ha framhållit att den föreslagna ordningen, därest särskilda åtgärder icke vidtoges, kunde leda till att tjäns-teman inom utrikesförvaltningen komme att i äktenskap vara förenad med en kvinna, som icke vore svensk medborgare utan stode i lydnadsförhållande allenast till främmande makt.

Biträdande kriminalpolisintendenten i Stockholm har givit uttryck åt farhågor för att den omständigheten att äktenskap med svensk medborgare upptagits såsom grund för dispens från de eljest gällande naturalisationsvillkoren kunde leda till skenäktenskap mellan utländska män och svenska kvinnor.

Förslaget att samtliga naturalisationsvillkor skola vara dispensabla har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Överståthållarämbetet*, som icke motsatt sig förslaget genomförande, har förklarat sig förutsätta, att möjligheten till dispens från kraven på försörjningsförmåga och hederande vandel komme att begagnas synnerligen restriktivt och huvudsakligen användas i fråga om personer, som tidigare varit svenska medborgare, eller utländska kvinnor, som ingått äktenskap med svenska män. Vad anginge de fall, där en person som bott länge i landet ansökte om naturalisation först då försörjningsförmågan tröte, kunde det enligt ämbetets mening icke anses fullt tillfredsställande, att en sådan person skulle få bifall till en ansökan om svenskt medborgarskap, som huvudsakligen gjorts för att sökanden skulle erhålla vissa sociala förmåner, exempelvis folkpension, oaktat han på grund av sitt utländska medborgarskap varit befriad från skyldighet att erlägga avgifter till folkpensioneringen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har anfört, att frågan om dispens från kravet på försörjningsförmåga i viss mån komme i ett nytt läge, om kvinnan finge en självständig ställning i medborgarskapshänseende. Det syntes därför lämpligt att dispens från försörjningsvillkoret kunde meddelas i särskilda undantagsfall även då det gällde annan än förutvarande svensk medborgare. Däremot ansåge länsstyrelsen det icke lämpligt att avstå från kravet på hederlig vandel. Principiellt syntes man nämligen städse böra fordra att detta krav uppfylldes. Uttrycket hederlig vandel torde i praxis ge möjlighet att bortse från en del i mindre grad klandervärda förhållanden och i viss mån även från allvarligare sådana, vilka låge långt tillbaka i tiden. En sådan tolkning av begreppet hederlig vandel torde bereda tillräckliga möjligheter att taga tillbörlig hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Departementschefen.

De delegerades förslag att sänka minimiåldern för naturalisation från 21 till 18 år har jag, såsom tidigare berörts, ansett mig böra godtaga.

Som villkor för naturalisation stadgas i gällande lag att sökanden sedan fem år skall ha hemvist i Sverige. Mot de delegerades förslag att såsom huvudregel kräva sju års hemvist har under remissbehandlingen invänts, att anledning icke syntes föreligga att skärpa det nu föreskrivna tidsvillkoret. Såsom framgår av betänkandet innebär emellertid förslaget icke någon skärpning i förhållande till den praxis, som i anslutning till motiven för flera årtionden sedan utbildats vid tillämpningen av gällande lag. Den i lagen angivna minimitiden fem år har nämligen i allmänhet ansetts tillräcklig endast beträffande danskar, islänningar, norrmän och finlandssvenskar, under det att för övriga utlänningar i regel fordrats minst sju års hemvist.

Vid krigsutbrottet 1939 höjdes kravet på hemvisttidens längd för sistnämnda kategori till minst tio år. För närvarande tillämpas en minimitid av åtta år, men såsom i annat sammanhang meddelats, är en återgång till förkrigspraxis avsedd att äga rum vid lämplig tidpunkt. Då någon sänkning av den under många år före andra världskriget såsom huvudregel tillämpade sju-årstiden enligt min mening icke bör ske, finner jag det i likhet med de delegerade lämpligt, att denna regel kommer till uttryck i lagtexten. Med anledning av vad länsstyrelsen i Södermanlands län framhållit har i departementsförslaget den ändringen skett i den av de delegerade föreslagna lagtexten, att ordet »minst» inskjutits före »sju år». Även denna ändring är av formell art; den har endast till syfte att förebygga missförstånd.

Med hänsyn till den gemenskap i fråga om språk och kultur och den likhet beträffande samhällsförhållanden, som råder de nordiska länderna emellan, synes det motiverat att i regel ställa betydligt mindre krav på hemvisttidens längd för medborgare i nordiskt land än för andra utlänningar. Jag ansluter mig därför till de delegerades uppfattning att möjlighet bör beredas att i klara fall naturalisera medborgare i annat nordiskt land efter kortare tids hemvist i Sverige än den för närvarande tillämpade minimitiden av fem år. De delegerade ha icke närmare uttalat sig om hur stor sänkning av kravet på hemvisttid, som bör kunna ifrågakomma. För egen del anser jag att naturalisation i allmänhet icke bör beviljas tidigare än efter tre års hemvist i Sverige. Jag är emellertid icke beredd att för närvarande taga ställning till om det kan vara lämpligt att som regel tillämpa en så kort hemvisttid som tre år. Tills vidare synes man få pröva sig fram från fall till fall.

I åtskilliga remissyttranden ha erinringar riktats mot de delegerades uttalanden rörande spörsmålet, i vilken utsträckning kravet på viss tids hemvist borde kunna efterges för svensk mans hustru. Att generellt avstå från kravet på hemvist anser jag icke lämpligt. Det synes nämligen naturligt att fordra att den som blir svensk medborgare icke står fullkomligt främmande för Sverige och svenska förhållanden. För naturalisation av hustru som är medborgare i annat nordiskt land torde emellertid med utgångspunkt härifrån icke behöva krävas, att hon bott i Sverige någon viss tid. Är kvinnan medborgare i ett utomnordiskt land, kan det däremot böra krävas någon tids hemvist i Sverige. Å andra sidan är det olägligt att makarna ha olika nationalitet, när de själva föredra att ha samma medborgarskap. Längre tids hemvist än ett år synes icke regelmässigt böra fordras. Hänsyn bör naturligtvis tagas även till hemvisttid, som ligger före äktenskapets ingående.

Vad beträffar frågan om naturalisation av svensk mans hustru, som är bosatt utomlands, kunna förhållandena i de särskilda fallen vara mycket olika, varför det är svårt att uppställa någon allmängiltig regel. Såsom flera av våra sändebud i främmande länder påpekat finnes ofta ett legitimt intresse för en i utlandet bosatt svensk att hans hustru må kunna utan dröjsmål bli svensk medborgare. I sådana fall, då diplomatiskt skydd kan erfordras, försvåras ett effektivt ingripande, om detta måste begränsas till

ena maken. Som ett annat exempel på fall, där naturalisation bör kunna ske, må nämnas den i ett remissyttrande berörda situationen då kvinnan icke kan få tillstånd att lämna hemlandet, förrän hon förvärvat mannens medborgarskap.

Enligt de delegerades förslag skall kravet på försörjningsförmåga — i motsats till vad som nu är fallet — kunna efterges även då sökanden icke tidigare varit svensk medborgare. De delegerade ha emellertid uttalat, att denna möjlighet bör begagnas synnerligen restriktivt. För min del anser jag visserligen, att kravet på försörjningsförmåga i princip bör upprätthållas, men erfarenheten visar, att åtskilliga fall förekomma, där starka billighetsskäl tala för naturalisation, ehuru sökanden icke fyller detta krav. Jag tänker därvid, förutom på sådana fall som de delegerade nämnt, särskilt på kvinnor, som efter mannens död icke kunna försörja sig, och på personer, som av politiska skäl måst lämna sitt gamla hemland vid relativt hög ålder. För egen del hyser jag ej heller samma betänkligheter som överståthållarämbetet mot att en person får folkpension, oaktat han varit befriad från skyldighet att erlægga folkpensionsavgifter. Med hänsyn till det anförda anser jag att försörjningsvillkoret för sökande, som i övrigt väl fyller kvalifikationerna för naturalisation, bör kunna efterges i något större utsträckning än de delegerade synas ha förutsatt. I lagtexten har därför det av de delegerade använda uttrycket »synnerliga skäl» utbytt mot »särskilda skäl». — För närvarande äro ett ganska stort antal naturalisationsansökningar färdiga att föredragas, där mot bifall icke synes möta något annat hinder än att kravet på försörjningsförmåga icke kan anses uppfyllt. Det synes lämpligt att avgörandet av dessa ärenden får anstå i avbidan på lagstiftningsfrågans utgång.

Kravet på hederlig vandel synes i överensstämmelse med det norska förslaget lämpligen kunna ges den formuleringen, att sökanden skall ha fört en hederlig vandel. I likhet med länsstyrelsen i Kronobergs län anser jag vissa principiella betänkligheter möta mot att avstå från detta villkor. Härav följer emellertid icke att en person, som vid något tillfälle begått ett brott, för all framtid bör vara utesluten från möjlighet att erhålla svenskt medborgarskap. I praxis har man också, såsom nämnda länsstyrelse påpekat, bortsett från en del i mindre grad klandervärda förhållanden och i viss mån även från mera allvarliga sådana som ligga långt tillbaka i tiden. Att jag likväl icke ansett mig böra motsätta mig de delegerades förslag om att även villkoret om hederlig vandel göres dispensabelt, beror främst på att det kan vara något tveksamt, om nuvarande praxis står i god överensstämmelse med den gällande lagens text. Det är vidare önskvärt att undvika olikheter mellan den svenska och norska lagen. För dispensmöjlighet talar i viss mån även det förhållandet, att enligt förslaget naturalisationsvägen måste anlitas för att en utländsk kvinna som gift sig med en svensk man skall kunna bli svensk medborgare. Undantagsvis kunna nämligen sådana situationer tänkas uppkomma, då humanitära skäl starkt tala för att en

svensk mans hustru utan dröjsmål upptages till svensk medborgare, ehuru hon låtit komma sig till last något förhållande, som i vanliga fall anses böra medföra uppskov med naturalisation. Möjligheten att medge undantag bör emellertid, bortsett från sistnämnda och därmed jämställda fall, enligt min mening icke begagnas för att åstadkomma en ändring av den praxis, som hittills tillämpats. I syfte att markera, att eftergift från kravet på hederlig vandel ligger på ett annat plan än dispens från övriga naturalisationsvillkor förordar jag, att detta fall behandlas i ett särskilt stadgande och att däri såsom förutsättning för eftergift uppställas, att synnerligen starka skäl tala därför.

Mot de delegerades förslag att i lagtexten upptaga det förhållandet att sökanden är gift med svensk medborgare bland en del andra skäl, som kunna föranleda eftergift från naturalisationsvillkor, kunna vissa invändningar riktas. Jag har emellertid ansett mig kunna godtaga den föreslagna lösningen, vilken för övrigt överensstämmer med vad som vid ett tidigare tillfälle förordats av lagrådet. Ett positivt stadgande om naturalisationsvillkoren i dessa fall skulle bli åtskilligt komplicerat. Såsom redan berörts har i departementsförslaget den ändringen skett i lagtexten, att uttrycket »synnerliga skäl» utbytt mot »särskilda skäl». Då en kvinna, som är gift med en svensk man, fyller det reducerade kravet på hemvisttid, bör enligt min mening naturalisation regelmässigt beviljas, om icke särskilda skäl kunna åberopas mot att kvinnan upptages till svensk medborgare. Den föreslagna bestämmelsen omfattar icke blott utländsk kvinna som är gift med svensk man utan även utländsk man som är gift med svensk kvinna. I likhet med de delegerade anser jag emellertid de faktiska förhållandena i det nuvarande samhället motivera, att strängare praxis upprätthålles beträffande män än i fråga om gifta kvinnor. När det gäller män torde någon eftergift från de vanliga naturalisationsvillkoren icke regelmässigt böra ske.

Förslaget innehåller lika litet som gällande lag någon uttrycklig föreskrift om att kunskap i svenska språket utgör ett villkor för naturalisation. Liksom hittills bör emellertid vid naturalisationsprövningen stor betydelse tillmätas sökandens kunskaper i detta hänseende.

De delegerades förslag, att naturalisationsbeslut, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, skall kunna meddelas även om sökanden icke erhåller befrielse från sitt tidigare medborgarskap, har icke mött någon invändning i yttrandena, och jag vill för min del förordad detsamma. Då naturalisation beviljas under villkor om befrielse från utländskt medborgarskap, synes prövningen av frågan huruvida villkoret uppfyllts liksom hittills böra ankomma på den länsstyrelse Kungl. Maj:t utser. Stadgandet i 13 § andra punkten i de delegerades förslag angående länsstyrelsens prövningsskyldighet har överflyttats till förevarande paragraf. Sökande som är bosatt utomlands bör äga rätt att till svensk beskickning eller svenskt konsulat inge de bevis han för ändamålet vill åberopa, för vidare befordran till den utsedda länsstyrelsen. Andra punkten av 6 § tredje stycket i de dele-

gerades lagförslag synes obehöfvig, varför den icke medtagits i departementsförslaget.

Den av de delegerade föreslagna bestämmelsen angående naturalisations inverkan på den medborgarrättsliga ställningen för sökandens barn har oförändrad upptagits i departementsförslaget.

7 §.

Denna paragraf, som motsvarar 8 § i gällande lag, innehåller bestämmelser om förlust av svenskt medborgarskap till följd av förvärv av utländskt medborgarskap.

Enligt gällande lag förloras svenskt medborgarskap av den som genom naturalisation eller giftermål eller på annat sätt blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskapet tar sitt hemvist. Ogift barn under 21 år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap, förlorar dock sitt svenska medborgarskap oberoende av hemvistet.

I betänkandet (s. 62—65) erinras om att de delegerade vid behandlingen av frågan om den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning uttalat, att svensk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap genom giftermål eller genom mannens förvärv av utländskt medborgarskap i princip icke borde medföra förlust av hennes svenska medborgarskap, med mindre det utländska medborgarskapet förvärvats i enlighet med hennes önskan. Denna grundsats borde enligt de delegerades mening utsträckas att omfatta alla fall, då svensk medborgare förvärvade utländskt medborgarskap. Sådant förvärv av utländskt medborgarskap, som vederbörande icke kunnat undgå, borde sålunda i princip icke inverka på det svenska medborgarskapet. En tveksam grupp utgjorde de fall, då utländskt medborgarskap förvärvades utan någon positiv åtgärd men den utländska lagen lämnade möjlighet att undgå förvärvet genom en särskild viljeförklaring. När någon underlåtit att avge en sådan förklaring vore det svårt att utröna, om detta berodde på att han verkligen velat bli utländsk medborgare eller därpå att han ej känt till möjligheten att undgå förvärvet. Skulle förvärv av utländskt medborgarskap enligt en dylik regel medföra automatisk förlust av svenskt medborgarskap, kunde det befaras, att en del personer skulle komma att gå miste om sitt svenska medborgarskap till följd av ett icke önskat förvärv av utländskt medborgarskap. Detta syntes vara av allvarigare olägenhet än att den motsatta ståndpunkten skulle leda till dubbelt medborgarskap. De delegerade ha därför stannat för den huvudregeln, att endast sådant förvärv av utländskt medborgarskap, vartill uttryckligt samtycke föreligger, skall medföra förlust av svenskt medborgarskap. Regeln har formulerats så, att svenskt medborgarskap förloras av den som förvärvar utländskt medborgarskap, där han själv eller genom sin förmyndare ansökt om eller eljest uttryckligen samtyckt till förvärvet.

De delegerade ha emellertid ansett, att förlust av svenskt medborgarskap i vissa fall borde inträda, oaktat nyssnämnda förutsättning icke vore för handen. Tre stadganden härom ha upptagits i förslaget. Det första avser den som blir utländsk medborgare genom att inträda i allmän tjänst i annat land. Enligt de delegerades mening borde det skäligen kunna fordras, att den som sökte anställning såsom tjänsteman i utlandet gjorde sig underrättad om vilka konsekvenser detta medförde. Det andra stadgandet gäller ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att utländskt medborgarskap förvärfvas av föräldrarna eller den av dem som ensam har vårdnaden om barnet. Självfallet förutsattes, framhålla de delegerade, att föräldrarna förvärvat sitt utländska medborgarskap under sådana förhållanden, att det också för dem medförde förlust av svenskt medborgarskap. Villkoret att barnets förvärv av utländskt medborgarskap i regel skall ha skett genom att båda föräldrarna blivit utländska medborgare, hade uppställts på grund av att man ansett sig böra taga särskild hänsyn till sådana fall, då den ena av två äkta makar på egen hand utan den andras samtycke skaffade sig utländskt medborgarskap genom naturalisation. Det tredje stadgandet angår ogift barn under 18 år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra. De delegerade uttala, att flera skäl kunna åberopas för sistnämnda båda stadganden, bland annat att dubbelt medborgarskap eljest skulle uppkomma i mycket stor omfattning. Förslaget att barn, som stode under föräldrarnas gemensamma vårdnad, skulle förlora svenskt medborgarskap endast om förvärvet av utländskt medborgarskap skett genom att båda föräldrarna blivit utländska medborgare komme visserligen att leda till att en del barn finge dubbelt medborgarskap, men denna omständighet har icke ansetts utgöra något avgörande skäl mot den föreslagna bestämmelsen.

För den händelse bestämmelserna om förlust av svenskt medborgarskap utformades enligt de principer som nu angivits syntes det, uttala de delegerade, icke vara motiverat att behålla det såsom förutsättning för medborgarskapsförlust nu stadgade villkoret, att vederbörande vid tiden för förvärvet av utländskt medborgarskap har eller sedermera tar hemvist i det land, där medborgarskap förvärvats. För barn som bli utländska medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra ha emellertid de delegerade föreslagit att — i likhet med vad nu gäller i Danmark och Norge — förlust av det inländska medborgarskapet skall inträda först när barnet flyttar ut ur riket. I betänkandet framhålles, att de danska och norska delegerade hyst betänkligheter mot att slopa detta villkor; särskilt hänsynen till modern talade för att barnet finge behålla sitt inländska medborgarskap så länge det bodde kvar i hennes hemland. De svenska delegerade ansåge det önskvärt att motsvarande regel infördes i svensk rätt. Förslaget innebär därjämte den begränsningen, att förlust icke inträder om barnet flyttar ur landet, först sedan det fyllt 18 år.

De föreslagna bestämmelserna ha i det stora flertalet remissyttranden till-

styrkts eller lämnats utan erinran. *Beskickningen i Buenos Aires* och *kon-sulatet i Paris* ha uttryckt sin tillfredsställelse över att förlust av svenskt medborgarskap enligt förslaget icke skulle inträda, då utländskt medborgarskap förvärvades genom underlåtenhet att avge en förklaring.

Folkbokföringssakkunniga ha ansett sig icke kunna underlåta att nämna att olägenheter ur folkbokföringssynpunkt kunde tänkas uppkomma genom att enligt förslaget förlust av svenskt medborgarskap kunde inträda, oaktat vederbörande hade hemvist i riket. Förlusten inträdde nämligen under förutsättningar, om vilka folkbokföringsmyndigheten i allmänhet icke ex officio erhöle tillförlitlig kännedom. Det vore dock möjligt att dessa fall komme att bli få. Även *överståthållarämbetet* har berört förslagets konsekvenser för folkbokföringen och framhållit behovet av att i administrativ ordning utfärdades föreskrifter i frågan, huru det skulle styrkas att svensk kvinna som ingått äktenskap med utlänning förvärvat mannens medborgarskap.

Beträffande vissa detaljer i förslaget ha emellertid erinringar framställts i några yttranden. Sålunda har *statistiska centralbyrån* ansett avfattningen av stadgandet i punkt 1 kunna föranleda viss oklarhet, huruvida »uttryckligt samtycke» till förvärv av utländskt medborgarskap skulle kunna godtagas som grund för förlust av svenskt medborgarskap även i de fall, då enligt den utländska lagen någon viljeförklaring icke erfordrades för medborgarskapsförvärvet. Centralbyrån, som ansett sig kunna utgå från att detta icke varit meningen, ville ifrågasätta, om icke stadgandet på denna punkt kunde i någon form förtydligas. Enligt grunderna för förslaget borde även en i efterhand avgiven viljeförklaring i och för sig vara tillfyllest för befrielse från det svenska medborgarskapet. Centralbyrån hade dock icke funnit anledning föreslå ändring i förslaget i denna del bland annat med hänsyn till att svårigheter torde kunna uppkomma att i skilda sammanhang bedöma medborgarskapsfrågan i dessa fall, därest den icke genom särskilt beslut vunnit en bindande reglering. Även *folkbokföringssakkunniga* och *beskickningen i Helsingfors* ha hemställt, att förslagets innebörd i förevarande hänseende måtte klargöras.

Överståthållarämbetet har som sin mening uttalat, att i lagtexten icke behövde särskilt angivas att förmyndarens medverkan till förvärv av utländskt medborgarskap kunde vara erforderlig; huruvida så vore fallet, borde avgöras enligt tillämplig internationellt privaträttslig lagstiftning. Det vore icke uteslutet, att en sådan bestämmelse kunde komma att åberopas till stöd för att förslaget — mot vad de delegerade avsett — intoge den ståndpunkten, att omyndig som fyllt 18 år icke utan förmyndarens medverkan ägde avgöra, vilket lands medborgare han ville vara.

Svea hovrätt har ansett att uttalandet i motiven om att för tillämpning av stadgandet i punkt 3 förutsattes, att föräldrarnas förvärv av utländskt medborgarskap också för dem medförde förlust av svenskt medborgarskap, borde komma till uttryck i lagtexten.

Departementschefen.

Enligt gällande lag medför förvärv av utländskt medborgarskap i princip förlust av svenskt medborgarskap oberoende av det sätt, på vilket det utländska medborgarskapet förvärvats. Förlusten inträder emellertid icke förrän den som blivit medborgare i främmande land där tagit sitt hemvist. De delegerade ha däremot som huvudregel föreslagit, att endast sådant förvärv av utländskt medborgarskap, som skett med uttryckligt samtycke, skall medföra förlust av svenskt medborgarskap. Å andra sidan har det nuvarande villkoret om hemvisttagande i det nya hemlandet icke bibehållits i förslaget. Förslaget har i första hand till syfte att bereda svenska kvinnor som gifta sig med utländska män möjlighet att i större utsträckning än hittills behålla sitt svenska medborgarskap. Då enligt min mening goda skäl tala för de delegerades ståndpunkt, ansluter jag mig till densamma.

Enligt punkt 1 i de delegerades förslag gäller, att förvärv av utländskt medborgarskap medför förlust av det svenska medborgarskapet endast om uttryckligt samtycke lämnats till förvärvet. Detta stadgande torde i första hand taga sikte på ansökan, anmälan eller annan viljeförklaring, som enligt den utländska lagen utgör en förutsättning för förvärv av medborgarskap. Dessutom torde de delegerade ha avsett, att ett i ärende angående förvärv av utländskt medborgarskap lämnat samtycke skulle medföra förlust av svenskt medborgarskap även i vissa sådana fall, då samtycke icke utgjort ett villkor för förvärvet, t. ex. när en hustru biträtt sin mans ansökan om naturalisation i ett land, där naturalisation av en man automatiskt omfattar hustrun. Däremot förefaller det tveksamt om enligt förslaget ett samtycke som givits efter förvärvet skulle medföra förlust av det svenska medborgarskapet. Att godtaga ett samtycke, oavsett när och i vilken form det givits, synes också av praktiska skäl vara synnerligen vanskligt. Då det vidare torde vara svårt att finna en klar skiljelinje mellan de fall då ett för ett medborgarskapsförvärv irrelevant samtycke bör medföra förlust av svenskt medborgarskap och de fall då så icke bör ske, anser jag det lämpligast att stadgandet begränsas till att omfatta endast sådana viljeförklaringar, som utgöra förutsättning för förvärv av utländskt medborgarskap. Åtskilliga tillämpningssvårigheter skulle undgås genom en sådan begränsning. Det av de delegerade föreslagna stadgandet har i enlighet härmed underkastats viss jämkning. Med anledning av vad överståthållarämbetet anfört ha därjämte orden »själv eller genom sin förmyndare» uteslutits.

I samband med utarbetandet av tillämpningsföreskrifter till lagen torde böra övervägas, om för folkbokföringens del några särskilda föreskrifter angående tillämpningen av detta stadgande erfordras.

Mot de under punkterna 2—4 i de delegerades förslag upptagna bestämmelserna har jag i huvudsak icke något att erinra. Punkt 3 torde emellertid böra utvidgas att omfatta även det fallet att barn, som står under båda föräldrarnas vårdnad, förvärvar utländskt medborgarskap genom att endast en av föräldrarna blir utländsk medborgare och den andre icke är svensk medborgare. Därjämte torde uttryckligen böra anges, att huvudper-

sonens förvärv av utländskt medborgarskap skall ha skett under sådana förhållanden att det för honom medfört förlust av svenskt medborgarskap.

8 §.

Denna paragraf överensstämmer i huvudsak med det i 9 § gällande lag upptagna stadgandet om förlust av svenskt medborgarskap för den som är född i utlandet och oavbrutet haft sitt hemvist utomlands intill 22 års ålder. I enlighet med de delegerades förslag (s. 65—66) ha emellertid några smärre ändringar skett i förhållande till gällande rätt. Sålunda har stadgandet utsträckt att omfatta även kvinna, som är eller varit gift. Å andra sidan har den nuvarande regeln om hustrus förlust av medborgarskap såsom biperson till mannen utgått. Under det att enligt gällande lag beslut om dispens måste meddelas innan sökanden fyllt 22 år, skall det enligt förslaget vara tillräckligt, att ansökan om dispens göres inom nämnda tid. Denna ändring har till syfte att förebygga rättsförlust.

De i gällande lag anförda exemplen på vistelse under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige ha uteslutits.

9 §.

Denna paragraf innehåller ett stadgande om fränkännande av medborgarskap (expatriering). Paragrafen saknar motsvarighet i gällande lag.

I betänkandet (s. 67) framhålles inledningsvis, att efter andra världskrigets slut en bestämmelse om expatriering införts i Norge. Åtgärden hade föranletts av att en del naturaliserade personer av tysk härstamning under kriget arbetat för tyskarna eller Nasjonal samling. Mer eller mindre långt gående bestämmelser om expatriering funnes också, påpeka de delegerade vidare, i åtskilliga andra länder, bland annat i Frankrike, Förenta staterna, Jugoslavien, Rumänien, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien och Ungern.

I fortsättningen anföras de delegerade följande.

Mot institutet expatriering kunna onekligen allvarliga invändningar anföras. Då det gäller naturaliserade personer synes emellertid expatriering vålla mindre betänkligheter än i andra fall. Den som efter att på grund av egen ansökan ha blivit upptagen till medborgare i en stat grovt sviker sin med medborgarskapet förbundna trohetsplikt mot staten bör icke rimligen kunna freda sig mot expatriering genom att åberopa att medborgarskapet innebär anspråk på samma stats skydd. Om en naturaliserad visar sig höggradigt illojal mot sitt nya fosterland, kan detta sägas vara ett vittnesbörd om att förutsättningarna för naturalisationen brutit. Expatriering kan i viss mån tjäna som en skyddsåtgärd från statens sida till förhindrande av att vederbörande fortsätter sin förrädiska verksamhet. Efter expatriering kan en person utvisas eller, om detta icke visar sig genomförbart, underkastas andra ingripanden enligt utlänningslagstiftningen.

De delegerade ha med hänsyn härtill ansett möjlighet böra beredas att under vissa strängt begränsade förutsättningar fråntaga en naturaliserad person svenskt medborgarskap. Enligt de delegerades mening syntes det böra krävas, att vederbörandes illojalitet tagit sig uttryck i handling, som innebure angrepp på statsorganisationens bestånd eller statens säkerhet i

förhållande till främmande makt. För expatriering förutsattes i enlighet härmed i förslaget, att den naturaliserade genom lagakraftvunnen dom dömts till minst ett års straffarbete för uppsåtligt brott mot 8, 9 eller 27 kap. strafflagen. Förlust av medborgarskap har emellertid icke ansetts böra inträda såsom en automatisk påföljd av en sådan dom. De delegerade ha föreslagit, att det skall överlämnas åt Kungl. Maj:t att bedöma, om fränkännande av medborgarskap i det särskilda fallet kan anses påkallat och rimligt.

I betänkandet påpekas, att av ordalagen i 6 § sista stycket av förslaget framginge att även bipersons förvärv av medborgarskap i samband med huvudpersonens naturalisation vore att anse som naturalisation. Det föreslagna stadgandet omfattade således även denna kategori.

De delegerade ha även övervägt frågan, huruvida expatriering skulle kunna avse icke blott den som begått brottet utan även personer, vilka naturaliserats såsom bipersoner till honom, men stannat för att så icke borde vara fallet.

Det föreslagna stadgandet om expatriering har i det stora flertalet remissyttranden icke föranlett någon erinran. I de yttranden, som ingått på detta spörsmål, ha emellertid ganska delade meningar kommit till uttryck. *Poliskammaren i Göteborg* och *generalkonsulatet i London* ha uttalat sin tillfredsställelse över förslaget och framhållit att erfarenheterna under senaste kriget bekräftat behovet av ett dylikt stadgande. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har förklarat sig vara ense med de delegerade om att en naturaliserad utlänning som begått vissa svårare brott borde kunna berövas sitt medborgarskap.

Utlänningskommissionen har förklarat sig av principiella skäl hysa en viss tveksamhet beträffande frågan om införandet av institutet expatriering i svensk rätt. Med hänsyn till att expatriering i viss mån skulle kunna tjäna som en skyddsåtgärd från statens sida samt till önskvärdheten av att så långt möjligt nå överensstämmelse med lagstiftningen i Danmark och Norge hade kommissionen emellertid icke velat motsätta sig förslaget. Även *överståthållarämbetet* har utan att avstyrka förslaget uttalat betänkligheter mot detsamma. Ämbetet har yttrat följande.

Mot bestämmelserna om expatriering, som äro en nyhet i svensk rätt, kunna otvivelaktigt starka invändningar göras, eftersom en expatriering som regel medför, att vederbörande blir statslös. Då emellertid möjlighet att frångå en person hans svenska medborgarskap föreslagits skola föreligga endast beträffande naturaliserade personer, som grovt svikit sin medborgarskapet förbundna trohetsplikt mot staten, samt beslut härom ankommer på Kungl. Maj:t, anser sig överståthållarämbetet icke böra avstyrka förevarande bestämmelser. Överståthållarämbetet utgår därvid ifrån att vid tillämpningen synnerlig hänsyn toges till omständigheterna i det särskilda fallet, exempelvis om vederbörande vid brottets begående varit från representanter för sitt tidigare hemland utsatt för stark påtryckning under hot om represalier mot närstående eller om lång tid förflutit mellan naturalisationen och brottet.

Beskickningen i Oslo har ansett allvarliga erinringar kunna riktas mot institutet expatriering. Beskickningen ville emellertid endast framställa en invändning av rent praktisk art. Om en person som fränkänts svenskt medborgarskap skulle utvisas, kunde man fråga sig, vilket land som kunde tänkas vara villigt att taga emot honom. De fall, där vederbörande genom förlusten av det svenska medborgarskapet bleve statslös, kunde nämligen förväntas icke bli få. I den mån utvisning befundes omöjlig, komme expatrieringen icke att få annan huvudsaklig verkan än såsom ett vanärande straff av samma art som förlust av medborgerligt förtroende, vilket institut numera avskaffats såsom oförenligt med svenska rättsgrundsatser. Med hänsyn till det anförda ville beskickningen ifrågasätta värdet av den föreslagna 9 §.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har avstyrkt förslaget under följande motivering.

Mot detta förslag hyser länsstyrelsen, trots de stränga förutsättningar för expatriering som uppställas i lagförslaget, allvarliga betänkligheter. En person, som genom naturalisation upptagits till svensk medborgare, torde i regel ha förlorat sitt utländska medborgarskap. Därest det svenska medborgarskapet på grund av illojalitet mot vårt samhälle fränkännes honom, kommer han därför i regel att sakna medborgarskap i något land. En expatriering kommer sålunda att ställa honom utanför allt statligt skydd och vidtagande av en dylik åtgärd närmar sig den fordom förekommande fredlöshetsförklaringen, varigenom en missdådare ställdes utanför samhällets skydd. Även om det kan verka upprörande, att en person, som upptagits till svensk medborgare och därefter grovt svikit sina plikter mot sitt nya hemland, skall få bibehålla de förmåner, som det svenska medborgarskapet innebär, äro olägenheterna härav dock obetydliga i jämförelse med det principiellt betänkliga i att ställa svenska medborgare utanför samhällsgemenskapen. Lika väl som vi måste räkna med och finna oss i att en eller annan, som av födsel är svensk medborgare, grovt förbryter sig mot vårt samhälle utan att vi därför kunna utesluta honom ur samhället, lika väl kan det svenska samhället bära, att en eller annan naturaliserad svensk medborgare, som svikit sina plikter mot samhället, även därefter får åtnjuta samhällets skydd. En grundlig undersökning av vederbörandes lojalitet före upptagandet till svensk medborgare är säkerligen av större värde än ett hot om återkallande av medborgarskapet vid grovt svikande av sina plikter mot samhället.

En ledamot av utlänningskommissionen (herr Holmbäck) har likaledes avstyrkt det föreslagna stadgandet och därvid framhållit, att mot paragrafen talade ett skäl av synnerlig styrka, vilket tidigare ej nämnts i diskussionen. Om man i vår lagstiftning införde en bestämmelse, genom vilken svenska medborgare kunde förvandlas till statslösa personer, torde icke svenska representanter kunna vid internationella konferenser eller eljest uppträda med full styrka för att det internationella samarbetet i fråga om medborgarskapsrättslig lagstiftning borde fotas på principen att var och en borde ha ett medborgarskap. Däremot syntes icke finnas någon invändning mot att man i vissa hänseenden skärpte reaktionen mot den, som exempelvis utlämnat en militär hemlighet. Man kunde bl. a. ställa honom under

förbud att besöka områden som icke stode öppna för utlänningar. Ett dylikt förbud borde emellertid icke rikta sig blott mot naturaliserade personer.

Några remissinstanser ha ifrågasatt vissa ändringar i det av de delegerade föreslagna stadgandet. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har sålunda ansett avgörandet av expatrieringsfrågan böra ankomma på den domstol, som hade att döma i målet och därför ägde bäst möjlighet att väga olika skäl för och emot. *Utlänningskommissionen* har uttalat, att de handlingar som skulle kunna leda till expatriering, borde utökas med sådant sabotage, varom stadgades i 19 kap. 4 § strafflagen. *Biträdande kriminalpolisintendenten i Stockholm* har framhållit, att man kunde ha anledning att ställa mindre krav på brottets svårighetsgrad såsom förutsättning för expatriering i de fall, då brottet begåtts före naturalisationen än i övriga fall. Brottskategorierna syntes även böra utvidgas, närmast med hänsyn till sabotagebrotten. Det syntes även böra övervägas att ge Kungl. Maj:t befogenhet att återkalla naturalisation, då utlänningen i ansökningen om svenskt medborgarskap lämnat medvetet oriktiga uppgifter rörande något för naturalisationsärendet väsentligt förhållande. *Överståthållarämbetet* har ansett att om möjlighet att expatriera naturaliserade personer infördes, denna borde föreligga icke blott vid uppsåtliga brott mot 8, 9 eller 27 kap. strafflagen utan även vid andra uppsåtliga brott, som innefattade ett grovt svikande av trohetsplikten mot staten. Ämbetet åsyftade härmed i första hand brott mot 19 kap. 4 § strafflagen, men även brott mot vissa andra paragrafer i detta kapitel, exempelvis 6 och 7 §§. Däremot kunde ämbetet icke förorda att — såsom biträdande kriminalpolisintendenten i Stockholm ifrågasatt — möjligheten att återkalla ett meddelat naturalisationsbeslut ytterligare utsträcktes. Det borde erinras om att vederbörande vid expatriering regelmässigt komme i sämre ställning än då ansökningen om naturalisation gjordes, eftersom han i allmänhet förlorat sitt tidigare medborgarskap i samband med naturalisationen.

Slutligen må nämnas att *generalkonsulatet i London* uttalat att det skulle vara nyttigt, om Kungl. Maj:t ägde befogenhet att ingripa mot svenska medborgare som utomlands bedreve landsförrädisk verksamhet och icke kunde inställas inför svensk domstol. Måhända skulle man kunna tänka sig att väckt åtal skulle kunna utgöra grundval för beslut om förlust av medborgarskapet i sådana fall, då vederbörande hölle sig undan utomlands.

Departementschefen.

De delegerades förslag, att naturaliserad person under särskilda förutsättningar skall kunna frångå svenskt medborgarskap, har hos mig liksom hos flera remissinstanser väckt vissa betänkligheter. Anledningen till mina betänkligheter är bl. a. att medborgarskapet för naturaliserade personer skulle undergå en viss principiell förändring samt att expatriering i regel skulle leda till att den expatrierade bleve statslös. Avsaknaden av medborgarskap medför nämligen så betydande olägenheter för den enskilde, att man i princip bör sträva efter att i möjligaste mån förhindra uppkomsten

av statslöshet. Det oaktat har jag, ehuru med stor tvekan, stannat för att i princip ansluta mig till förslaget att expatriering under vissa begränsade förutsättningar skall kunna ske. Till att börja med kan man icke bortse från att möjligheten till expatriering kan vara av värde i vissa hänseenden. Frånsett att det känslomässigt framstår som stötande att man ej skall kunna fränkänna den medborgarskapet som i handling grovt svikit det land som upptagit honom som sin medborgare kan framhållas följande. En expatriering av den som dömts för landsförrädisk eller liknande verksamhet innebär, såsom de delegerade påpekat, ett i viss mån ökat skydd för att han icke fortsätter sin skadliga verksamhet. Den som fränkänts det svenska medborgarskapet kan nämligen — i motsats till svenska medborgare — utvisas ur landet eller, om utvisning ej är möjlig, underkastas andra ingripanden enligt utlänningslagstiftningen. Det är vidare ej uteslutet att blotta risken för expatriering kan medverka till att hindra en naturaliserad från att gå främmande makts ärenden. En starkt bidragande orsak till mitt ställningstagande har även varit, att de flesta demokratiska länder med krigserfarenheter ansett sig icke kunna undvara expatrieringsinstitutet. Bestämmelser om fränkännande av medborgarskap finnas sålunda bland annat i Belgien, Frankrike, Förenta staterna, Norge och Storbritannien, i sistnämnda land åtminstone sedan 1918. Även Schweiz har bestämmelser om expatriering, vilka tillkommit under andra världskriget. I flertalet av nämnda länder är möjligheten att expatriera betydligt vidsträcktare än enligt de delegerades förslag. Om Sverige komme i krig, skulle det sannolikt även här visa sig, att bestämmelser om expatriering icke kunde undvaras. Att i förväg införa sådana bestämmelser synes avgjort vara att föredraga framför att under ett krig eller efter krigets slut genomföra en lagstiftning med retroaktiv verkan. Härtill kommer som ett viktigt skäl, att de delegerades förslag utgör resultatet av gemensamma skandinaviska överläggningar. Det förslag till nya medborgarskapslagar som de tre ländernas delegerade enats om har i viss mån karaktären av en kompromisslösning. Det är därför ur denna synpunkt synnerligen önskvärt, att Sverige icke frångår förslaget i förevarande del.

De brott, som skola kunna medföra expatriering, ha av de delegerade angivits genom en hänvisning till 8, 9 och 27 kap. strafflagen med den begränsningen att det skall vara fråga om uppsåtligt brott. Denna gränsdragning anser jag mig kunna godtaga. Visserligen torde ett par av de i dessa kapitel upptagna brotten i regel icke vara sådana att expatriering är motiverad, men då expatriering ej skall vara en automatisk följd av brottet synes det ej vara behöfligt att uttryckligen undantaga dessa brott. Å andra sidan har jag ej heller funnit tillräcklig anledning föreligga att brottskretsen, såsom i några remissyttranden ifrågasatts, utvidgas att omfatta även vissa brott mot strafflagens 19 kap., däribland sabotage. Det må framhållas att sabotage under krig samt — om Kungl. Maj:t så förordnat — vid krigsfara eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden i stor utsträckning bestraffas jämlikt 27 kap. 1 § strafflagen. Jag kan

icke heller förorda det i ett yttrande framförda förslaget, att lämnande av oriktiga uppgifter i samband med ansökan om naturalisation skulle kunna föranleda återkallelse av ett naturalisationsbeslut.

Att vederbörande gjort sig skyldig till brott av angiven art synes, såsom de delegerade förutsatt, böra vara fastslaget genom domstols lagakraftvunna dom. Jag kan sålunda icke ansluta mig till den i ett yttrande framförda tanken att väckande av åtal i vissa fall skulle utgöra grund för ett beslut om fränkännande av medborgarskap. För att expatriering skall kunna ifrågakomma fordras enligt de delegerades förslag därjämte att det straff, som i det konkreta fallet ådömts, uppgår till minst ett års straffarbete. Var gränsen skall dragas kan givetvis vara föremål för delade meningar. Med utgångspunkt från att enligt min mening expatriering bör förekomma endast i de fall, då den med medborgarskapet följande trohetsplikten grovt åsidosatts, anser jag emellertid att det ådömda straffet bör uppgå till minst två års straffarbete. Det måste härvid beaktas, att till följd av reglerna om gemensamt straff en dom å straffarbete kan avse både ett brott mot 8, 9 eller 27 kap. strafflagen och ett eller flera andra brott. Svårigheter möta emellertid att införa en särbestämmelse för dylika fall, och en sådan torde för övrigt knappast vara erforderlig. Jag utgår nämligen från att vid prövning av fråga om expatriering uppmärksamhet ägnas detta förhållande och fränkännande av medborgarskapet sker endast då brottet mot något av nämnda kapitel är av mera allvarlig beskaffenhet. Med dom å straffarbete i minst två år torde böra jämföras dom å internering eller å förvaring i minst två år.

De delegerades förslag att ett beslut om fränkännande av medborgarskap skall ankomma på Kungl. Maj:t har mött invändning i ett remissyttrande. Länsstyrelsen i Södermanlands län har nämligen ifrågasatt, att prövningen i stället skulle anförtros åt den domstol som dömt i brottmålet. För egen del anser jag det ligga närmast till hands att frågan om återkallelse av naturalisation prövas av samma myndighet som beviljat naturalisation, nämligen Kungl. Maj:t. Prövningen synes för övrigt vara av den art, att den icke lämpligen kan anförtros åt annan myndighet.

Jag vill slutligen betona, att jag förutsätter att beslut om fränkännande av medborgarskap icke kommer att meddelas i andra fall än då det förfarande, som den naturaliserade låtit komma sig till last, kan betecknas såsom ett allvarligt svikande av den med medborgarskapet förbundna trohetsplikten mot staten. I likhet med överståthållarämbetet utgår jag också från att vid tillämpningen av stadgandet synnerlig hänsyn kommer att tagas till omständigheterna i det särskilda fallet, exempelvis om vederbörande vid brottets begående varit utsatt för stark påtryckning från representanter för det gamla hemlandet genom hot om repressalier mot närstående eller om lång tid förflutit mellan naturalisationen och brottet.

10 §.

Denna paragraf, som innehåller bestämmelser om befrielse från medborgarskap efter ansökan, överensstämmer i sak med 10 § i gällande lag.

Såsom de delegerade framhållit (s. 68) bör vid tillämpningen av paragrafen beaktas, att Sverige är bundet av 1930 års Haagkonvention, enligt vilken befrielse från medborgarskap icke får förvägras den som ofrivilligt blivit innehavare av dubbelt medborgarskap och som har sitt hemvist i utlandet.

11 §.

Gällande lag saknar motsvarighet till denna paragraf, enligt vilken vissa särbestämmelser skola kunna bringas i tillämpning i förhållande till de övriga nordiska länderna.

I betänkandet (s. 41) erinras om att de svenska delegerades uppdrag även omfattade utredning av frågan om ökad delaktighet för danska, finländska, isländska och norska medborgare i de rättigheter och förmåner, som enligt svensk rätt tillkomma svenska medborgare. Det syntes emellertid varken erforderligt eller lämpligt att i samband med en revision av medborgarskapslagstiftningen ingå på detta spörsmål i hela dess vidd. Däremot borde enligt de delegerades mening i medborgarskapslagstiftningen införas särskilda bestämmelser avsedda att tillämpas i förhållandet de nordiska länderna emellan. Visserligen skulle lagstiftningen därigenom bli något mera svåröverskådlig, men reella skäl talade starkt för en dylik särställning. Även om sådana bestämmelser i praktiken blott skulle komma ett mindre antal personer till godo, ansåge de delegerade den blotta existensen av regler, som gäve ett rättsligt uttryck för den mellan de nordiska folken faktiskt bestående samhörigheten, böra tillmätas mycket stor betydelse.

De delegerades förslag innebär, att Kungl. Maj:t skall bemyndigas att efter avtal med annat nordiskt land i förhållande till detta land sätta i kraft en eller flera av de bestämmelser, som upptagits under A—C i 11 § av förslaget. Ömsesidighet har icke ansetts böra uppställas som villkor för ingående av sådant avtal.

Enligt den under A föreslagna bestämmelsen likställes i viss utsträckning födsel i annat nordiskt land och hemvist i sådant land intill tolv års ålder med födsel och hemvist i Sverige. Såvitt angår födsel skall detta gälla dels 1 § första stycket punkt 2 och dels 3 §. Likställandet av hemvist i annat nordiskt land intill tolv års ålder med hemvist i Sverige avser 3 och 4 §§.

Bestämmelsen under B innebär, att medborgare i annat nordiskt land under vissa förutsättningar skola få rätt att efter anmälan bli svenska medborgare. De föreslagna förutsättningarna härför äro att vederbörande 1) förvärvat sitt medborgarskap i det andra nordiska landet på annat sätt än genom naturalisation, 2) fyllt 21 men ej 60 år, 3) sedan 10 år har hemvist i riket samt 4) icke under denna tid dömts till frihetsstraff.

Den under C i förslaget upptagna bestämmelsen avser att bereda den, som efter att ha förlorat svenskt medborgarskap hela tiden varit medborgare i ett eller flera av de nordiska länderna, möjlighet att, sedan han flyttat till Sverige, efter anmälan återfå svenskt medborgarskap.

Anmälan enligt de under B och C föreslagna bestämmelserna skall göras hos länsstyrelsen i det län där den anmälände har sitt hemvist. Vidare före-

slås att vid medborgarskapsförvärv enligt dessa bestämmelser samma regler skola tillämpas i fråga om barnens medborgarrättsliga ställning som vid förvärv av medborgarskap enligt 3 och 4 §§ i förslaget.

Angående de skäl, som de delegerade åberopat till stöd för bestämmelserna under A—C, torde jag få hänvisa till betänkandet (s. 69—70).

Mot de delegerades förslag ha erinringar framställts endast i ett fåtal yttranden.

Överståthållarämbetet har uttalat tvekan beträffande förslaget att vid tillämpningen av 3 § födsel och i viss utsträckning även hemvist i annat land skulle kunna likställas med födsel och hemvist i Sverige. De delegerade, som till stöd för sådan likställighet åberopat de nordiska ländernas gemenskap i fråga om kultur och språk, hade måhända därav dragit alltför vittgående konsekvenser. Med hänsyn till den synnerliga betydelsen av vidgad samhörighet mellan de nordiska länderna ville ämbetet dock icke motsätta sig förslaget. Ämbetet har vidare, i samband med att ämbetet förklarat sig biträda de i 11 § B upptagna bestämmelserna, påpekat att de kunde komma att föra med sig en mindre sträng prövning av sådana ansökningar om naturalisation, som gjordes under åren närmast före utgången av den tid om 10 år som medborgare i annat nordiskt land måste ha vistats i Sverige för att kunna bli svensk medborgare enligt bestämmelserna. *Svea hovrätt* har anfört, att det i 11 § B upptagna kravet på tio års hemvist i riket enligt hovrättens mening framstode såsom väl strängt och därtill, med hänsyn till förslagets innehåll i övrigt, godtyckligt valt. Därest en särregel av förevarande art borde ifrågakomma, syntes det naturligt att kravet på viss tids hemvist angäves till sju år, d. v. s. samma tid som enligt 6 § av förslaget i normala fall krävdes för bifall till en av medborgare i utomnordisk stat gjord ansökan om naturalisation. Även *länsstyrelsen i Södermanlands län* har uttalat sig i samma riktning. *Utlänningskommissionen* har ifrågasatt att personer, som förklarats straffria enligt 5 kap. 5 § strafflagen eller som jämlikt bestämmelserna i 6 § av samma kapitel fått strafflindring eller som dömts till förvaring eller internering, borde undantagas från tillämpningen av 11 § B.

Departementschefen.

Det nordiska samarbetet på medborgarskapsrättens område har hittills huvudsakligen varit inriktat på att genomföra i det väsentliga ensartade bestämmelser om förvärv och förlust av medborgarskap. De delegerade ha ansett tiden vara inne, att den nordiska gemenskapen på medborgarrättens område utvidgades genom att i de särskilda ländernas medborgarskapslagstiftning infördes särbestämmelser avsedda att tillämpas i förhållande till annat nordiskt land. Jag kan helt ansluta mig till denna tanke. Det synes vara en naturlig konsekvens av den samhörighet, som består mellan de nordiska folken, att medborgarskapslagstiftningen tillerkänner våra nordiska grannländers medborgare en mer gynnad ställning än övriga utlänningar. Såsom tidigare nämnts innehåller också 6 § av förslaget ett särskilt stadgande

om naturalisation av medborgare i annat nordiskt land. De särbestämmelser, som upptagits i 11 § av de delegerades förslag, äro avsedda att tillämpas i den mån överenskommelse därom träffas med ett eller flera av de andra nordiska länderna.

Vad angår det sakliga innehållet i de föreslagna bestämmelserna i 11 § har i två remissyttranden ifrågasatts, att det under B angivna kravet på tio års hemvist borde mildras. Detta villkor kan också förefalla väl strängt, men då stadgandet innebär att en helt ny princip införes kan det vara motiverat att gå fram med försiktighet. Vad som framför allt talar till förmån för att bibehålla förslaget på denna punkt är emellertid, att det icke torde vara möjligt att nu uppnå enighet mellan länderna om sänkning av ifrågavarande tid.

Med anledning av vad utlänningskommissionen anfört beträffande det i punkt 4 av stadgandet under B angivna villkoret må till en början framhållas, att av 19 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt följer att den som dömts till förvaring eller internering icke äger göra anmälan enligt det föreslagna stadgandet. Detsamma gäller den som dömts till ungdomsfängelse (26 § lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse) eller tvångsuppfostran (3 § lagen den 30 juni 1947 angående upphävande av 5 kap. 3 § strafflagen samt lagen den 13 mars 1937 om tvångsuppfostran) eller som genom villkorlig dom erhållit anstånd med straffs ädömande (27 § lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom). Vad angår frågan om möjlighet att förvärva medborgarskap genom ensidig åtgärd bör tillkomma personer som förklarats strafflösa jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen anser jag tillräcklig anledning ej föreligga att helt undantaga dem från denna möjlighet. För övrigt torde den som på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklarats strafflös för en gärning som är belagd med strängt straff i allmänhet bli utvisad. Något undantag för personer som fått strafflindring jämlikt 5 kap. 6 § strafflagen torde ej heller böra göras.

Även i övrigt anser jag mig i sak kunna biträda de delegerades förslag. Anmälan enligt förevarande paragraf synes emellertid — liksom anmälningar enligt 3 och 4 §§ — böra göras hos länsstyrelsen i det län, inom vilket den anmälande är kyrkobokförd. Den av de delegerade föreslagna lagtexten har i departementsförslaget jämkats i enlighet härmed.

12 §.

I 12 § av de delegerades förslag har upptagits det stadgande angående medborgarskapsförklaring, vilket återfinnes i 11 § i gällande lag. Därjämte innehåller förslagets 13 § en ny bestämmelse, enligt vilken länsstyrelse, som mottagit anmälan enligt 3, 4 eller 11 § i förslaget, har att pröva, huruvida anmälan rätteligen gjorts, och meddela beslut därom. De delegerade (s. 70) ha avsett, att sådant beslut skulle äga verkan för och emot alla.

Beskickningen i Warszawa har påpekat, att sådana fall ej sällan uppkomme, då en person hade intresse att få fastslaget, att han icke ägde svenskt medborgarskap. Det hade t. ex. inträffat att personer, som själva

ej ansett sig äga svenskt medborgarskap, inkallats till militärtjänstgöring. Den föreslagna 12 § gäve liksom den nuvarande 11 § icke möjlighet att få en dylik fråga prövad. Det kunde ifrågasättas, om icke en sådan möjlighet borde tillskapas antingen genom en omformulering av förslagets 12 § eller bestämmande av annan myndighet, som i förekommande fall skulle kunna avge ett bindande utlåtande. Då ett sådant emellertid måste innebära jämväl en förklaring om vederbörandes eventuella svenska medborgarskap, borde den först antydda utvägen väljas.

Folkbokföringssakkunniga ha såsom en principiell brist i svensk rätt framhållit den rättsosäkerhet i medborgarskapsfrågor, som sammanhänge med att spörsmål om en persons statsborgarrättsliga ställning i olika ärenden och sammanhang kunde bli föremål för bedömande av skilda myndigheter utan att ett enhetligt och för framtiden bindande avgörande komme till stånd. Detta gällde såväl frågan huruvida vederbörande vore svensk medborgare eller ej som ock, beträffande utlänning, vilken stat han här i landet skulle anses tillhöra eller huruvida han skulle anses såsom statslös. Genom stadgandet i 11 § i gällande lag hade dessa olägenheter mildrats beträffande de fall då frågan vore, huruvida vederbörande ägde svenskt medborgarskap eller ej. De sakkunniga ha härefter anfört följande.

För utlänning, vars intresse går ut på att en gång för alla få avgjort, huruvida han här i landet skall behandlas som statslös eller som medborgare i det ena eller andra främmande landet, synes däremot möjlighet saknas att skapa klarhet i detta hänseende. Ej ens ett beslut av Kungl. Maj:t, meddelat efter klagan i kyrkobokföringsärende angående nationalitetsanteckning, torde hava den bindande verkan som tillkommer förklaring jämlikt 11 § medborgarskapslagen. Dessa frågor, vilka redan ur rättsskyddssynpunkt äro viktiga särskilt med hänsyn till det numera relativt stora antalet utlänningar i landet, hava även ur folkbokföringssynpunkt synnerligen stor betydelse. En av folkbokföringens viktigaste arbetsuppgifter är att skapa i allmänhet godtagbara bevismedel rörande statusförhållanden. Sådant vitsord tillerkännes folkbokföringsurkundernas uppgifter om födelsetid, börd, civilstånd o. s. v., såframt icke dessa uppgifter särskilt motbevisas, vilket endast undantagsvis förekommer. Med nuvarande ordning för medborgarskapsärendens handläggning torde däremot kyrkoböckernas nationalitetsanteckningar hava växlande värde.

De sakkunniga ha med hänsyn till det anförda och till önskvärheten av att nedbringa det antal myndigheter, som hade att handlägga medborgarskapsfrågor, framfört tanken på en utredning angående möjligheterna att åstadkomma en radikal omläggning av den ordning, i vilken samtliga sådana frågor handlades. I yttrandet har slutligen framhållits att även utan en dylik omläggning vissa förbättringar syntes stå att vinna genom mindre organisatoriska ändringar beträffande handläggningen av medborgarskapsfrågor i folkbokföringsärenden. De sakkunniga ansåge emellertid ståndpunktstagandet till detta spörsmål böra anstå tills vidare.

I flera yttranden har uttalats tillfredsställelse över förslaget att länsstyrelse med bindande verkan skulle pröva om medborgarskap förvärvats genom anmälan. *Statistiska centralbyrån*, som tillstyrkt förslaget, har an-

sett att genom länsstyrelsens beslut en bindande reglering borde komma till stånd även av eventuella bipersoners samtidiga medborgarskapsförvärv. *Folkbokföringssakkunniga* ha föreslagit, att i administrativ ordning måtte föreskrivas att länsstyrelsens beslut skall innehålla uppgift, huruvida medborgarskapsförvärvet jämväl gäller för barn till den anmälände.

Departementschefen.

Enligt gällande lag äger Kungl. Maj:t på ansökan meddela förklaring att sökanden är svensk medborgare. En sådan förklaring har bindande verkan. Däremot kan bindande beslut om att en person saknar svenskt medborgarskap icke erhållas. Att en ansökan om medborgarskapsförklaring avslagits hindrar alltså ej, att medborgarskapsfrågan på ny ansökan upptages till prövning. Ej heller finnes möjlighet att få fastslaget, vilken medborgarrättslig ställning en utlänning här i landet skall anses äga. Då i ett rättsärende ovisshet råder om en persons medborgarrättsliga ställning, får frågan härom prövas i ärendet. Avgörandet äger emellertid verkan endast för detta ärende.

I de delegerades förslag har bibehållts Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela positiv medborgarskapsförklaring. Därjämte har föreslagits att i de fall, då enligt förslaget anmälan hos länsstyrelse utgör förutsättning för förvärv av medborgarskap, länsstyrelsen skall meddela besked, om anmälan medfört att svenskt medborgarskap förvärvats eller icke. Detta förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran, och för egen del anser jag mig böra biträda detsamma. Det synes nämligen naturligt, att när ett medborgarskapsförvärv är beroende av att en särskild anmälan göres, den anmälände får besked, huruvida anmälan lett till åsyftat resultat. Klagan över länsstyrelsens beslut bör kunna föras hos Kungl. Maj:t. Ett i denna ordning tillkommet lagakraftvunnet beslut synes böra innebära, att därigenom med verkan för och emot alla avgjorts, huruvida den anmälan varom fråga är medfört förvärv av svenskt medborgarskap eller icke. Om beslutet går i negativ riktning, står det den anmälände öppet att sedermera inkomma med ny anmälan, beträffande anmälan enligt 3 § självfallet allenast inom den i paragrafen fastställda fristen. Länsstyrelsens beslut synes endast böra avse den person som gjort anmälningen och sålunda icke därjämte eventuella bipersoner till denne. Därest i nu angivna fall prövningen av frågor om förvärv av medborgarskap regleras på förslaget sätt, torde i dessa fall något utrymme för medborgarskapsförklaring från Kungl. Maj:ts sida icke föreligga. Ett särskilt undantagsstadgande härom har därför upptagits i departementsförslaget.

^ Det synes vara förenat med stora praktiska svårigheter att utöver vad som här föreslagits öppna möjlighet att i särskild ordning med bindande verkan få fastslaget, att en person icke äger svenskt medborgarskap eller vilken medborgarrättslig ställning en icke svensk medborgare skall anses äga här i landet. Jag anser mig därför icke kunna biträda de förslag i denna riktning, som framkommit under remissbehandlingen.

13 §.

Då det syntes lämpligt att ett uttryckligt stadgande meddelas om besvär över länsstyrelsens beslut i medborgarskapsärenden, har en bestämmelse här om upptagits i denna paragraf. I likhet med de delegerade anser jag, att dylika besvär böra prövas av regeringsrätten. Frågan om härav föranledd ändring i regeringsrättslagen har jag för avsikt att anmäla i annat sammanhang.

14 §.

Angående denna paragraf kan jag i huvudsak hänvisa till den allmänna motiveringen. Därutöver må framhållas att bestämmelsen icke endast avser ansökan eller anmälan om förvärv av svenskt medborgarskap utan även ansökan, som avses i 8, 10 och 12 §§.

15 §.

Denna paragraf motsvarar 12 § i gällande lag.

Övergångsbestämmelserna.

De delegerade ha förordat, att tiden för den nya lagens ikraftträdande bestämmes till den 1 januari 1951.

I de delegerades förslag har under fyra särskilda punkter upptagits övergångsbestämmelser till den föreslagna lagen (s. 71—75).

Enligt punkt 1 skall före lagens ikraftträdande fött barn som avses i 1 § första stycket punkt 2 bli svensk medborgare, när lagen träder i kraft, om det är under 18 år och fortfarande saknar medborgarskap. I betänkandet uttalas, att det i fråga om personer som fyllt 18 år syntes mest ändamålsenligt att hänvisa till naturalisationsmöjligheten. Åtskilliga av dessa måste nämligen antagas ha så ringa anknytning till Sverige, att det skulle vara mindre välgrundat att de automatiskt skulle få svenskt medborgarskap på grund av att modern vid deras födelse var svensk medborgare.

I punkt 2 har intagits en bestämmelse, enligt vilken fristen för ingivande av anmälan enligt 3 § första stycket för dem som fylla 22 år under det första året av den nya lagens giltighetstid icke utgår förrän vid fyllda 23 år.

Punkt 3 anknyter till de föreslagna ändringarna i den gifta kvinnans ställning. Stadgandet avser att underlätta återvinning av svenskt medborgarskap för kvinna, som enligt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap på grund av äktenskap med utlänning (6 § i 1894 års medborgarskapslag) eller till följd av att hon förvärvat utländskt medborgarskap genom giftermål eller genom att hennes man blivit utländsk medborgare. För rätt till återvinning förutsättes, att kvinnan fortfarande skulle ha varit svensk medborgare, om i stället för äldre lag nya lagens bestämmelser gällt från och med den tidpunkt, då förlusten av svenskt medborgarskap inträdde. Detta innebär bl. a. att återvinningsregeln icke äger tillämpning då kvinnan avgivit en särskild viljeförklaring som medfört att hon erhållit mannens medborgarskap. Återvinning är likaledes utesluten, när en i utlandet född kvinna, som

bott utomlands till 22 års ålder, dessförinnan förlorat svenskt medborgarskap till följd av äktenskap. Som ytterligare villkor för återvinning har i förslaget uppställts, att kvinnan i viss ordning anmäler sin önskan att återfå svenskt medborgarskap. Närmare föreskrifter om sättet för anmälan ha förutsatts skola meddelas av Kungl. Maj:t. Då det ansetts önskvärt, att möjligheten till återvinning icke hålles öppen under obegränsad tid, ha de delegerade föreslagit, att anmälan skall göras inom fem år från lagens ikraftträdande.

Under punkt 4 har upptagits ett övergångsstadgande som sammanhänger med att bestämmelserna i 8 § av förslaget — i motsats till motsvarande bestämmelser i gällande lag — även omfatta kvinna som är eller varit gift. Det föreslagna stadgandet innebär, att beträffande kvinna, som fyller 22 år under något av åren 1951—1953 och som därvid är eller varit gift, frågan om förutsättningarna för förlust av medborgarskap enligt 8 § äro för handen skall bedömas, icke efter förhållandena vid den tidpunkt då hon fyller 22 år, utan med hänsyn till förhållandena vid utgången av år 1953.

I betänkandet framhålles att det kunde ifrågasättas att bibehålla den i nuvarande 13 § stadgade särskilda återvinningsmöjligheten för personer som förlorat svenskt medborgarskap enligt 7 § i 1894 års medborgarskapslag genom tio års oavbruten vistelse utomlands. De delegerade ha emellertid ansett, att dessa bestämmelser kunde upphävas och att naturalisationsvägen i stället borde anlitas i här avsedda fall.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har ansett fristerna i punkterna 2 och 4 vara väl snäva. Den i punkt 3 angivna fristen kunde enligt länsstyrelsens mening lämpligen användas även i dessa fall.

Beträffande bestämmelserna under punkt 3 har *generalkonsulatet i London* anfört, att det i syfte att minska antalet fall av dubbelt medborgarskap syntes påkallat att Kungl. Maj:t ägde befogenhet att göra anmälan rättsverkan beroende av det villkoret, att kvinnan inom viss tid styrkte att hon behörigen avsagt sig sitt utländska medborgarskap. Vidare har framhållits att i England bosatta, med svenska män gifta kvinnor, som ursprungligen varit brittiska medborgare, enligt den nya brittiska medborgarskapslagen automatiskt återvunnit brittiskt medborgarskap och därigenom förlorat sitt svenska medborgarskap. De kunde visserligen återfå svenskt medborgarskap genom naturalisation, men det ifrågasattes, om det icke vore skäligt att bereda denna kategori möjlighet att återvinna svenskt medborgarskap genom anmälan kombinerad med avsägelse av det brittiska medborgarskapet.

Beskickningen i Washington har framhållit att generalkonsulaten i New York och Chicago och konsulatet i Minneapolis, som i särskilt hög grad hade kontakt med den svenskamerikanska befolkningen, uttalat starka betänkligheter mot ett upphävande av de bestämmelser i 13 § i gällande lag, enligt vilka personer som förlorat svenskt medborgarskap på grund av den s. k. tioårsregeln i 1894 års medborgarskapslag ägde särskild möjlighet till återvinning av svenskt medborgarskap. Konsulaten hade lämnat uppgifter om antalet anmälningar jämlikt denna paragraf på senare år, vilka siffror enligt beskickningens uppfattning visade, att dessa bestämmelser hade större prak-

tisk betydelse än de delegerade antagit. Många av de äldre svenskamerikaner, vilka icke förvärvat amerikanskt medborgarskap, syntes allttjämt sväva i okunnighet om att de på grund av tioårsregeln förlorat sitt svenska medborgarskap. Ett slopande av möjligheten för de svenska myndigheterna i Förenta staterna att i förevarande fall utställa pass för resa till Sverige skulle skapa misstämning på svenskamerikanskt håll. Det vore därför önskvärt att lagstiftningen liksom hittills toge särskild hänsyn till denna kategori antingen genom att en övergångsbestämmelse av samma innehåll som den nuvarande 13 § infördes i den nya lagen eller att sådana passinstruktioner utfärdades att möjlighet bereddades myndigheterna att i förevarande fall utställa resedokument. Ett upphävande av 13 § skulle vidare beröva kvinnor, som förlorat sitt svenska medborgarskap genom att mannen försummat att avge tioårsförklaring, den nu förefintliga möjligheten att genom anmälan återfå svenskt medborgarskap. Enligt de delegerades förslag intogs denna kategori en ogynnsammare ställning än kvinnor, som förlorat svenskt medborgarskap genom giftermål med amerikanska medborgare. Dessa synpunkter ha ytterligare utvecklats i de yttranden som avgivits av *generalkonsulaten i New York* och *Chicago* samt *konsulatet i Minneapolis*. *Beskickningen i Oslo* har påpekat att i Norge finnes ett stort antal statslösa förutvarande svenska medborgare. Efter att ha lämnat uppgifter om antalet på senare år hos beskickningen gjorda anmälningar enligt 13 § har beskickningen uttalat, att den nödgades reservera sig mot de delegerades antagande att paragrafen numera skulle ha ringa praktisk betydelse. I bister erfarenhet av nyligen förflutna krigsåar och i medvetande om nuvarande internationella orostillstånd ville beskickningen framhålla, att den av de delegerade förordade naturalisationsvägen kunde möta oöverstigliga praktiska svårigheter. Att i nuvarande situation betaga förutvarande svenska medborgare den i 13 § medgivna möjligheten till återvinning av svenskt medborgarskap syntes därför olämpligt.

Departementschefen.

I likhet med de delegerade förordar jag att den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1951.

Med anledning av vad i remissyttrandena anförts synes det motiverat att bibehålla den i nuvarande 13 § första stycket stadgade särskilda möjligheten för personer, som förlorat svenskt medborgarskap på grund av den s. k. tioårsregeln i 1894 års medborgarskapslag, att återvinna svenskt medborgarskap genom anmälan till svensk beskickning eller svenskt konsulat. Jag förordar därför, att vid upphävandet av den gällande lagen undantag göres för detta stadgande. Beträffande inverkan av sådant återförvärv på barnens medborgarrättsliga ställning torde böra vidtagas den ändringen i förhållande till gällande rätt, att den i nya lagen genomförda 18-årsgränsen tillämpas även i dessa fall.

Mot den under punkt 1 i de delegerades förslag upptagna bestämmelsen har jag i sak icke något annat att invända än att den icke torde böra om-

fatta personer som tidigare ägt medborgarskap i någon stat men förlorat detta.

Jag delar icke den i ett yttrande uttalade meningen att fristerna i bestämmelserna under punkterna 2 och 4 av de delegerades förslag skulle vara för snävt tilltagna. Den i punkt 2 angivna fristen synes lämpligen kunna bestämmas till utgången av år 1951. Härigenom skulle alla av bestämmelsen berörda personer få lika lång tid på sig att göra anmälan, nämligen ett år.

Vad angår den under punkt 3 i de delegerades förslag upptagna särskilda återvinningsmöjligheten för kvinna som förlorat svenskt medborgarskap till följd av äktenskap har i ett yttrande ifrågasatts, att såsom villkor för återvinning borde kunna stadgas att befrielse från det utländska medborgarskapet erhöles. Jag anser mig icke kunna förorda en sådan regel. Det må framhållas att något sådant villkor icke uppställts för att kvinna, som genom giftermål efter den föreslagna lagens ikraftträdande förvärvat utländskt medborgarskap, skall få behålla sitt svenska medborgarskap. Jag kan ej heller ansluta mig till det i samma yttrande framförda förslaget om särskild återvinningsmöjlighet för kvinnor, som förlorat svenskt medborgarskap på grund av den nya brittiska medborgarskapslagen. Dessa kvinnor ha icke kommit i sämre ställning än som enligt förslaget skall tillkomma brittiska kvinnor, vilka efter den föreslagna lagens ikraftträdande gifta sig med svenska män. Även i övrigt biträder jag de delegerades förslag i förevarande hänseende.

Det i 9 § i departementsförslaget upptagna stadgandet om expatriering torde böra tillämpas endast då det brott varom är fråga begåtts efter nya lagens ikraftträdande. En övergångsbestämmelse av detta innehåll har därför upptagits i departementsförslaget.

I den mån ej särskilda övergångsbestämmelser meddelas lär den som vid nya lagens ikraftträdande är svensk medborgare behålla sitt svenska medborgarskap, intill dess sedermera någon omständighet inträffar som enligt nya lagen utgör förlustgrund. Om en person, som tidigare förvärvat medborgarskap i annat land men icke där tagit hemvist och därför behållit sitt svenska medborgarskap, efter nya lagens ikraftträdande tar hemvist i det land där han blivit medborgare, torde sålunda enligt de delegerades förslag förlust av svenskt medborgarskap icke inträda, även om förvärvet av utländskt medborgarskap skett under sådana omständigheter, som enligt 7 § punkt 1 eller 2 i förslaget medföra förlust av medborgarskap. Från principiell synpunkt kan detta synas oegentligt, men i praktiken torde det ytterligt sällan ha förekommit att någon på grund av ansökan eller annat samtycke eller inträde i utländsk tjänst förvärvat medborgarskap i annat land utan att där äga hemvist. Det synes därför icke erforderligt att tynga lagtexten med en särskild övergångsbestämmelse för dylika fall.

Enligt 15 § andra stycket i gällande medborgarskapslag skall bestämmelse i traktat, som gällde vid lagens ikraftträdande, lända till efterrättelse, även om den strider mot medborgarskapslagen. I de delegerades förslag saknas

motsvarighet till detta stadgande. Försiktigheten synes emellertid bjuda att dylikt förbehåll göres även i nya lagen.

I syfte att underlätta hänvisningar till lagrum ha övergångsbestämmelserna i departementsförslaget upptagits under särskilda paragrafer.

Föredraganden hemställer under hänvisning till § 33 regeringsformen, att lagrådets utlåtande över det inom justitiedepartementet upprättade förslaget till *lag om svenskt medborgarskap*, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Eric Brolinson.

(Gällande lag.)

L a g**om förvärvande och förlust av
svenskt medborgarskap;***given Stockholms slott den 23 maj 1924*

(sådan lagen lyder efter däri vidtagna ändringar genom lagar den 19 maj 1933 och den 31 mars 1944).

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas, på grund av födsel, av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

3 §.

Utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk medborgare, förvärfvar genom giftermålet svenskt medborgarskap.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt tjuguetå år.

(Departementsförslaget.)

F ö r s l a g

till

L a g**om svenskt medborgarskap.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas genom födsel av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern ej har medborgarskap i någon stat eller om barnet icke genom födseln förvärfvar faderns medborgarskap;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn som anträffas här i riket anses såsom svensk medborgare intill dess annat utrönes.

2 §.

Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna, blir före äktenskapet fött barn till makarna svensk medborgare, om det är ogift och ej fyllt aderton år.

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, blir svensk medborgare vid uppnådd ålder av tjugutvå år.

Vad i första stycket sägs gälle ej den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarskap i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer dock ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse, som i andra stycket sägs, skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva avsägelsen samt att därom meddela beslut.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat sitt svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svenskt medborgarskap genom att taga hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguetvå år men innan han fyllt tjugutvå år, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan att bliva svensk medborgare. Den som icke är medborgare i någon stat eller styrker, att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Då riket är i krig, äger vad i första stycket är stadgat icke tillämpning å den som är medborgare i fientlig stat eller som ägt medborgarskap i samma stat men förlorat det utan att förvärva medborgarskap i annan stat.

4 §.

Har någon, som genom födseln varit svensk och oavbrutet haft sitt hemvist här i riket intill aderton års ålder, förlorat sitt svenska medborgarskap, återvinner han, om han sedan två år har hemvist i riket, medborgarskapet genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

svenskt medborgarskap, såframt han, efter förlust av det utländska medborgarskapet, tager hemvist här i riket, eller ock, medan han har hemvist här i riket, går sitt utländska medborgarskap förlustig.

härom. Den som är utländsk medborgare återvinner dock icke svenskt medborgarskap, med mindre han styrker, att han därigenom skulle förlora det utländska medborgarskapet.

6 § första och andra styckena.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 2 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år, såframt de hava hemvist här i riket. Hava de ej hemvist här i riket, men tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under tjuguet år, under faderns livstid hemvist härstädes, vinner hustrun eller barnet svenskt medborgarskap, om mannen fortfarande är svensk medborgare.

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning å barn, som, efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, står under moderns vårdnad, ej heller, medan hemskillnad består, å hustrun och barn, om vilket hon har vårdnaden.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar svenskt medborgarskap tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning:

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern är utländsk man och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt

5 §.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt 3 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans ogifta barn i äktenskap, som har hemvist här i riket och ej fyllt aderton år. Vad nu sagts gäller dock icke barn, som efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad eller under hemskillnad står under moderns vårdnad.

Vad i första stycket är stadgat om att barn i äktenskap förvärvar medborgarskap tillsammans med fadern skall äga motsvarande tillämpning

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och modern, om ej fadern är utlänning och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder som är änka,

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, om barnet står under moderns vårdnad.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguetå år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;
3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må svenskt medborgarskap honom beviljas utan hinder av här ovan under punkterna 1 och 2 stadgade villkor. Har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap, må avvikelse ske jämväl från vad ovan under punkt 4 stadgats.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare att vara medborgare i det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt an-

6 §.

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fyllt aderton år;
2. sedan minst sju år har hemvist här i riket;
3. fört en hederlig vandel; samt
4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må naturalisation beviljas, även om de i första stycket under punkterna 1, 2 och 4 stadgade villkoren icke äro uppfyllda. Är sökanden dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, må även eljest avvikelse ske från det under punkt 2 angivna villkoret. Om synnerligen starka skäl tala därför, må avvikelse ske från villkoret under punkt 3.

Förlorar sökande, som har utländskt medborgarskap, ej detta i och med sin naturalisation utan fordras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stad-

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

sökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, medborgarskap honom ändå av Konungen beviljas.

6 § tredje stycket (jfr även 7 §).

Varder utländsk man, på ansökan enligt 5 §, upptagen till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida detta skall medföra svenskt medborgarskap även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år. Hustrun skall, där ej särskilda skäl föranleda annat, beredas tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Förblir hon, trots mannens förvärv av svenskt medborgarskap, medborgare i främmande stat, må svenskt medborgarskap ej tilläggas henne, med mindre hon därtill samtyckt.

8 §.

Svenskt medborgarskap förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarskapet tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras svenskt medborgarskap av ogift barn under tjuguet år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

gas, att sökanden inför den länsstyrelse Konungen bestämmer inom viss tid styrker att dylikt medgivande lämnats. Det åligger länsstyrelsen att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och meddela beslut därom.

Då utlännning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

7 §.

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap och möjliggjort förvärvet genom att ansöka därom eller eljest samtycka därtill;
2. den som förvärvar utländskt medborgarskap genom att inträda i allmän tjänst i annan stat;
3. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare ge-

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

nom att någon av föräldrarna, som ej är utan del i vårdsnaden om barnet, på sätt ovan i paragrafen sägs förvärvat utländskt medborgarskap, dock icke om den andre är svensk medborgare och har del i vårdsnaden;

4. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra; har barnet hemvist här i riket, inträder dock förlust av svenskt medborgarskap endast om barnet flyttar ur riket innan det fyllt aderton år.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft hemvist, förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att medborgarskapet ändock må bibehållas. Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av svenskt medborgarskap enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av sådant medborgarskap även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

8 §.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap, när han fyller tjugutvå år. På dessförinnan gjord ansökan må dock Konungen medgiva att medborgarskapet bibehålles.

När någon enligt första stycket förlorar svenskt medborgarskap, medför detta förlust av sådant medborgarskap även för hans barn, som förvärvat medborgarskapet till följd av att han varit svensk medborgare.

9 §.

Har någon, som genom naturalisation förvärvat svenskt medborgar-

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

skap, genom lagakraftvunnen dom med tillämpning av stadgande i 8, 9 eller 27 kap. strafflagen om uppsåtligt brott dömts till straffarbete i minst två år eller till förvaring under minst två år eller internering i säkerhetsanstalt, äger Konungen förordna, att han skall vara förlustig det svenska medborgarskapet.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla befrielse från sitt svenska medborgarskap, göra därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat medborgarskap i annat land.

10 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärvar medborgarskap i annan stat.

11 §.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island och Norge, förordna om tillämpning av en eller flera av bestämmelserna under a)—c) här nedan. Med fördragsslutande stat avses i dessa bestämmelser den eller de stater med vilka Sverige ingått avtal om tillämpning av bestämmelsen i fråga.

a) Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 samt 3 § likställes födsel i fördragsslutande stat med födsel här i riket.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställes hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

b) Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

2. fyllt tjuguetten men ej sextio år;
3. sedan tio år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till frihetsstraff

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

c) Den som förlorat svenskt medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i fördragslutande stat, återvinner svenskt medborgarskap genom att, efter det han tagit hemvist här i riket, hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla sin önskan härom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

12 §.

När någon gör anmälan enligt 3, 4 eller 11 §, åligger det länsstyrelsen att pröva, huruvida på grund av anmälingen svenskt medborgarskap förvärvats eller ej.

11 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, efter regeringsrättens hörande, äger meddela dylikt förklarande.

Vill någon erhålla förklaring att han är svensk medborgare, må han göra ansökan därom hos Konungen, som efter regeringsrättens hörande äger meddela sådan förklaring; dock må härvid icke prövas fråga som avses i första stycket.

13 §.

Talan mot länsstyrelsens beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen genom besvär i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

14 §.

Den som fyllt aderton år äger utan hinder av att han står under annans vårdnad själv göra ansökan eller anmälan enligt denna lag.

12 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan, som i 5 § sägs, och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, så ock de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, givas av Konungen.

15 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan enligt 6 § och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, ävensom de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951.

13 § första och femte styckena.

Den, som förlorat svenskt medborgarskap på grund av stadgandet i 7 § lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarskap, äger, såframt han icke förvärvat medborgarskap i annan stat samt förutsättningarna för förlust av medborgarskap enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bli svensk medborgare.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § för där avsedda fall stadgat lända till efterrättelse; dock skall det i 6 § första stycket med avseende å hustru och barn stadgade villkoret om hem-

Genom denna lag upphäves lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap med undantag av 13 § första stycket; och skall, när någon blir svensk medborgare enligt nämnda stadgande, vad i 5 § nya lagen är för där avsedda fall föreskrivet äga tillämpning, dock att villkoret om hemvist här i riket ej skall gälla.

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

vist här i riket ej gälla för det fall att det svenska medborgarskapet återvinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

17 §.

Före lagens ikraftträdande här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern vid dess födelse var svensk medborgare, förvärvar svenskt medborgarskap vid ikraftträdandet, om barnet ej fyllt aderton år och icke är eller varit medborgare i någon stat.

18 §.

Den som fyller tjugutvå år under år 1951 äger göra anmälan enligt 3 § intill utgången av nämnda år.

19 §.

Kvinna, som jämlikt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap genom att hon gift sig med icke svensk medborgare eller till följd av att hon förvärvat utländskt medborgarskap genom att ingå äktenskap eller genom att hennes man blivit utländsk medborgare, och som med tillämpning av nya lagen skulle hava förblivit svensk medborgare, återvinner svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser Konungen meddelar anmäla sin önskan härom. Sådan anmälan må dock ej göras senare än den 31 december 1955.

20 §.

För kvinna, som fyller tjugutvå år under något av åren 1951—1953 och som vid uppnåendet av denna ålder är eller varit gift, inträder förlust av

(Gällande lag.)

(Departementsförslaget.)

svenskt medborgarskap under de i 8 § stadgade förutsättningarna först med utgången av år 1953.

21 §.

Vad i 9 § stadgas äger tillämpning allenast där fråga är om brott som begåtts efter lagens ikraftträdande.

15 § andra stycket.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

22 §.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid mot vad i lagen är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

De delegerades lagförslag.

(Dansk text.)

Udkast

til

lov om erhvervelse og
fortabelse af indfødsret.

§ 1.

Dansk indfødsret erhverves ved fødselen af

1. ægtebarn, hvis fader er dansk,

2. her i riget født ægtebarn, hvis moder er dansk, såfremt faderen ikke har statsborgerret i noget land, eller såfremt barnet ikke ved fødselen erhverver faderens fremmede statsborgerret,

3. udenfor ægteskab født barn, hvis moder er dansk.

Hittebarn, som bliver fundet her i riget, anses, indtil andet oplyses, som havende dansk indfødsret.

§ 2.

Har dansk man og fremmed kvinde børn sammen, inden de indgår ægteskab, erhverver børnene ved forældrenes ægteskab dansk indfødsret, forsåvidt de er ugifte og under 18 år.

(Norsk text.)

Utkast

til

lov om norsk statsborgerrett.

Kap. 1. Erverv av statsborgerrett.

§ 1.

Norsk statsborgerrett erhverves ved fødselen av

1. barn i ekteskap når faren er norsk statsborger;

2. barn i ekteskap født her i riket av norsk mor når faren ikke har statsborgerrett i noe land eller barnet ikke ved fødselen erhverver farens fremmede statsborgerrett;

3. barn utenfor ekteskap når moren er norsk statsborger.

Hittebarn som blir funnet her i riket, anses som norsk statsborger inntil annet blir opplyst.

§ 2.

Har norsk mann og utenlandsk kvinne barn sammen før de inngår ekteskap med hinannen, får barnet norsk statsborgerrett ved ekteskapet såfremt det er ugift og under 18 år.

(Svensk text.)

Förslag

till

lag om förvärv och förlust av svenskt medborgarskap.

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas genom födsel av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern ej har medborgarskap i något land eller barnet icke genom födseln förvärfvar faderns utländska medborgarskap;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Hittebarn som anträffas här i riket anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna, med vilken han före äktenskapet har barn, blir barnet genom föräldrarnas äktenskap svensk medborgare, om det är ogift och ännu ej fyllt aderton år.

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

§ 3.

Udlænding, som er født her i riget, og som vedblivende har haft sin bopæl her, erhverver dansk indfødsret ved efter det fyldte 21. år, men inden det fyldte 22. år overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Har han ikke statsborgerret i noget land, eller godtgør han, at han vil miste sin fremmede statsborgerret ved at erhverve dansk indfødsret, kan erklæringen afgives allerede efter det fyldte 18. år.

Er riget i krig, kan borger i en fjendtlig stat ikke erhverve indfødsret i medfør af denne paragraf.

§ 4.

Har nogen, som ved fødselen har erhvervet dansk indfødsret, og som har boet her i riget indtil det fyldte 18. år, mistet indfødsretten, generhverver han, såfremt han har boet her i de sidste 2 år, indfødsretten ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Er han statsborger i et andet land, kan erklæringen dog kun afgives, såfremt han godtgør, at han derved mister den fremmede statsborgerret.

§ 5.

Erhverver en mand indfødsret i medfør af §§ 3

§ 3.

Utlending som er født i riket og har bodd her uavbrutt, blir norsk statsborger ved at han etter det fylte 21. år, men før det fylte 22. år skriftlig melder sitt ønske om det til fylkesmannen. Har han ikke statsborgerret i noe land, eller godtgjør han at han vil miste sin fremmede statsborgerrett ved å erverve norsk, kan meldingen gis allerede etter det fylte 18. år.

Er riket i krig, kan borger av fiendestat ikke erverve norsk statsborgerrett etter denne paragraf.

§ 4.

Har noen som ved fødselen er blitt norsk statsborger og har bodd i riket til det fylte 18. år, tapt sin norske statsborgerrett, gjennerverver han, såfremt han har bodd i riket i de to siste år, statsborgerretten ved å melde sitt ønske om det til fylkesmannen. Er han fremmed statsborger, kan slik melding dog bare gis dersom han godtgjør at han vil miste sin fremmede statsborgerrett ved å erverve norsk.

§ 5.

Når en mann blir norsk statsborger i henhold til

3 §.

Utlänning, som är född här i riket och oavbruttet här haft sitt hemvist, förvärvar svenskt medborgarskap genom att, efter det han fyllt tjuguet år men innan han fyllt tjugutvå år, hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan att bliva svensk medborgare. Den som icke är medborgare i något land eller styrker, att han genom att förvärva svenskt medborgarskap skulle förlora sitt utländska medborgarskap, må dock göra sådan anmälan redan då han fyllt aderton år.

Då riket är i krig, kan medborgare i fientlig stat icke förvärva svenskt medborgarskap enligt denna paragraf.

4 §.

Har någon, som genom födseln varit svensk och oavbruttet haft sitt hemvist här i riket intill aderton års ålder, förlorat sitt svenska medborgarskap, återvinner han, om han sedan två år har hemvist i riket, medborgarskapet genom att hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan därom. Den som är utländsk medborgare kan dock icke göra sådan anmälan, med mindre han styrker att han skulle förlora det utländska medborgarskapet genom att förvärva svenskt medborgarskap.

5 §.

Blir utländsk man svensk medborgare enligt

(Dansk text.)

eller 4, tilkommer indfødsretten også hans her i riget bosatte ugifte ægtebarn under 18 år. Dette gælder dog ikke barn, som efter opløsning af forældrenes ægteskab eller deres separation er undergivet moderens forældremyndighed.

Reglen i stykke 1, 1. punktum, finder tilsvarende anvendelse i forholdet

1. mellem en kvinde og hendes udenfor ægteskab fødte barn, medmindre forældremyndigheden over barnet er tillagt dets udenlandske fader,

2. mellem en enke og hendes ægtebarn,

3. mellem en kvinde og hendes ægtebarn, såfremt hendes ægteskab er opløst, eller hun er separeret, og forældremyndigheden over barnet er tillagt hende.

§ 6.

Indfødsret kan erhverves ved naturalisation i henhold til grundloven.

(Norsk text.)

§ 3 eller § 4, blir også ugift barn i ekteskab norsk statsborger såfremt det bor i riket og er under 18 år. Dette gjelder dog ikke barn som er under morens omsorg etter at ekteskapet er oppløst, omstøtt eller kjent ugyldig eller ektefellene separert ved dom eller bevilling.

Bestemmelsen i første punktum gjelder tilsvarende

1. i forholdet mellom moren og hennes barn utenfor ekteskap med mindre faren er utlending og har omsorgen for barnet;

2. i forholdet mellom enke og hennes barn i ekteskap;

3. i forholdet mellom moren og hennes barn i ekteskap når de er under hennes omsorg, og ekteskapet er oppløst, omstøtt eller kjent ugyldig eller ektefellene separert ved dom eller bevilling.

§ 6.

Norsk statsborgerrett kan ved bevilling av Kongen eller den han gir fullmakt, meddeles utlending som

1. har fylt 18 år,

2. har hatt fast bolig i riket i de siste 7 år,

3. har ført en hederlig vandel og

4. er i stand til å forsørge seg selv og sin familie.

Har søkeren tidligere vært norsk, eller lever han i ekteskap med norsk

(Svensk text.)

3 eller 4 §, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för ogift barn i äktenskap under aderton år, som har hemvist i riket. Detta gäller dock icke barn som efter äktenskaps åtgång eller äktenskapskillnad eller under hemskillnad står under moderns vårdnad.

Vad i första stycket är stadgat om att barn i äktenskap förvärvar medborgarskap tillsammans med fadern skall äga motsvarande tillämpning

1. å förhållandet mellan barn utom äktenskap och modern, om ej fadern är utlänning och har vårdnaden om barnet;

2. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder som är änka;

3. å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, om barnet står under moderns vårdnad.

6 §.

Konungen äger på ansökan till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning som

1. fylt aderton år;

2. sedan sju år har hemvist här i riket;

3. gjort sig känd för hederlig vandel; samt

4. har möjlighet att försörja sig och sin familj.

Finnes det medföra gagn för riket att sökanden upptages till svensk medbor-

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

statsborger, eller foreligger andre særlige grunner, kan statsborgerrett tilstås selv om de foran nevnte vilkår ikke er oppfylt. Er søkeren dansk, finsk, islandsk eller svensk, kan vilkåret i første ledd nr. 2 også ellers fravikes.

Blir søknaden innvilget, får søkeren foreløpig en erklæring om at det vil bli tilstått ham norsk statsborgerrett gjennom utferdigelse av statsborgerbrev hvis han innen et år for vedkommende herreds- eller byrett eller norsk utenriks stasjon tilsir Norges konstitusjon troskap. Av personer under 18 år kreves ikke trokapsløfte.

Krever hjemlandets rett løsning til opphevelse av søkerens tidligere statsborgerforhold, stilles i alminnelighet som vilkår at han innen samme frist godtgjør at løsning er tilstått.

Har den, der naturaliseres, børn, finder reglerne i § 5 tilsvarende anvendelse, medmindre andet i det enkelte tilfælde fastsættes.

Den myndighet som gir bevillingen, bestemmer om den også skal omfatte søkerens ugifte barn under 18 år.

gare eller har han förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må svenskt medborgarskap beviljas sökanden, även om de i första stycket stadgade villkoren icke äro uppfyllda. Är sökanden dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, må även eljest avvikelse ske från det ovan under punkt 2 angivna villkoret.

Förlorar ej sökande, som har utländskt medborgarskap, detta i och med sin naturalisation som svensk medborgare utan fördras härför medgivande av den utländska statens regering eller annan myndighet därstädes, och har sökanden ej företett sådant medgivande, må som villkor för medborgarskapets förvärvande stadgas, att sökanden inom viss tid skall inför den länsstyrelse Konungen bestämmer styrka att dylikt medgivande lämnats. Kan sökanden ej fullgöra detta, må Konungen ändock bevilja honom medborgarskap, om särskilda skäl äro därtill.

Då utlänning enligt denna paragraf upptages till svensk medborgare, bestämmer Konungen, huruvida naturalisationen skall omfatta även sökandens ogifta barn under aderton år.

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

Kap. 2. Tap av statsborgerrett.

§ 7.

Dansk indfødsret fortales af

1. den, som erhverver fremmed statsborgerret, såfremt han selv eller gennem sin formynder har ansøgt om eller udtrykkeligt samtykket i sådan erhvervelse,

2. den, som erhverver fremmed statsborgerret ved at indtræde i offentlig tjeneste i et andet land,

3. ugift barn under 18 år, som bliver fremmed statsborger derved, at dets forældre, såfremt de har forældremyndigheden, eller den af dem, der alene har forældremyndigheden, erhverver fremmed statsborgerret,

4. ugift barn under 18 år, som bliver fremmed statsborger derved, at dets forældre indgår ægteskab med hinanden. Bor barnet her i riget, indtræder tabet dog kun, når det inden det fyldte 18. år flytter ud af riget.

§ 8.

Den, der er født i udlandet og aldrig har boet her i riget eller har opholdt sig her under forhold, der tyder på samhörighed med Danmark, taber sin danske indfødsret ved det fyldte 22. år. Det kan dog efter ansøgning, indgivet inden dette tidspunkt, ved kongelig resolution tillades, at indfødsretten bevarer.

§ 7.

Norsk statsborgerrett tapes av

1. den som erverver fremmed statsborgerrett, når han enten selv eller gjennom sin verge har søkt om eller uttrykkelig samtykket i ervervet;

2. den som erverver fremmed statsborgerrett ved å tre inn i offentlig tjeneste i annet land;

3. ugift barn under 18 år som blir statsborger i annet land ved at foreldrene, om de har omsorgen for barnet, eller den av dem som alene har omsorgen, erverver fremmed statsborgerrett;

4. ugift barn under 18 år som blir statsborger i annet land ved at foreldrene inngår ekteskap med hinanneh. Bor barnet i riket inntreer tapet dog bare dersom det innen det fylte 18. år flytter ut av riket.

§ 8.

Norsk statsborger som er født i utlandet og aldri har bodd i riket eller oppholdt seg her under forhold som tyder på samhörighet med Norge taper sin norske statsborgerrett ved det fylte 22. år. Er søknad inngitt tidligere, kan Kongen eller den han gir fullmakt, dog gi bevilling til å beholde statsborgerretten.

7 §.

Svenskt medborgarskap förloras av

1. den som förvärvar utländskt medborgarskap, där han själv eller genom sin förmyndare ansökt om eller eljest uttryckligen samtyckt till förvärvet;

2. den som förvärvar utländskt medborgarskap genom att inträda i allmän tjänst i annat land;

3. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att utländskt medborgarskap förvärvas av föräldrarna, om de hava vårdnaden om barnet, eller av den av dem som ensam har vårdnaden;

4. ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom att föräldrarna ingå äktenskap med varandra; har barnet hemvist här i riket, inträder dock förlust av svenskt medborgarskap endast om barnet flyttar ur riket innan det fyllt aderton år.

8 §.

Svensk medborgare, som är född utom riket samt aldrig här haft hemvist och ej heller uppehållit sig här under förhållanden som tyda på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av tjugutvå år. Efter ansökan inom nämnda tid må dock Konungen medgiva att medborgarskapet bibehålles.

(Dansk text.)

Taber nogen sin indfødsret efter denne paragraf, taber også hans barn indfødsretten, hvis det har erhvervet den gennem ham.

§ 9.

Bliver den, der har erhvervet indfødsret ved egen eller forældres naturalisation, ikendt frihedsstraf i mindst 1 år for forsættelig overtrædelse af bestemmelserne i kapitlerne 12 eller 13 i borgerlig straffelov nr. 126 af 15. april 1930 eller kapitel 6 i den militære straffelov nr. 114 af 7. maj 1937, kan det ved kongelig resolution bestemmes, at han skal miste indfødsretten.

§ 10.

Den, som er eller ønsker at blive fremmed statsborger, kan ved kongelig resolution løses fra sit statsborgerlige forhold til Danmark. Løsningen sker i det sidste tilfælde på betingelse af, at ansøgeren inden en vis frist bliver statsborger i et andet land.

§ 11.

Kongen kan efter overenskomst med Finland, Island, Norge og Sverige fastsætte, at en eller flere af bestemmelserne under A—C skal finde anvendelse. Udtrykket aftaleland i denne paragraf omfatter den eller de stater, med hvilke sådan overenskomst er sluttet.

(Norsk text.)

Når noen taper sin statsborgerrett etter denne paragraf, taper også hans barn norsk statsborgerrett for så vidt denne er ervervet gjennom ham.

§ 9.

Er noen som har fått norsk statsborgerrett ved bevilling, rettskraftig dømt til frihetsstraff i minst 1 år for forsættelig handling som omhandlet i den alminnelige straffelovs kap. 8 eller 9 eller den militære straffelovs krigsartikler, kan Kongen bestemme at han skal tape statsborgerretten.

§ 10.

Den som er eller ønsker å bli fremmed statsborger, kan av Kongen eller den han gir fullmakt, løses fra sitt statsborgerlige forhold til Norge. Har søkeren ikke fremmed statsborgerrett, settes som vilkår at han innen en viss frist blir statsborger i annet land.

Kap. 3. Særlige bestemmelser etter overenskomst med annen stat.

§ 11.

Kongen kan etter overenskomst med Danmark, Finnland, Island og Sverige fastsette at en eller flere av bestemmelsene under A—C skal komme til anvendelse. Med avtaleland mener denne paragraf den eller de stater som overenskomst er sluttet med.

(Svensk text.)

När någon enligt denna paragraf förlorar svenskt medborgarskap, förloras detta även av barn som genom honom förvärvat svenskt medborgarskap.

9 §.

Har någon, som genom naturalisation förvärvat svenskt medborgarskap, genom lagakraftvunnen dom dömts till straffarbete i minst ett år för uppsåttligt brott mot 8, 9 eller 27 kap. strafflagen, äger Konungen förordna, att han skall vara förlustig det svenska medborgarskapet.

10 §.

Konungen må på ansökan befria den som är eller önskar bliva utländsk medborgare från hans svenska medborgarskap. Är sökanden ej redan utländsk medborgare, skall som villkor för befrielsen stadgas, att han inom viss tid förvärfvar medborgarskap i annat land.

11 §.

Konungen äger, efter avtal med Danmark, Finland, Island och Norge, förordna om tillämpning av en eller flera av bestämmelserna under A—C här nedan. Med fördragsslutande stat avses i dessa bestämmelser den eller de stater med vilka Sverige ingått avtal om tillämpning av bestämmelsen i fråga.

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

A.

Ved anvendelsen af § 1, stk. 1, nr. 2, og § 3 ligestilles fødsel i aftaleland med fødsel her i riget.

Ved anvendelsen af §§ 3 og 4 ligestilles bopæl i aftaleland indtil det fyldte 12. år med bopæl her i riget.

B.

Statsborger i aftaleland, som

1. har erhvervet statsborgerret på anden måde end ved naturalisation,
2. er fyldt 21, men ikke 60 år,
3. har haft fast bopæl her i riget i de sidste 10 år og
4. ikke i løbet af denne tid er idømt frihedsstraf,

erhverver dansk indfødsret ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) at afgive skriftlig erklæring herom. Bestemmelserne i § 5 finder tilsvarende anvendelse.

C.

Den, der har mistet dansk indfødsret og derefter vedblivende har været statsborger i aftaleland, generhverver indfødsretten, når han efter at have taget fast bopæl her i riget overfor overøvrigheden (i København magistraten) afgiver skriftlig erklæring herom. Bestemmelserne i § 5 finder tilsvarende anvendelse.

A.

A. Ved anvendelsen av § 1 første ledd nr. 2 og av § 3 skal fødsel i avtaleland likestilles med fødsel her i riket.

Ved anvendelsen av §§ 3 og 4 likestilles bolig i avtaleland inntil det fylte 12. år med bolig her i riket.

B. Statsborger i avtaleland som

1. har ervervet statsborgerrett på annen måte enn ved bevilling,
2. har fylt 21, men ikke 60 år,
3. har hatt fast bolig i riket i de siste 10 år og
4. ikke i løpet av denne tid er dømt til frihetsstraff,

erhverver norsk statsborgerrett ved skriftlig å gi melding til fylkesmannen om at han ønsker å bli norsk statsborger. Bestemmelsene i § 5 gjelder tilsvarende.

C. Den som har tapt norsk statsborgerrett og deretter uavbrutt har vært statsborger i avtaleland, gjenerverver, såfremt han har tatt fast bolig i riket, norsk statsborgerrett ved skriftlig å gi melding til fylkesmannen om at han ønsker å bli norsk statsborger. Bestemmelsene i § 5 gjelder tilsvarende.

Vid tillämpning av 1 § första stycket punkt 2 och av 3 § likställas födsel i fördragsslutande stat med födsel här i riket.

Såvitt angår 3 och 4 §§ likställas hemvist intill tolv års ålder i fördragsslutande stat med hemvist här i riket.

B.

Medborgare i fördragsslutande stat som

1. förvärvat medborgarskapet på annat sätt än genom naturalisation;
2. fyllt tjuguet men ej sextio år;
3. sedan tio år har hemvist här i riket; samt

4. icke under denna tid dömts till frihetsstraff

förvärvar svenskt medborgarskap genom att hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan att bli svensk medborgare. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

C.

Den som förlorat svenskt medborgarskap och där efter oavbrutt varit medborgare i fördragsslutande stat, återvinner svenskt medborgarskap genom att, efter det han tagit hemvist här i riket, hos länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist skriftligen anmäla sin önskan därom. Vid sådant förvärv av medborgarskap skall vad i 5 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

12 §.

Vill någon erhålla förklaring att han är svensk medborgare, må han göra ansökan därom hos Konungen, som efter regeringsrättens hörande äger meddela sådan förklaring.

13 §.

När någon gör anmälan enligt 3, 4 eller 11 §, åligger det länsstyrelsen att pröva, huruvida anmälan rätteligen gjorts, och meddela beslut därom. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, då någon företer bevis i syfte att styrka att han erhållit sådant medgivande, som avses i 6 § tredje stycket.

14 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan enligt 6 § och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, ävensom de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1951, från och med vilken dag lagen den 23 maj 1924 (nr 130) om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap upphör att gälla. Därvid skola följande övergångsbestämmelser äga tillämpning.

(Dansk text.)

(Norsk text.)

(Svensk text.)

Kap. 4. Overgangsbestem-
melser m. v

§ 12.

Barn under 18 år, som ville have haft dansk indfødsret, hvis bestemmelsen i § 1, stk. 1, nr. 2, havde været gældende før lovens ikrafttræden, og som fremdeles er uden statsborgerret i noget land, erhverver dansk indfødsret.

§ 12.

Barn som er omhandlet i § 1 første ledd nr. 2 og under 18 år ved lovens ikrafttrede n, blir da norsk statsborger såfremt det fremdeles er uten statsborgerrett.

Den som fyller 22 år i løpet av det første år etter lovens ikrafttrede n, kan gi melding etter § 3 inntil han fyller 23 år.

En kvinde, som efter den tidligere gældende lovgivning har mistet indfødsret ved at indgå ægteskab med fremmed mand eller ved at erhverve fremmed statsborgerret enten gennem ægteskab eller gennem mandens erhvervelse af fremmed statsborgerret, men som vedblivende ville have bevaret sin danske indfødsret, såfremt denne lov havde været gældende tidligere, generhverver indfødsret ved overfor overøvrigheden (i København magistraten) eller anden af indenrigsministeren bestemt myndighed at fremsætte skriftlig begæring herom. Såd an begæring kan dog ikke gyldigt fremsættes efter den 31. december 1955.

Kvinne som etter lov av 21. april 1888 eller lov av 8. august 1924 har tapt sin norske statsborgerrett som følge av at hun har ervervet borgerrett i fremmed stat ved ekteskap eller ved mannens erverv av slik borgerrett, gjenerverver norsk statsborgerrett såfremt hun fortsatt ville vært norsk statsborger om denne lov hadde gjeldt tidligere, ved skriftlig å melde sitt ønske om det til den myndighet Kongen fastsetter, innen 5 år fra lovens ikrafttrede n. Dette gjelder dog ikke kvinne som har tapt sin norske statsborgerrett ved i tiden fra 9. april 1940 til 31. desember 1948 å inngå ekteskap med borger av fiendestat, med mindre hun ved lovens ikrafttrede n er bosatt eller senere innen femårsfristens utløp bosetter seg i riket.

For kvinde, der fylder 22 år inden den 1. januar 1954, og som ved opnåelsen af den nævnte alder er

For kvinne som fyller 22 år i løpet av de første tre år etter lovens ikrafttrede n, og som ved opp-

1. Barn, som avses i 1 § första stycket punkt 2 nya lagen och som den 1 januari 1951 är under aderton år, blir då svensk medborgare, om det fortfarande saknar medborgarskap.

2. För den som fyller tjugutvå år under år 1951 utgår tiden för anmälan enligt 3 § nya lagen först då han uppnår tjuguttre års ålder.

3. Kvinna, som jämlikt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap genom att ingå äktenskap med utländsk man eller till följd av att hon förvärvat utländskt medborgarskap genom giftermål eller mannens förvärv av utländskt medborgarskap, och som skulle hava förblivit svensk medborgare om nya lagen gällt tidigare, återvinner svenskt medborgarskap genom att i enlighet med de närmare bestämmelser Konungen meddelar anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare. Såd an anmälan kan dock ej göras senare än den 31 december 1955.

4. För kvinna, som fyller tjugutvå år under något av åren 1951—1953 och som vid uppnåendet av

(Dansk text.)

eller har været gift, indtræder tab af indfødsret i henhold til § 8, stk. 1, først på denne dag.

Bestemmelserne i §§ 3 og 4 og i nærværende paragrafs stykke 2 finder ikke anvendelse på personer, der omfattes af lov nr. 379 af 12. juli 1946, således som denne er ændret ved lov nr. 528 af 22. december 1947, jfr. lov nr. 518 af 22. december 1948, og som ikke ved særlig lov har opnået adgang til at erhverve eller bevare indfødsret uanset bestemmelserne i loven af 12. juli 1946.

Iøvrigt kommer bestemmelserne i denne lov til anvendelse, såfremt det forhold, der begrunder erhvervelse eller fortabelse af indfødsret, ligger efter lovens ikrafttræden.

§ 13.

Denne lov, der træder i stedet for lov nr. 123 af 18. april 1925 om erhvervelse og fortabelse af indfødsret, gælder for alle dele af den danske stat.

§ 14.

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1951.

(Norsk text.)

nåelsen av denne alder er eller har vært gift, inntreer tap av statsborgerrett etter § 8 først ved utløpet av denne frist.

§ 13.

Kongen eller den han gir fullmakt, utferdiger de nærmere forskrifter som trenges til gjennomføring av denne lov.

§ 14.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1951.

Samtidig oppheves lov av 8. august 1924 um norsk statsborgerrett og lov av 13. desember 1946 um tillegg til statsborgar-lovi.

(Svensk text.)

denna ålder är eller har varit gift, inträder förlust av svenskt medborgarskap under de i 8 § stadgade förutsättningarna först med utgången av år 1953.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 23 mars 1950.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden GEIJER,
LECH,
regeringsrådet QUENSEL,
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 13 mars 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 3 mars 1950, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om svenskt medborgarskap*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn T. Nordström.

Förslaget föranledde följande yttranden:

1 §.

Regeringsrådet Quensel:

Man torde avsett att i orden »genom födsel» inlägga en dubbel betydelse, dels den kausala »på grund av börd» (härstamning), dels ock den temporala »vid födelsen». Detta försök att med ett gemensamt uttryck sammanfatta två skilda saker är emellertid ägnat att framkalla missförstånd. Ordet »genom» anger i och för sig näppeligen någon tidpunkt och ordet »födsel» icke de speciella omständigheter, som utgöra orsaken till det svenska medborgarskapets uppkomst, utan blott den tämligen självklara förutsättningen för allt medborgarskap att vederbörande skall vara född. Närmast till hands ligger att förstå uttrycket »genom födsel» såsom liktydigt med »på grund av börd». Men om icke tillika paragrafens innehåll kommer att hänföra sig till viss tidpunkt, måste verbens presensform i paragrafens övriga innehåll lätteligen kunna missförstås och vissa andra av lagens stadganden erhålla annan innebörd än den avsedda.

Det torde vara i anledning av behovet att utmärka en tidpunkt som man i förslaget frångått gällande lags uttryckssätt »på grund av födsel». Någon verklig förbättring torde emellertid icke kunna vinnas utan att man klart utmärker att fråga är å ena sidan om grunden för förvärvet, å andra sidan om tidpunkten därför.

Ordet »födsel» användes i vårt språk i olika betydelser men för tanken närmast på framfödandet av ett foster. I förevarande sammanhang ter sig uttrycket oegentligt. Det läser böra utbytas mot »födelse», vilket ord korresponderar mot den passiva verbformen födas och stämmer med vanligt svenskt språkbruk (jfr ock förslaget 17 §).

På grund av det anförda synes förslaget böra omformuleras så, att det beträffande här ifrågavarande kategorier utsäges att svenskt medborgarskap på grund av börd förvärfvas vid födelsen. I den under 2 upptagna bestämmelsen torde orden »genom födseln» böra ändras till »på grund av sin börd».

Justitierådet Beckman:

Även jag anser de dubbla betydelser, som måste inläggas i orden »genom födsel», böra i tydlighetens intresse komma till uttryck var för sig. Jag hemställer därför, att paragrafen inledes med orden »Svenskt medborgarskap på grund av börd förvärfvas vid födelsen av» samt att i bestämmelsen under 2 orden »genom födseln» ändras till »på grund av sin börd». Framhållas må, att 2 § handlar om medborgarskap på grund av börd, som förvärfvas vid annan tidpunkt än födelsen, samt att förhållandet mellan 1 och 2 §§ skulle förtydligas genom den förordade ändringen.

4 §.

Regeringsrådet Quensel och justitierådet Beckman:

Under hänvisning till vad vi vid 1 § anført hemställa vi, att i 4 § orden »genom födseln varit» ändras till »vid födelsen blivit».

6 §.

Justitieråden Geijer, Lech och Beckman:

Med den föreslagna lagen åsyftas främst att bereda gift kvinna en självständig ställning i medborgarskapshänseende. De olägenheter som kunna följa av att makar därigenom i ökad utsträckning få olika medborgarskap beräknas komma att motverkas dels genom ökning av möjligheterna att vinna naturalisation, dels ock genom ändringar i annan lagstiftning än medborgarskapslagen. Följdändringar av sistnämnda slag föreslås icke nu utan ha ansetts kunna anstå till senare sammanhang, något som i sin mån försväras bedömandet av det ifrågavarande förslaget. Vi vilja i frågans nuvarande läge understryka angelägenheten av att den allmänna översyn av den svenska internationella familjerätten, vilken enligt vad departementschefen redan år 1947 uttalat vid lämpligt tillfälle borde komma till stånd, nu igångsättes.

Beträffande det skäl till eftergift från naturalisationsvillkoren, som enligt remitterade förslaget skall ligga däri, att sökanden är gift med svensk medborgare, har icke i lagtexten kommit till uttryck någon skillnad mellan det fall, att utländsk man gifter sig med svensk kvinna, och det omvända fallet,

att utländsk kvinna är gift med svensk man. Av remissprotokollet framgår emellertid, att det icke är meningen, att dessa fall i praxis skola bedömas lika. Tydligt är det avsett att, med hänsyn till de faktiska förhållandena i det nuvarande samhället, praxis skall vara avsevärt strängare beträffande män än i fråga om kvinnor. Det synes också uppenbart att principen om könets likställighet här icke utan vidare kan vara avgörande. Med lagtextens avfattning låter sig dock näppeligen väl förena att, såsom departementschefen i remissprotokollet synes rekommendera, de båda fallen bedömas till den grad olika, att i fråga om män det icke regelmässigt sker någon som helst eftergift från de vanliga naturalisationsvillkoren. I lagtexten har ju den omständigheten, att sökanden är gift med svensk medborgare, beträffande såväl man som kvinna ställts i paritet med det förhållandet, att eljest särskilda skäl till naturalisation föreligga. En så långt driven stränghet i fråga om män som den nyss antydda synes ej heller betingad av de faktiska förhållandena. I allmänhet torde, när utländsk man tagit hemvist här i riket, äktenskap med en svensk kvinna i icke ringa grad stärka mannens anknytning till landet. Därmed torde ock föreligga ett skäl att t. ex. i fråga om hemvisttidens längd icke ställa lika stora krav å sådan utlänning som å annan utländsk man.

Vad angår frågan om eftergift från villkoret, att sökanden fört en hederlig vandel, synes med hänsyn icke minst till den mycket stora frihet, som lämnats Konungen vid dispensprövningen i övrigt, knappast finnas tillräcklig anledning att om i övrigt användes uttrycket »särskilda skäl» — ett i och för sig tämligen obestämt uttryck — beträffande ifrågavarande villkor fordra »synnerligen starka skäl». Däremot synes det med fog kunna ifrågasättas, om ej den av de delegerade använda lokutionen »synnerliga skäl» över hela linjen är att föredraga.

Slutligen må framhållas, att smidighet i tillämpningen är påkallad. Lagstiftaren utgår exempelvis ifrån att naturalisation sökes av vuxna samt att Konungen vid naturalisationen bestämmer i vad mån denna skall omfatta även deras barn. Naturalisation kan emellertid ej inbegripa adoptivbarn, och ett annat barn kan lätt på grund av förbiseende eller annan dylik anledning ej bli medtaget vid föräldrars naturalisation. Då bör tydligen barnet — genom sin förmyndare eller vårdnadshavare — få söka naturalisation och ansöknings bifallas utan hinder av att barnet ej uppfyller de vanliga naturalisationsvillkoren.

Regeringsrådet Quensel:

Beträffande naturalisation av utlänning, som är gift med svensk medborgare, anför departementschefen att, om den utländska maken är kvinna, naturalisation regelmässigt borde beviljas, blott vissa angivna, starkt reducerade krav å hemvist här i landet vore uppfyllda och icke särskilda skäl kunde åberopas mot att kvinnan upptoges till svensk medborgare, samt att däremot, när det gäller naturalisation av man, som är gift med svensk kvinna, någon eftergift av de vanliga naturalisationsvillkoren icke regelmässigt borde ske.

Uppenbarligen är det i dessa uttalanden icke fråga blott om förmodade verkningar av regler, enligt vilka könet i och för sig är likgiltigt, utan meningen måste vara, att det skall tillämpas olika regler för man och kvinna i förevarande hänseende.

En dylik praxis skulle emellertid sakna stöd i förslagets lagtext och näppligen kunna förlikas med densamma. Där antydes icke någon för naturalisationsmöjligheterna grundläggande skillnad mellan makar, allt efter deras kön, oaktat lagen ganska ingående skulle reglera frågan, vilka synpunkter som särskilt skola beaktas vid ärendenas prövning. Delar lagstiftaren den i förslagets motiv utvecklade meningen om hur lagtillämpningen bör gestalta sig, torde alltså ändring i den föreslagna lagtexten böra ske.

Vidkommande själva sakfrågan och det därmed sammanhängande spörsmålet om upphävandet av regeln om utländsk kvinnas förvärv av svenskt medborgarskap omedelbart genom gifte med svensk man vill jag blott framhålla följande synpunkter.

Att i sådana fall av naturalisation, som här avses, göra viss skillnad med hänsyn till könet må väl anses befogat, men det synes dock vara att gå för långt, om en utländsk mans gifte med en svensk kvinna endast undantagsvis skulle tillmätas betydelse vid fråga om mannens upptagande till svensk medborgare. Dessutom märkes att de förhållanden, som kunna motivera att mannen och kvinnan här underkastas olika regler, komma i betraktande även beträffande spörsmålet, huruvida lagstiftaren över huvud taget bör frånga nyssnämnda regel att utländsk kvinna omedelbart genom giftermål med svensk man förvärvar svenskt medborgarskap. Det vore inkonsekvent, om man vid denna fråga bortsåge från berörda förhållanden men beträffande naturalisation tillmätte dem avgörande betydelse. Förslaget, sådant det framträder i motiven, synes lida av viss brist på följdriktighet. Upphävandet av nämnda regel om kvinnas förvärv av svenskt medborgarskap genom gifte med svensk man har främst motiverats med ett krav att man och hustru i medborgarhänseende skola vara likställda. Men genom den skillnad med hänsyn till kön, som man velat göra beträffande naturalisation, skulle likställigheten inskränka sig till att kvinna lika litet som man behöfve mot sin vilja erhålla svenskt medborgarskap genom gifte med svensk medborgare, varemot fortfarande skulle göras väsentlig skillnad mellan man och kvinna i avseende å möjligheten att, där vederbörande så önskar, erhålla svenskt medborgarskap i anledning av dylikt gifte.

I ena som i andra fallet torde huvudsakligen böra anläggas praktiska synpunkter på saken och tillses vad som i verkligheten bäst kan förenas med det allmännas intressen och lända vederbörande enskilda till gagn. Anlægges detta betraktelsesätt, är väl förstäeligt att, om regeln om kvinnas förvärv av svensk medborgarskap direkt genom gifte icke bibehålles, större lättnader än för andra medges svensk mans hustru i fråga om naturalisation. Men själva den primära frågan, huruvida naturalisation skall erfordras i dylikt fall, blir däremot mera tveaktig. Även om villkoren göras synnerligen lindriga, måste ju beräknas att hustrun av en eller annan anled-

ning icke söker naturalisation. Då här ej sällan torde bli fråga om personer, tillhörande lantbefolkningen i avlägsna orter, kan befaras att dylik ansökan ofta underlåtes på grund av oföretagsamhet eller oförstånd. För hustrun själv skulle förslaget regler måhända vanligen innebära försämring i förhållande till vad nu gäller och, på sätt i motiven framhålles, kan det otvivelaktigt uppstå olägenheter av att hon förblir utlänning, medan mannen och barnen äro svenska medborgare. Huruvida den omständigheten att hon icke mot sin vilja behöver följa mannen i medborgarhänseende samt vad i övrigt åberopats för förslaget i denna del må anses uppväga berörda olägenheter, är icke utan vidare klart. Utredningen i denna punkt synes knappast så grundlig och allsidig som tarvas för ett säkert bedömande av de föreslagna reglernas verkningar. Det antydes att förslagets genomförande kan framkalla behov av ändringar i annan lagstiftning, t. ex. vissa sociallagar. Ifrågasättas kan ock, huruvida icke gällande regler på den s. k. internationella privaträttens område skulle behöva ändras eller kompletteras, om förslaget upphöjes till lag. Att skjuta utredningen av detta frågekomplex på framtiden synes i viss mån äventyrligt.

7 §.

Justitieråden Geijer, Lech och Beckman:

I de delegerades förslag har i såväl den svenska som de danska och norska texterna stadgats, att förlust av det inländska medborgarskapet inträder enligt punkt 1 endast om det samtycke, som där omtalas, varit uttryckligt. Enligt de delegerades motivering ha de åsyftat ett förebyggande av att en del personer skulle komma att gå miste om sitt inländska medborgarskap till följd av ett förvärv av utländskt medborgarskap, som de icke kunnat undgå eller icke önskat. Departementschefen har på närmare angivna skäl velat klart begränsa räckvidden av punkt 1 till att avse blott sådana fall då förvärvet av det utländska medborgarskapet möjliggjorts genom ansökan eller samtycke. Vid den omredigering, som i samband därmed företagits, har ordet »uttryckligen» utelämnats. Det vill dock synas som om därigenom en förmodligen icke avsedd utvidgning i visst hänseende av stadgandets tillämpningsområde skett eller åtminstone blivit möjlig att däri intolka. Om nämligen det av de delegerade anförda exemplet skulle vara för handen, att utländskt medborgarskap är att förvärva utan någon positiv åtgärd men den utländska lagen lämnar möjlighet att undgå förvärvet genom en särskild viljeförklaring samt sådan förklaring i något fall underlåtit, så har ju otvivelaktigt förvärvet möjliggjorts genom berörda underlåtenhet, men det torde icke vara med det remitterade förslaget åsyftat att i ett sådant fall det svenska medborgarskapet skall gå förlorat. Underlåtenheten kan ju emellertid ha varit fullt avsiktlig och inneburit ett tyst samtycke, varför ordalagen i sistnämnda förslag mycket väl skulle kunna inrymma fallet. För att utmärka att med stadgandet åsyftas blott ett samtycke som kommit till positivt uttryck och tillika är direkt inriktat på att erhålla det utländska medborgarskapet, synes det önskvärt att stadgandet otvetydigt uppställer kravet på uttryckligt samtycke till förvärvet.

9 §.

Lagrådet:

Enligt förslaget 9 §, som saknar motsvarighet i gällande lag, skulle Konungen äga fråntaga naturaliserade medborgare deras svenska medborgarskap. Härigenom skulle införas ett hittills i svensk rätt okänt institut, s. k. expatriering. Lagrådet vill beträffande förslaget i denna del främst peka på stadgandet i § 33 regeringsformen. Enligt detta stadgande äger Konungen genom naturalisation upptaga utländsk man eller kvinna till svensk medborgare, varemot intet säges om möjlighet att fråntaga någon svenskt medborgarskap. Samma grundlagsbud stadgar vidare, att de naturaliserade skola njuta samma rättigheter och förmåner som infödda svenska medborgare med allenast det undantaget att de icke skola kunna bli statsrådsledamöter. Om naturaliserade i motsats till andra medborgare skulle kunna i nu föreslagna ordning gå förlustiga sitt medborgarskap, kunde det med fog göras gällande, att deras rättigheter och förmåner icke vore desamma som andra medborgares. Ett införande av institutet expatriering i svensk rätt synes med hänsyn härtill förutsätta en grundlagsändring.

Justitieråden Geijer och Beckman:

Frågan huruvida expatriering må anses såsom ett för vårt land behöfligt och lämpligt institut torde böra bedömas från den utgångspunkten att alla medborgares — de naturaliserades likaväl som de inföddas — likhet inför lagen är en så värdefull och i vårt folks medvetande så fast förankrad grundsats att den icke utan synnerligen vägande skäl bör ens undantagsvis skjutas åt sidan. Förslaget avser att i ett väsentligt hänseende försätta de naturaliserade i särklass, i det att de till skillnad från infödda medborgare skulle vid en del svårare, mot rikets säkerhet riktade brott vara underkastade, förutom de vanliga straffpåföljderna, en extra påföljd av mycket allvarlig natur, som sannolikt i flertalet fall skulle kunna innebära statslöshet. Det må i detta sammanhang framhållas, att den kategori medborgare, som skulle kunna drabbas av påföljden, inrymmer ett antal personer, även sådana som äro födda här i landet, vilka på grund av förslagens regler om förvärv av medborgarskap måhända blivit nödgade att anlita naturalisationsvägen, ehuru det kunnat ifrågasättas att utan naturalisation tillerkänna dem medborgarskap. De gamla vanfrejdsstraffen, med vilka expatrieringen i viss mån kan jämföras, äro hos oss avskaffade, ehuru mot dem icke kunde anföras att de, såsom fallet skulle bli med expatriering enligt förslaget, voro reserverade för någon viss medborgargrupp och därför utgjorde ett verkligt avsteg från likheten inför lagen. Här skulle nu ett slags vanfrejdsstraff i förening med allt vad statslöshet i övrigt innebär kunna drabba endast vissa medborgare. En del skäl av olika slag ha anförts till stöd för en lagstiftning i dylik riktning.

Det har sagts, att det känslomässigt skulle framstå som stötande, om medborgarskapet ej kunde fråntagas den som, sedan han upptagits till medborgare, grovt förbrutit sig mot landet. Härtill må blott erinras om att

dömande efter känslan dock långt ifrån alltid utgör någon garanti för rättvisa och billighet. Om känslan reagerar på antytt sätt, d. v. s. mäter med kärvare mått för den naturaliserade än för den infödde, torde detta åtminstone till väsentlig del få tillskrivas omständigheter som ligga i linje med de domarjäv vilka hänföra sig till blodsförvantskap och — t. ex. om krig utbrutit med det land där den naturaliserade tidigare hörde hemma — till vederdelomannaskap. En rent objektiv gradering ur straffrättslig synpunkt av den brottsliges skuld torde knappast kunna leda till att ett och samma brott begånget av den naturaliserade principiellt skulle vara svårare än om det begåtts av någon som under hela sitt liv haft det land, mot vilket han förbrutit sig, till sitt fosterland. Det lär vara ofrånkomligt att förslaget avser en påföljd, som väsentligen är av straffrättslig natur. I den mån så är fallet, synes knappast försvarligt att för påföljdens åläggande åberopa något sådant som att förutsättningen för naturalisationen genom brottets begående brustit. Icke heller eljest torde denna synpunkt rimligen i och för sig böra leda till en så allvarlig påföljd som expatriering.

Större vikt skulle sistberörda synpunkt kunna tillmätas, om — såsom också gjorts gällande — expatrieringen verkligen skulle vara nyttig eller rent av erforderlig såsom en skyddsåtgärd från statens sida. Särskilt har anförts att, om Sverige komme i krig, det sannolikt skulle visa sig, att bestämmelser om expatriering ej kunde undvaras, och att det med hänsyn därtill vore fördelaktigt att redan nu genomföra en lagstiftning härom. Men om man betänker, hur ytterst begränsat förslaget är till sin räckvidd, förefaller det minst sagt tvivelaktigt, huruvida detta skäl bör vid förslagets bedömande tillmätas någon som helst avgörande betydelse. Över huvud synes det näppeligen kunna med fog förfäktas, att man i vårt land ej skulle även utan expatriering kunna komma till rätta med det relativt ringa antal personer, som skulle beröras av förslagets ifrågavarande stadgande. Icke heller synes det troligt att möjligheten att utvisa de expatrierade skulle bli av någon nämnvärd praktisk betydelse.

Vad slutligen beträffar det skäl, som skulle ligga i att förslaget utgör resultatet av gemensamma skandinaviska överläggningar, torde man, utan att därmed på något sätt underskatta betydelsen av att skandinavisk lagstiftning samordnas, böra erkänna, att den förevarande frågan är inom förslagets ram så fristående och tillika så föga vittsyftande att varken medborgarskapslagens genomförande eller den nordiska gemenskapen över huvud i någon mån behöver äventyras, även om vårt land av principiella och traditionella skäl skulle anse sig icke böra nu acceptera expatrieringsinstitutet.

Förslaget i förevarande del avstyrkes.

Justitierådet Lech:

Med hänsyn till de allvarliga betänkligheter som från olika synpunkter kunna anföras mot att expatrieringsinstitutet införes i svensk rätt synes så ej böra ske med mindre därigenom skulle vinnas en påtaglig förstärkning

av skyddet mot sådan brottslig verksamhet, som skulle kunna medföra expatriering. I betraktande av den mycket begränsade omfattning, vari institutet skulle bliva att tillämpa, läser en dylik verkan ej kunna påräknas. Jag avstyrker därför förslaget i denna del.

Regeringsrådet Quensel:

Vidkommande frågan, huruvida expatrieringsinstitutet bör införas i vårt rättssystem, så synes visserligen mot sådan åtgärd, såsom vid utredningen i ärendet framhållits, möta betänkligheter. Dessa torde dock avsevärt minskas, om institutets tillämpning begränsas till fall, då vederbörande visserligen lyckats åt sig utverka naturalisation men hans rättsliga ställning såsom svensk icke motsvaras av sådan naturlig samhörighet med vårt land, som följer av svensk härstamning eller långvarigt hemvist i Sverige eller allmän tjänst härstädes. Om han sålunda i själva verket fortfarande är en främling och därtill genom gärning av förräderibrottets natur ådagalagt fientlig inställning till nationen, torde han ha förverkat sina anspråk att njuta svenska medborgares företräde framför dem som äro att anse som utlänningar. Och vad i andra hänseenden kan tala mot hans expatriering torde ej kunna tillmätas avgörande betydelse, om åtgärden påkallas för att skydda landet mot fara för fortsatt förrädisk verksamhet från hans sida. Huruvida ett expatrieringsinstitut med nu antydd begränsad tillämplighet skulle vara av tillräcklig praktisk betydelse för att böra upptagas i vår lagstiftning, synes emellertid kunna ifrågasättas.

Emellertid läser, om institutet skall införas, vara av vikt att det omgärdas med starka garantier mot missbruk och godtycklig tillämpning. Ehuru ingreppet ej må ifrågakomma beträffande annan än den, som grundar sitt medborgarskap på naturalisation, torde det böra behandlas icke huvudsakligen som återkallelse av en beviljad rätt eller förmån utan som påföljd av vissa brott. Såsom i förslagets motiv berörts kan denna påföljd icke få inträda automatiskt, så snart visst straff ådömts för visst brott, utan utrymme måste finnas även för prövning med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Denna prövning synes enligt i vårt land vedertagna grundsatser och i rättssäkerhetens intresse icke kunna ske i administrativ ordning utan böra tillhöra domstolen, som dömer i brottmålet. Särskilt numera efter rättegångsreformen skulle f. ö. prövningens förläggande till Kungl. Maj:t i statsrådet innebära risk att beslutet ej kunde grundas på lika god kännedom om gärningen och brottslingens person, som om prövningen låge hos domstolen. Där domstol ådömt påföljden, skulle ju dock brottslingen kunna hos Kungl. Maj:t söka nåd.

11 §.

Regeringsrådet Quensel och justitierådet Beckman:

Under hänvisning till vad vi vid 1 § anført hemställa vi, att i bestämmelsen under a) i 11 § ordet »födsel» på två ställen ändras till »födelse».

14 §.

Lagrådet:

Beträffande frågan vem som skall vara behörig att göra ansökan eller anmälan enligt lagen lärer den olikhet mellan ansökan och anmälan vara åsyftad, att ansökan skall kunna göras jämväl av förmyndare eller annan legal ställföreträdare, anmälan däremot endast personligen. Utvägen att efter anmälan förvärva eller återvinna svenskt medborgarskap skall således ej stå öppen för den som på grund av sin sinnesbeskaffenhet ej kan företa sådan rättshandling. Upptagandet i lagen av en sådan bestämmelse som den i förevarande paragraf synes i viss mån ägnat att framkalla tvekan huru lagen i nu ifrågavarande hänseende bör förstås. Till förebyggande av feltolkning synes därför böra uttryckligen stadgas att anmälan ej må göras av förmyndare eller vårdnadshavare. Ett stadgande av detta innehåll kunde lämpligen bilda ett andra stycke i paragrafen.

19 §.

Lagrådet:

Vid stadgandets avfattning har man tydligen ansett överflödigt att nämna hemvistet såsom medverkande orsak till svenska medborgarskapets förlust i vissa av de i förevarande paragraf åsyftade fallen. Därigenom har förenkling av lagtexten kunnat vinnas. Någon olägenhet av denna approximation torde i och för sig ej behöva uppkomma. Men av enahanda skäl och för följdriktighetens skull torde ej heller kvinnans förvärv av utländskt medborgarskap behöva eller böra nämnas, utan det kunna anses tillräckligt och lämpligt att man anger blott den orsak som framstår som den primära eller alltså att mannen vid äktenskapets ingående var utlänning eller sedermera blivit utländsk medborgare. Särskilt om uttrycket »till följd av» begagnas i stället för ordet »genom», torde missförstånd icke behöva befaras.

Den som saknar svenskt medborgarskap betecknas på övriga ställen i lagtexten såsom utländsk eller utlänning, vilka beteckningar sålunda intet utsäga i frågan huruvida vederbörande har utländskt medborgarskap eller ej. I och för sig är detta språkbruk visserligen icke alldeles otvetydigt, helst som beteckningen »svensk» på vissa ställen i lagtexten begagnas för att ange svensk medborgare. Men som terminologien begagnas redan i gällande lag och icke utan tämligen tyngande omskrivningar kan undvikas, torde den kunna godtagas. Emellertid bör den då också tillämpas konsekvent, så att man icke någonstädes i lagtexten, såsom i förevarande paragraf skett, i stället för uttrycken »utländsk man» eller »utlänning» använder lokutionen »icke svensk medborgare».

På grund av det anförda synes kunna förordas att paragrafens ingress omformuleras på följande sätt: »Kvinna, som jämlikt äldre lag förlorat svenskt medborgarskap till följd av att hon ingått äktenskap med utländsk man eller att hennes make blivit utländsk medborgare men som med tillämpning» etc.

*21 §.**Lagrådet:**Därest 9 § uteslutes ur förslaget, bör även denna paragraf utgå.*

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 23 mars 1950 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 3 mars 1950 remitterade förslaget till lag om svenskt medborgarskap.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Bland de skäl som skola kunna föranleda eftergift från naturalisationsvillkoren har i 6 § andra stycket i det remitterade förslaget upptagits det förhållandet, att sökanden är gift med svensk medborgare. I remissprotokollet framhöll jag att de faktiska förhållandena i det nuvarande samhället motiverade att i förevarande hänseende strängare praxis upprätthölles beträffande utländsk man som vore gift med svensk kvinna än i fråga om utländsk kvinna som vore gift med svensk man. I anslutning härtill uttalade jag, att för förstnämnda kategori någon eftergift från de vanliga naturalisationsvillkoren icke regelmässigt borde ske. Inom lagrådet har gjorts gällande, att detta uttalande icke läte sig väl förena med lagtextens avfattning. Det ligger emellertid i förhållandenas egen natur, att dispensgrunderna kunna ha varierande verkningar. Och även om en utländsk mans giftermål med svensk kvinna icke kan få samma betydelse som det motsatta fallet, bör det dock beaktas som en anknytningspunkt till landet, vilken kan få betydelse i vissa fall. Jag har därför funnit att den föreslagna lagtexten, som av andra skäl synes lämplig, bör kunna bibehållas.

Beträffande 6 § ha tre ledamöter av lagrådet vidare ansett, att tillräcklig anledning knappast finnes att använda uttrycket »synnerligen starka skäl» beträffande eftergift från kravet på hederlig vandel och uttrycket »särskilda skäl» i fråga om dispens från övriga villkor samt ifrågasatt, om icke lokutionen »synnerliga skäl» över hela linjen vore att föredraga. Med hänsyn till att enligt min mening eftergift från kravet på hederlig vandel ligger på ett annat plan än dispens från övriga naturalisationsvillkor, anser jag det emellertid icke opåkallat att detta fall upptages i ett särskilt stadgande med hårdare formulering.

I enlighet med vad samma ledamöter förordat tillstyrker jag att i 7 § punkt 1 ordet »uttryckligen» inskjutes mellan orden »eljest» och »samtycka».

I remissprotokollet uttalade jag vid 9 §, att jag endast med stor tvekan anslutit mig till de delegerades förslag att naturaliserad person under vissa förutsättningar skulle kunna frångå svenskt medborgarskap. En viktig anledning till mina betänkligheter var, att medborgarskapet för naturaliserade personer skulle undergå viss principiell förändring, om förslaget genomfördes. Lagrådet har, jämte andra erinringar, som huvudinvändning mot det i 9 § i förslaget upptagna stadgandet anfört, att det icke syntes kunna genomföras utan ändring av § 33 regeringsformen. Med hänsyn till lagrådets enhälliga ståndpunktstagande till denna lagtolkningsfråga anser jag, att det föreslagna stadgandet icke nu bör genomföras. Det bör emellertid enligt min mening icke vara uteslutet att sedermera till förnyat övervägande upptaga frågan, huruvida institutet expatriering kan anses vara av sådant värde, att det bör införlivas med vår rätt.

Med hänsyn till det anförda förordar jag, att 9 § utgår ur förslaget. Härav föranledes dels att de följande paragraferna omnumreras och dels att även 21 § uteslutes.

De ändringar i 14 och 19 §§ i det remitterade förslaget som lagrådet förordar anser jag mig böra biträda.

Vad i övrigt inom lagrådet anförts föranleder mig icke att föreslå någon ändring i det remitterade förslaget. Detta torde emellertid på några punkter böra undergå smärre redaktionella jämkningar.

Föredraganden hemställer, att det i enlighet med det anförda jämkade förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Eric Brolinson.